

HRVATSKA SLOVNICA

ZA

SLOVENCE.

SPISAL

FRANJO MARN
GIMN. PROFESOR.

ZALOŽILA „MATICA SLOVENSKA".

V ZAGREBU
TISKOM DIONIČKE TISKARE.
1879.

HRVATSKA SLOVNICA

ZA

SLOVENCE.

SPISAL

FRANJO MARN
GIMN. PROFESOR.

ZALOŽILA „MATICA SLOVENSKA".

V ZAGREBU
TISKOM DIONIČKE TISKARE.
1879.

SLAVNEMU

PREDSEDNIKU „MATICE SLOVENSKE“

Dr. JANEZU BLEIWEISU

OČETU SLOVENCEV

O NJEGOVEM LXX. GODU

POSVEČUJE

PISATELJ.

Slavni Gospod!

O preveselem Vašem LXX. godu radovali so se vzajemno s Slovenci zlasti prisrčno in navdušeno tudi bratje Hrvatje. Ponovile so se v svečanem tem trenutku stare rodovinske zveze in oživele so marsiktere lepe nade, da bode to duševno pobratinstvo tudi kali pognalo in bogat sad obrodilo, da se bode probudilo živeje občenje in bolje vzajemno poznavanje med Hrvati in Slovenci — ob kratkem, želje, ki so mene navdajale in spodbujale, ko sem sestavljal hrvatsko slovnico za Slovence, o Vašem so se godu pretvorile in povzdignile v nade. Dopustite toraj, slavni Gospod, da to svoje delo, namenjeno premili slovenski mladini, da se tudi ona raduje duševnemu pobratinstvu in slovstvenemu napredku hrvatskega naroda, v mali dokaz svojega iskrenega spoštovanja Vam posveti

V Zagrebu 1878.

Vaš

FRANJO MARN.

KAZALO.

Strana

V obsegu jezika hrvaško-srbskega razlikujejo se zlasti tri narečja, po vprašavnih zaimenih *što*, *ča* in *kaj* nazvana štokavsko, čakavsko in kajkavsko. Podlaga književnemu jeziku je narečje štokavsko, ktero tudi velika večina naroda hrvaško-srbskega govori, namreč po Srbiji, Bosni i Hercegovini, Črnigori, Slavoniji, južni Ogrski, Dalmaciji itd. Po tem, kako nadomestuje staroslovenski dvoglasnik ѣ, deli se štokavsko narečje na tri razrečja: a) na južno ali hercegovinsko (književni jezik v ožem smislu), ki staroslovenski ѣ razteguje v *ije* ali *ie* v dolgih in v *je* v kratkih zlogih: dijete ali diete, djeteta. b) na zapadno, ki namesti strsl. ѣ ima samo *i*: dite, lipo. c) na vzhodno, ki m. ѣ ima čisti *e*: dete, deteta.

Čakavsko narečje govori se zlasti v Istri, v vojaško-krajinskem in hrvaškem primorju in na bližnjih otokih, kakor tudi od Hrvatov v železni, šopronski, mošonjski in rabski županiji v Ogerski. Posebnosti tega narečja so: strsl. ъ in ь prehaja v *o* in *e*: sudoc in sudec; part. praet. je na *l:* rekol ali rekel, ali pa se *l* izpušča; *l* se pred *j* izpušča: jubiti, kapja; genitiv množine nema končnice: otac; akuz. pl. možkega spola in gen. sing. ženskega spola je na *i* m. na *e*: jeleni m. jelene, ribi m. ribe; namesti štokavskega *dj* ima samo *j* kakor Slovenci: preja m. predja itd.

Kajkavščina v civilni Hrvaški je slovenščina z nekterimi posebnostmi, ki jo približujejo štokavščini.

Namen te slovnice je seznaniti Slovence s književnim jezikom hrvaško-srbskim.

DÉL PRVI.

GLASOSLOVJE.

I. Pismo hrvaško-srbsko.

Jezik hrvaško-srbski (hrvaščina-srbščina) piše se z dvojimi pismeni ali črkami. Srbom ali pravolavnim (t. j. grško-iztočne vere) rabi sploh cirilica, Hrvatom pa ali katolikom rimskim latinica.

V zahodnih krajih jezikovega obsega bila je v prejšnih časih v navadi glagolitica, sedaj je v rabi le še v crkvenih knjigah po nekih krajih rimsko-katoliške vere v hrvaškem primorju in Dalmaciji, kjer je jezik liturgijski staroslovenski, ne latinski.

Cirilico je Srbom za pisanje njihovega jezika prikrojil Vuk Štefanović Karadžić, Hrvatom pa latinico po českem vzoru Ljudevit Gaj.

Cirilica Vukova.

Pismo.		Ime.	Izgovor.
А	а	az	a
Б	б	buki	b
В	в	vêdê	v
Г	г	glagol	g
Д	д	dobro	d
Ђ	ђ	(dje)	dj, gj.
Е	е	est	e
Ж	ж	živête	ž
З	з	zemlja	z
И	и	iže	i
Ј	ј	(je)	j
К	к	kako	k
Л	л	ljudi	l

Љ	љ	(lje)	lj
М	м	mislite	m
Н	н	naš	n
Њ	њ	(nje)	nj
О	о	on	o
П	п	pokoj	p
Р	р	rci	r
С	с	slovo	s
Т	т	tvrdo	t
Ћ	ћ	(će)	ć, tj
У	у	uk	u
Ф	ф	frt	f
Х	х	hêr	h
Ц	ц	ci	c
Ч	ч	črv	č
Џ	џ	(dje)	dž
Ш	ш	ša	š
Ь	ь	jer	—

ђ, *dj*, *gj*, izgovarjaj kakor *dž*, samo mekše, n. pr. Ђорђе, Gjorgje; сађен, sadjen (= sajen); a ћ, *ć*, *tj*, je mekši nego *č*: ћутим, ćutim (= čutim), браћа, bratja ali braća (bratje).

ь ali ъ piše se po Vukovem pravopisu samo med samoglasnim *r*om in kterim drugim samoglasnikom; ne izgovarja se, marveč samo kaže, da se *r* ima izrekati kakor samoglasnik n. pr. умрьо (umr'o) beri: u-mr-o (sl. umrl), грьоце (gr'oce) beri: gr-o-ce (grlce, grlo), заьрзати beri: za-r-zati (zarezgetati).

Razun omenjenih pismen nahaja se še v latinici *ě* in v cirilici ѣ, toda sedaj skoro še samo v hrvaških šolskih knjigah, ali že tudi ne v vseh n. pr. lěp (лѣп), věra (вѣра); namesti tega se sicer sploh piše *ie* (sr. иje) v dolgih, *je* v kratkih zlogih: liep (ali лиjеп), vjera (вjера).

A. Samoglasniki.

Samoglasniki *a, e, i, o, u* so po svoji naravi ali kratki ali dolgi, in se ločijo na ozke *e, i* in na široke *a, o, u*. Samoglasnik je večkrat tudi *r* n. pr. v besedah *trn, krst, srna, krv* i t. d.

B. Soglasniki.

Soglasniki se ločijo 1) po izreki v **ozke** *c ц, ć tj ћ, č ч, j, dj gj ђ, lj љ, nj њ, š ш, šć* in *št шћ* in *шт, ž ж, žd жд,* in *dž џ,* časih tudi *r р,* ako stoji nemesti slovenskega *rj,* in **široke**: *b б, d д, f ф, g г, h х, k к, l л, m м, n н, p п, r р, s с, t т, v в, z з*; tudi v **mehke**: *b, d, dj, g, z, ž, dž — б, д, ђ, г, з, ж, џ,* in **tvrde**: *p, t, ć, k, s, š, č — п, т, ћ, к, с, ш, ч.* 2) po govorilih, s kterimi se izrekajo; a) v **jezikovce**: *l л, n н, r р* s topljencema *lj љ* in *nj њ*; b) v **zobnike**: *d д, t т*; c) **ustnenike**: *b б, m м, p п, v в, f ф*; d) v **goltnike**: *g г, h х, k к*; e) v **sikavce** ali **sičnike**: *c ц, s с, z з*; f) v **šumevce** ali **nebnike**: *č ч, š ш, ž ж,* in *j* kterim prištevamo tudi *ć tj ћ, dj gj ђ,* in *dž џ.*

II.

A. SAMOGLASNIKI.

---

1. Samoglasnik *a*, а.

I. Izgovarja se *a* v hrvaško-srbskem jeziku kakor v slovenskem, ali nikdar ne pologlasno (razun v Črni gori, kadar je namestnik staroslovenskega ъ ali ь). Nahaja se sploh češče v hrvaško-srbskem jeziku kakor v slovenskem; stoji namreč ne samo 1) m. strsl. *a* kakor v slov. na pr. brat, glava, žaba in v tujih besedah zlasti ako je naglašen na pr. Ana, Antun, angjeo (angelus), oltar itd. ampak tudi 2). namesti

staroslovenskoga o časi na pr. lastavica, stajati poleg stojati (stati); 3). namesti strsl. ѧ (ę), toda razun v prijatan (prijeten), vjerojatan (verjeten), jačam ali jačmen (ječmen) in žalac (želo) samo v čakavskem ali primorskem narečju in to za ozkimi soglasniki: počati (početi), jazik (jezik), žaja m. žedja (žeja), žatva (žetva) itd. 4) časi celó m. strsl. ѣ (ě); cvat poleg cviet, orah (oreh), imati (imeti), pogibao (pogin), obadvije poleg objedvije (obedve). 5) prav pogosto m. starega pologlasnika ъ in ь in to v korenu, v obrazilih in na koncu besede. Primeri a) v korenu: bačva (sod), badnjak (sveti večer), cvasti (cvesti), dažd (dež), daska (deska), kabao (kebel, škaf), kasan, lav, magla, mazak in mazag (mezèg), mač, pas — psa (pès), pakao, raž in hrž (rèž), razsap (razsip), sav in vas, sva, sve (vès), san — sna (sen, spanje) stablo (steblo), snaha (sneha, nevesta), staklo (steklo), staza (steza), sada (sedaj), tada (tedaj), tašt (tešč prazen), tama, taman (temà, temèn), tanak (tenek), šaptati (šeptati), šaljem (po-šljem), išao — išla-o (šel), van (vèn), vapiti (vpiti), zao, zla-o (zèl) i dr.

b) v obrazilih: otac (oče), starac (starec), orao (orel), osao (osel), ovan (oven), pravedan (pravičen), gladan (lačen), tiesan (tesen), dobitak (dobiček), petak (petek), gorak (grenek) uzak (ozek), siečanj (januar), travanj (april), svibanj (maj), lipanj (junij), srpanj (julij), djevojački (dekliški), zagrebački (zagrebški), čovječanstvo (človeštvo), svjedočanstvo (spričevanje), božanski, čovječanski (človeški), veličanstvo, ljubav (ljubezen), ljubazan (ljubezniv) i dr.

c) na kraju besede zlasti predlogov v sestavah in sicer kjer bi drugače bila izreka trda: *va* poleg *u* (v), *ka* poleg *k*, *sa* poleg *s*, (s, z), od in oda, ob in oba, iz in iza, raz in raza uz in uza (poleg), pred in preda, nad in nada, kroz in kroza (skozi), niz in niza (doli po) n. pr. odabrati, izabrati, razabrati; noćas (iz **ношть сиѭ**, noć ovu, nocoj), večeras (iz **вечеръ сь**, ovaj večer, drevi, ta večer), danas (**дьньсь** danes), jasenas (**юсень сиѭ** ovu jesen, to jesen), onomadne (**оноль**

дьне unidan); — v kazavnih zaimenih z dodanim *j*: saj (zastarelo: ta, hic), onaj (oni, uni), ovaj (ta, hic), taj (ta, iste) — in v genitivu množine pri samostavnikih razun ženskih na soglasnik: jelenâ (jelenov), ženâ (žen) mjestâ (mest).

d) namesti *oja* kakor v slov.: pâs = pojas, opasati, stati poleg stajati in stojati, bati se poleg bojati se.

II. Nadomešča ali zamenjuje se *a* bodi v hrvaško-srbskem jeziku samem bodi s ozirom na slovenščino:

1) najčešče z *e*, že za to, ker je, kakor smo rekli staroslovenski pologlasnik ako ni naglašen sploh v slov. *e* v hrv.-srb. *a*. zaova (zelva, moževa sestra), tarem in trem (terem), bezdan (brezen), jazavac (jazbec), tjesnac (tesnec, soteska), sasjeći (seseči), krjepak (krepek in krepak), moćan (močen in močan) kada (kedaj in kedar), sajam (sejèm, semenj), najam (najem), šapat (šepet), šaptati, lagati (legati), piesak (pesek), Gradac, samac, polag in poleg, bezbožan (bezbožen), ravan, jedan, šav (šev), topao (topel), dobar, pupak (popek), hrbat; — počinjem (sl. počenjam), umirem in umiram, lajem (lajam), postajem (postajam), pošiljem (pošiljam), jarebica in jerebica, praunuk (preunuk), pradjed (preded), skupa (skupej), brašno (moka cf. brešno), prasac (prešič), voštan (voščen), kostanj in kesten, jalša in jelša, pram in prema (proti), član (člen), žvakati (žvekati, zvečiti), čekati (čakati), službenica (služabnica), jaz, jaziti (jez, jeziti), vrabac in vrebac, zemljan (zemljen), najamnik (najemnik), ja (jaz in jez), majstor in meštar, gušter (kuščar), kraguj (kregulj) i dr.

2) menjava ali nadomešča se *a* z *i*: jadro, jidro in jedro (jadro), saći in sići (z-iti), izaći in izići (iziti), obaći in obići (obiti), jedan in jedin, lješnjak in lješnik, svagda in svigdar, cjelovat in cjelovit (cel), vodati in voditi, hodati in hoditi, vozati in voziti, ovaj in ovi (hic), onaj in oni, razsap in razsip, nasap in nasip, plavati poleg plivati, zmaj in zmija (kača) puta in puti n. pr. sedam puta — puti (sedempot, sedemkrat), ali in aliti poleg ili in iliti itd.

3) menjava ali čredi se *a* z *o*: ali in oli poleg ili (ali, oder), graktati poleg groktati (krokati), kakav in kakov, takav in takov, onakav in onakov, nikakav in nikakov, dvjesto tristo, četiristo poleg dvjesta itd., latiti se (lotiti se), stajati in stojati, otvarati in otvorati (odpirati), šator (šator, šotor), dogadjaj in dogodjaj (dogodek), varaš poleg varoš (mesto Stadt), nerast in nerost (mrjasec), šta in što (kaj), ogarak in ogorak, pabirci (pabirki in pobirki), stvar in stvor, oholost poleg oholast (prevzetnost); — v tujih besedah in lastnih imenih: balvan in bolvan (bruno), djavao in djavo(l) (diabolus), papar (poper), Nika in Niko (Nikolaj), Gjuka in Gjuko (Juri), Josa in Joso (Jože), Jerusalim in Jerusolim, Salamun in Solomun (Salamon). i dr.

4) menjava ali nadomešča se *a* z *u*: vaviek poleg uviek (zmirom, na veke), vazeti, vazimati poleg uzeti, uzimati, vazam poleg uzam (velika noč), vaskrsenije poleg uskrsenje (vstajenje), vaš poleg uš, butura (butara), čutura (čutara).

5) menjava se *a* tudi z *aja*: bati se poleg bojati se, ban (staroruski bojan), svàk in svojak, mâ, tvâ, svâ čakavski in pesnički m. moja, tvoja, svoja.

6) menjava se *a* tudi z *aj*: sada (sedaj), tada (tedaj), onda (ondaj), kad (kedaj); — in z *ar;* kada (kedar), nigda in nikada (nikdar), svagda (vsigdar), kuda (kodar, koder), odkuda (odkodar, odkoder), koga (kogar), nikoga (nikogar), česa (česar) itd.

III. Vstavlja ali vtika se *a* med dva ali več soglasnikov v korenu, v obrazilih in v nekih sestavah in dodaja na kraju, zlasti predlogom v sestavi in zunaj nje sploh mesto staroslovenskega pologlasnika, ako bi bila sicer izreka trda, časi pa tudi zgolj eufonično, brez potrebe; v slovenskem stoji tu veči del *e*, časi *a*, časi pa nič. Na pr. dokale in dokle, kada (kedaj, kdaj), pošaljem in pošljem, otačbina (domovina), suparnik (zoprnik), bosanski (bosenski), jazavac (jazbec), zemaljski, ugarski (ogerski), trgovački (trgovski), sabor in sbor, saviest (svest, vest), savjet (svèt), izabrati (izbrati), ka ko-

vaču, ka bogu, nada gradom, obaviti (obviti), odasvud (od vseh stran), odapirati (odpirati), poda te (pod te), razagnati (razgnati), saznati (zvedeti), uza nj (poleg njega), uzajmiti (posoditi), saliti in sliti, saberem in sberem, sakriti in skriti, poda se in pod se, ka meni in k meni itd.

Tako se vtika *a* tudi v tujih besedah: psalam, talenat, smaragad, dijamanat, Korinat itd. poleg smaragd, dijamant, Korint.

Ta vstavljeni *a* (sl. sploh *e*) velikrat izpada, kader beseda na kraju naraste za eden ali več zlogov in pravimo mu ondaj gibljivi *a*: bazag — bazga, mazak ali mazag — mazga, dobar — dobrota, vjetar — vjetrovi, kazan — kazni, itd.; hrbat ima hrbta in hrbata; v korenih pa izpada le redko: dan — dne in dni poleg dana, najam — najma (pósoda, najem), pojam — pojma (pojem), sajam — sajma (semenj senjem, sejem), pas — psa, razsap — razspa, nasap — naspa, san — sna (sen, spanje), šav — šva (šev), vas in sav, sva, sve (vès).

Če bi pa izgovor bil trd, pa ta *a* ne izpada: mrtvac — mrtvaca (mrlič), bliznaci iu blizanci (dvojčki), mudrac — mudraca (modrijan), tjesnac — tjesnaca (soteska), Gradčac — Gradčaca, ljubav — ljubavi, srčan, -a, -o (srčen), srdačan, čna, o (mil), novčan -a, -o (denaren), sunčan, -a, -o (solnčen), svetčan, -a, -o (prazničen) itd.

Vdevlje se *a* tudi v genitivu množ. med dva ali več soglasnikov pri samostavnikih razun ženskih na samoglasnik: trgovâcâ (trgovcev), igâlâ (igel), ovâcâ (ovec in ovac), rebârâ (reber), stegânâ (stégen); ali ne med *zd* in *st*, *žd* in *št*, torej: zviezdâ (zvezd), mjesta (mést), trgovištâ (trgov) itd.

Časih *a* na kraju odpada, reje izpada iz sredine. Na pr. prem ali pram in prema, prama (proti, erga), spried in sprieda, drugud in druguda (drugod), svud in svuda (povsod), strag in straga (zadej), onud in onuda (onod), sad in sada (sedaj), tad in tada (tedaj), kad in kada (kedaj, kedar), ništ poleg ništa (nič), dost, dosti in dosta, kud in kuda (kod, koder),

drugčije in drugačije (drugač), protiv in protiva (proti, contra), nikada, nikad in nikda (nikdar), valjda = valjada (morda, brž ko ne), uzmem (vzamem), strana (stran), klupa (klóp), vrst (vrsta), dva — triput in dva — triputa (dvakrat, trikrat) itd., udariti in udriti, cieć in cieća (zavoljo), gmizati in gamizati, cknjeti in kasnjeti (kesneti), istin m. istinan (resničen), vremen m. vremenan (časen), kap in kaplja, konjik in konjanik, sati m. sasati (sesati) i dr. Večkrat odpada *a* pridevniku in zaimenu v gen. edn.: dobrog, tog m. dobroga, toga in v 3., 6. in 7. padežu množine: britkim' sabljam' m. britkimi sabljami (v srbščini) itd. Primeri še v primorskem narečju: nač, vač, poč = na ča, va ča, po ča = na što itd.

2. Samoglasnik *e*, є.

Izreka se kakor v slovenskem, toda nikdar ne pologlasno in nikdar ne visoko kakor na pr. v slov svét (mundus). Ta samoglasnik je v hrvaškem jeziku rejši nego v slovenskem, kajti često stoji *a* mesto slov. *e*, kakor smo videli pod *a*.

I. Razun starosl. є je tudi namestnik starega ѧ, kakor v slov. n. pr. svet (sanctus), devet, deset, ime, knez, me, te, se, meso, mjesec (mesec), opet (spet), pet, peta, presti, pamet, tresti, vezati, veći, vitez, začeti, zec (zajec), žedja (žeja) i dr. 2) namesti staroslovenskega pologlasnika ь, ali bolj po redkem: crkven, himben (zvit), iglen, molitven, meni, paklen' (peklen), pismen, poslen (delaven), pravedan (pravičen), puten (mesen), svileni in svilni, služben, veličanstven, žezlo; — v 6. in 7. sklonu edn. tome in tom, ovome in ovom, time in tim, njime in njim itd. 3) namesti starosl. ѣ, ako je kratek, v ekavskem narečju pa sploh: mreža, potreba, vremena, ždrebeta (žrebeta) itd.; vendar pa se sploh piše: grješnik, rječit (zgovoren), rječnik (slovar).

II. Kako da se *e* čredi ali menjava, za to razun onega, kar je pod *a* omenjeno še nekoliko primerov: čekati (čakati), Englez in Inglez (Anglež), grebulje (grablje), mermer poleg

mramor, smijem se (smejam se), službenica (služabnica), skrlet (škrlat), tle in tla, ustajem (vstajam); dosezati in dosizati (dosegati), gore in gori, jedriti, jidriti in jadriti (jadrati), jeo in jio (jedel, jel), ljude (ljudi 4 pad.), nemam in neimam, preporučim (preporočim); carev in carov, crkveni in crkovni, četvero in četvoro, gospodarem in gospodarom (gospodarjem), inače in inako (drugač), kesten in kostanj, neću (nečem in nočem), tebom poleg tobom (teboj); Francez in Francuz, goreći in gorući, stepen in stupanj (stopnja); v dat. edn. pridevnikov: drugome poleg drugomu (drugemu), kome poleg komu, mome poleg momu (mojemu) itd.; meštar in majstor, koren in korien, jastreb in jastrieb, njeki in neki, njetko in netko (nekdo), njekoji ni nekoji, njegda in negda (nekdaj) itd.

III. Vstavlja se *e.* namesti *a* v obrazilih, ali le bolj po redkem (cf. I. 2): silen poleg silan, srčen poleg srčan, bistven, bezazlen (nedolžen, krotek), sunčen poleg sunčan (solnčen).

Dodaja se *e* redko: doke poleg dok (dokler), teke poleg tek in tekar (komaj); v lok. in instr. edn. pridevnikom in zaimenom: dobrome poleg dobrom, kome poleg kom, mome poleg mojem, ovome poleg ovom (tem), time, ovime (tim), mnome (menoj), š njome (ž njo) itd.

Časih *e* tudi izpada in odpada: pamtiti m. pametiti, biskup (episcopus), deblji (debelji), debljina (debelina), razdrem in razderem, koga, komu, moga, momu itd. kojega, kojemu, mojega, mojemu, vojvoda in vojevoda, sa mnom (z menoj), jošt in još poleg jošte (še), već in veće (že, ali), gor in gore i dr. — V nekterih besedah pa v slovenščini časi po napačnem odpada a v hrvaščini ne: kamenje, znamenje, prijatelj — prijatelja (v slov. tudi prijatel — prijatla), ponedeljak (pondeljek), četiri (štirje), kiseo — kisela — kiselo (sl. tudi kisla, kislo), manje (manj), bolje (bolj) i dr.

3. Samoglasnik *i*, и.

Izgovarja se *i* kakor v slovenskem ali nikdar ne pologlasno.

I. Rabi pa *i* v hrv. 1) namesti strsl. и: biti (bijem), nit, piti, žila itd., 2) nam. strsl. ъı: ti (tu), mi (nos), sin, biti (jesam), kami poleg kamen i dr. dite, lipo, vrime m. diete, liepo, vrieme, nisam n. nijesam (obično tudi v književnem jeziku) in v ijekavščini pred samoglasnikom in pred *j*: bio m. biel, dio m. diel, zrio (zrel), vidio m. vidjel, živio m. živjel, grijati se (greti se), sijati (sejati), smijati se (smejati se), vijati (véti), prije (prej) i dr.; v dat., in lok. edn. ženskih samostavnikov in v imper. kakor v slovenskem: ženi, po zimi, recite, pletite.

Često stoji *i* v tudjih besedah nam. raznih samoglasnikov n. pr. Isus (Jezus), židov (judaeus), Dmitar (Demetrius), Jerusolim, amin, Ilija (Elias), Irod (Herodes), ikona (εἰκών podoba), iguman (ἡγούμενος, guardijan pri pravoslavnih), Skradin (Scardon), Solin (Salona), Jakin (Ancona i dr.

II. Kako se *i* zamenjuje še nekoliko primerov: izvani in izvana (zunaj), jašiti in jahati, kruniti (kronati), mariti (marati), misa, misnik (maša, mašnik), od sgori in od sgora (od zgor), svudi in svuda (povsod), svigdi in svagdje (povsod), uslišiti in uslišati; ovi in ovaj (hic), oni in onaj (ille), gdi, gde in gdje, izricati (izrekati), izžimati (izžemati), Josip (Jožef), lisica (lesica), napinjati (napenjati), obujimati (objemati), začinjati (začenjati), prosinac (prosenec), sijati (sejati), sisati (sesati); cviljeti in cvieliti, četiri (štirje), doli poleg dolje, nisam poleg nijesam, nigdi poleg nigdje, pastir in pastier, primati (prejemati), primiti (prejeti), viditi poleg vidjeti, želiti poleg željeti; cjelivati in cjelovati (poljubljevati), hotimice in hotomice (navlaš), ili in oli, kradimice in kradomice (skrivaj); razlika in razluka (razloček), sirov in surov, veriga in veruga. Zlasti v glagolih VI. vrste iz drugih izpeljanih ima hrv. *i* m. sl. *o* za trdimi in m. *e* za mehkimi soglasniki: dokazivati (dokazovati), darivati in darovati, itd.

Kot *spona* nahaja se *i* časi v sestavljenih besedah, ako je prvi del sestave glagol: kradikesa (zmikavt), vucibatina (malopridnež), tepihljeb (lenuh) i dr.

III. Vstavlja in dodaja se *i* redko: obihoditi in obhoditi, oblaziti in obilaziti, razilaziti in razlaziti se (razhajati se), izlaziti in izilaziti, nadilaziti (presegati), išao (šel) i dr.

Izpada in odpada *i* ali ne pogosto: ali in al, ili in il, četir in četiri, jes' = jesi (si), dosti, dosta in dost (iz dosita), ode in otide (odšel je), niti in nit (neque), godi in god n. pr. odkud godi (odkoder koli), Talijanski m. Italijanski, radi in rad (zavolj), neimam in nemam, sjati (sijati), suprot in suproti, pijan in pjan, bijen in bjen i dr.

Tu in tam izpada *i* v sklanji pred končnico *ma*: konjma, ljudma, riečma (besedam) m. konjima itd.; dostikrat odpada v infinitivu posebno v času prihodnjem: plesti in plest, nositi in nosit, plest ću (pletel bom), nosit ću (nosil bom).

Pogosto *i* prehaja v *j* n. pr. dojti in doći m. doiti, najti in naći m. naiti, zajti in zaći m. zaiti; — s trdimi soglasniki se sploh topi v mehke in za *r* in šumevci ali nebniki izpada: rodjen (rojen) m. rodien, kaznjen m. kaznien, nošen m. nosien, pozlaćen m. pozlatien, stvoren m. stvorien (storjen), itd.

4. Samoglasnik *o*.

Izreka se kakor v slovenskem n. p. v besedi: uho, koža ali nikdar ne pologlasno niti odprto kakor v slov. besedah: rosa, voda i dr.

Rabi pa *o* 1) namesti strsl. **о**: bosti, on, kovač, zrno itd. — 2) namasti *l* (strsl лъ in ль) pred samoglasnikom in na kraju: prionuti m. prilnuti (prijeti se), nosioca gen. od nosilac, vladaoca od vladalac, raonik m. ralnik (lemež), svilan, sviona, sviono, dioba (delba), seoce (selce), veoma m. velma (zeló), krioce (krilce), bio (bel), dio (del), veseo, pepeo, kotao, misao, orao, ugao (ogel Ecke), angjeo (angel), rekao, pisao sam; — ali večkrat tudi *l* ostane: dulac — dulca (du-

lec na pr. pri diplah) kolac — kolca in kôca, palac — paoca in palca, tobolac — tobolca in tobôca (mošnja), telac — telca in teoca (telec), biel in bio, zrel in zrio, diel in dio itd.

3) ô namesti *al* in *ol* v sredi in na kraju: pogibô in pogibao (poguba), posô in posao (posel, opravek), zao in zô (zel), kotô in kotao (kotel), pisô in pisao (pisal), okô n. okoo (okoli) kôci in kolci od kolac, sokô in sokol, ukočiti m. ukolčiti (zavreti kolo), pô in pol, dô in dol, sô in sol, vô in vol, Stôca grada m. Stolca grada.

4) Pogostem stoji *o* mesto tujega *a*, zlasti ako *a* ni naglašen: Jerusolim, koliba (καλύβη), koleda (calendae), komora (camara in camera), konop (vrv) in konoplja (cannabis), korizma (quadragesima, 40 danski post), kositar (κασσίτερος), kostanj (castanea), oltar (altare), ocat (acetum), poganin (paganus), sotona (satanas), Solin (Salona), Solomun (Salamon), Kotor (Cattaro) i dr.

II. Za črednjo ali menjavo tega samosglasnika nekoliko primerov: vihor in vihar, zora (zarja), Dubrovnik poleg dubrava, rekô in rekao itd., rotkva (retkev), tobom (teboj), sobom (seboj), inako poleg inače (drugač), osoba (oseba), osobito poleg osebito (posebno), kostanj in kesten, mermer in mramor, probuditi (prebuditi), — dalje primeri sklanjo pridevnikov in zaimen n. pr. novoga, novomu, novom (novega novemu, novem), toga, tomu, tom (tega, temu, tem), novoj, božjoj (novej, božjej ali pa novi, božji); — troglav (triglav), tronog (trinog), skrovni (skrivni), baron in barun, turanj poleg toranj, Anton in Antun, onaj (oni in uni), no in nu (no, ali) itd.

III. Časih *o* tudi izpade ali odpade, ako je kratek: ak in ako, djavo — djavola in djavla (vrag), kanda poleg kano da (kakor da), kolik = koliko; neg in nego, naopak in naopako (napek), njegov, njegva poleg njegova, njihov, njihva poleg njihova, tolik = toliko, takvi ovakvi poleg takovi ovakovi, tam poleg tamo (sl. kam m. kamo, sim m. simo, prav m. pravo, verjeti hrv. vjerovati), voće (sadje, česki ovoce, strsl. **окоште**) i dr.

5. Samoglasnik *u*, ѵ.

I. *U* se izreka v jeziku hrvaškem ali srbskem vselej jasno kakor n. pr, v besedi *ruda*, ali nikdar ne pologlasno, kakor to biva večkrat v slovenskem.

Stoji pak *u* 1) nam. staroslovenskega оѵ (slov. u): um, duša, plug, pluća, služiti itd.

2) nam. strsl. ѫ (slov. o): muž (mož), ruka (roka), golub (golob), zub (zob) itd.

3) namesti strsl. лъ in ль med dvema soglasnikoma (slov. ol): vuk (volk), vuna (volna), dug (dolg), tučem (tolčem), pun (poln), žuč (žolč) itd.

4) namesti strsl. лѣ (slov. lé) ali redko: tući (tleči), musti (mlesti), vući (vleči), obući, svući (obleči, svleči), puzati (plezati).

5) namesti strsl. въ in вь (slov. sploh v): u (v), uz (pri, poleg), uzglavje, ustati, uzam (velika noč), udova (vdova), uš in vaš, unuk, uzrok, uzeti i dr.

6) namesti *o* v tujih besedah (v slov. o): barun, biskup (episcopus), četruna (citrona), drum (δρόμος, cesta), dužd (doge), Grgur (Gregor), kruna (krona), kum (compater, boter), lutrija (lotrija), Napulj (Neapolis), pasulj (phaseolus), paun m. pavun (pavo-ônis, pav), ruža (roža), uljc (olje) i dr.

II. Čredi aii menjava se toraj *u* s slovenskim *ol*: tumačiti in tolmačiti, buha (bolha), dubsti (dolbsti), muzem (molzem), pȕt (polt), sunce (solnce), tust (tolst), suza (solza), stup (stolp), žuhak (žolhek), žuna (žolna) — z *el:* jabuka (jabelko); — z *le*; puzati (plezati), musti (mlesti), vući, tući, svući, obući; — z *o* v korenu, obrazilih in končnicah: bluditi (bloditi), buban (bobenj), budem (bodem, bom), bumba (bomba), drug (drog), drugud (drugod), Francuz, grudi (grodi), gubica (gobec), gust, a, o, (gost), guska (gos), gusjenica (gosenica), gužva (goža), hrušt (hrošč), iznutra (znotraj), krut (krot, debel), kuda (kod, koder), klupa (klop), kuća (koča, hiša), Korušec (Korošec), kudrav (kodrav), kut (kot), labud (labod), lug (log), luk (lok), luka (loka), lučiti (ločiti), lukav (zvit),

mudar (moder), mutiti (motiti), mutan (môten, kalen), muž (mož), nuž (nož), rugati se (rogati se), okrugao (okrogel), orudje (orodje), kupati se (kopati se), trunuti (trohneti), prud (prod, prut), pružiti (prožiti), pupak (popek), pucati (pokati), pruga (proga), put (pot), razpuditi (razpoditi), skup (skop), stupati (stopati), sužanj (soženj), subota (sobota in sebota), sud (sod — posoda in sodba), susjed (sosed), suproti (nasproti, na susret ići — naproti iti), suparnik (zoprnik), sukrvica (sokrvica), tisuč, trusiti (trositi), trubiti, truba (troba tromba), supruga (soproga, žena), tup, (top adj.) tužiti, tuga, udica (vódica, trnek), unutra (notri), uzak (ozek), zub, zaručnik, želudac, dubok (globok) i dr. — v sklanji: dobru ženu ak. (dobro ženo), v spregi: teku (tekó), beru (beró), znajuć (znajoč), mahnuti (mahnoti in mahniti), maknuti (maknoti in makniti), gasnuti, venuti, poginuti i sploh v infinitivu glagolov II. vrste.

Menjava ali čredi se *u* z *va* (sl. v): u in va (v), uzeti in vazeti (vzeti), uzam in vazam (velika noč), uzduh in vazduh, uskrsnem in vaskrsnem (vstanem od mrtvih), vaskrs in uskrs, uš in vaš, upiti in vapiti, vaviek in uviek (na veke, vedno).

Dalje primeri še: utorak (vtorek), jučer (včeraj), duri in dveri, sa in su (cum), kažu (kažejo). goruć in goreć, letuć in leteć, surov in sirov, veruga in veriga, blizu (blizo), pri kralju (sl. tudi kralji), pri kovaču (kovači), na polju (na polji) itd.

III. Vstavlja se *u* redko ko spona: bratučed (bratranec), licumjerac in licemjerac (hinjavec), obuhvatiti in obujmiti (objeti), poduhvatiti in podhvatiti se (lotiti se) polubrat, polusestra itd.

Ravno tako tudi redko izpada in odpada: medj in med poleg medju, pol noći in polu noći, pôljetje in poluletje (polletje), poltreći (poltretji) ali polumjesec, polučovjek, poluriba itd. z *u)*, uštap (ščip), zdenac in studenac; — največkrat odpada *u* v dat. edn. pri pridevnikih in zaimenih: dobrom in dobromu, našem in našemu, ovom in ovomu (temu) itd.

6. Staroslavenski samoglasniki ъ, ь, ѧ, ѫ in ъі.

Staroslovenskih pologlasnikov ъ in ь sedanji hrvaški ali srbski jezik nema; le v Črni gori in sosednih straneh se še govori; дън (dan), мъгла (magla), чъст (čast), отъц (otac), осъм (osam); v deležniku preteklega časa z izpuščením *l* ali *o*: дошъ nam. došao, пекъ, рекъ nam. pekao, rekao itd. in v gen. množine: іунакъх, женъх, опънъкъх itd. nam. junaka, žena, opanaka.

Namesti pologlasnikov ima hrvaški jezik, ako jih ne odvrže, polne samoglasnike *a*, *e* in *u* (glej pod temi samoglasniki).

Za *r*[om] stoječi pologlasnik staroslovenski je v hrv.-srb. *a* samo v besedah: raž poleg hrž (rèž) in rat poleg rt (vrh); sicer pa pologlasnik izpada in *r* se (kakor se zdaj sploh misli) povzdigne v samoglasnik: brz, krv (kri), vrt, smrt, grmjeti itd. Zdaj se sploh piše samo *r*, prej se je pisalo è pred r, časih tudi a ali à: vèrsta, sèrbski ali pa tudi: varsta ali vàrsta, barkovi in bàrkovi itd.

Če se je pa bati, da bi se kaka beseda napek mogla brati, rabi v cirilskem pismu ъ pred ali za r[om], v latinici pa opuščaj (') na pr. заързати za'rzati (4 zlogi), a ne зарзати (zarezgetati), гръоце (grlce, grlo) i dr.

b) Staroslovenski nosovnik ѧ nadomestuje tudi v hrv.-srb. samoglasnik *e* kakor v slovenščini: čedo (dete), čest (gost adj.), čest, i (del), devet, deset, detao '(detal), gledati, gredem, jerebica, knez, mek ali mekan (mehek), meso, mesti (turbare), pamet, pet, plesati, prenuti se (prebuditi se), red, segnuti (seči), svet (sanctus), štedjeti (varovati, schonen), težak (težek), tresti, veći, venuti, zet, žedja (žeja); — početi, zapeti, kleti, uzeti, žeti; ime, tjeme, vrieme (čas, vreme); jagnje, diete, jare (kozlè), tele, ždriebe itd.

a mu je namestnik za ozkimi soglasniki, ali večidel le v primorskem narečju: jačam (ječmen), vjerojatan (verjeten) prijatan (prijeten), jati (jamem), počati (početi) itd.

Srbi imajo v nekterih besedah tudi *ja* namesti starega ѧ

(po ruski izreki): knjaz nam. knez, svjaštenik ali svjašćenik nam. svećenik (duhovnik).

c) Namesti staroslovenskega ѫ rabi Hrvatom in Srbom samoglasnik *u* (slov. o): muž (mož), bluditi (blóditi), budem (bodem, bom), dubok (globok), dub (dob), duga (mavrica), guditi (gosti), guba (goba, bolezen), kus (kós), kut (kót), mùka (muka, Qual), múka (móka), put (pot, Weg), rugati se (rogati se, zasmehovati), ruka (roka), poručiti (poročiti), trut (trot), ugao (ogel Ecke), ugalj ali ugljen (ógel Kohle) itd.; — v akuz. edn. ženskega spola: dobru ženu (dobro ženo); v 3. osebi množine: teku (tekò), v sedanjem deležniku: znajuć (znajoč) itd.

d) Staroslovenski ꙑ (= ü) sedaj Hrvatje in Srbje večidel nadomestujejo s samoglasnikom *i* (kakor Slovenci): biti — jesam, kriti, mi, vi (nos, vos), kneginja, sin, visok, dobrih itd.; — samo v ak. mn. imajo *e* namesti ꙑ možki samostavniki, ženski pa v gen. edn. in v nom. ak. in vok. množine. Ravno tako tudi pri pridevnikih: brze jelene, poslušne sine, dobre žene itd.

7. Dvoglasnik ѣ.

Tega staroslovenskega dvoglasnika sedanja hrvaščina ali srbščina nema, ampak govori namesti njega: *e*, *i*, *ie*, (srb. ije) in *je*. (Tudi Slovenci ga ne govore povsod enako n. pr. strsl. дѣтѧ = déte, dejte, diete in dite).

a) U južnem sedaj sploh književnem narečju (tako zvani ijekavščini) izgovarja se ѣ v kratkih nenaglašenih in v kratko naglašenih zlogih kot *je:* vjera, mjera, živjeti itd.; po nekih krajih se pred tem *je* omekšava *d* in *j* v dj (ђ) in ć (ћ), *l* in *n* v lj (љ) in nj (њ) in za ustnenimi se pred *je* tudi *l* vstavlja: djed (ђед), vrćeti in vrtjeti, ljepota, šljeme m. sljeme, njedra, gnjev (jeza), svrbljeti (srbeti) itd.

Za r^om^ pa *j* sploh izpada: potreba, vreti, breme itd., vendar pa se sploh govori in piše: grješnik, riječit (zgovoren), rječnik (besednjak) narječje; tako tudi v infinitivu in v 2.

deležniku glagolov III. vrste: gorjeti, gorjela, gorjelo (goreti, gorela).

V dolgih in dolgo naglašenih zlogih pa se ѣ izreka kot *ie* ali *ije* (ije pišejo Srbi): diete (дијете), vrieme (вријеме), mrieti (мријети) itd. samo dvozložni samostavniki imajo m. dolgega ѣ v gen. množine *je* a ne *ie*: djèlâ (del), ljêtâ (let), mjêstâ (mést), vjêrâ (vér) itd. — sicer pa le redko ktera beseda: djéva, gnječiti (gnjesti), gnjeviti (srditi), vjernost (zvestoba), vještac (čarobnik).

Pred samoglasnikom zlasti pred *o*, pa pred *j*, *dj* izgovarja se in piše *i* namesti ѣ: dio (dél), zrio (zrel), bio (bel), sijati (sejati), grijati (greti), smijati se (smejati se), prije (prej), živio m. živjeo (živel) itd.

b) V vzhodnem narečju (ekavščini) se sploh ѣ izražava s čistim, odprtim ali širokim *e*: vreme, seme, dete, umreti, videti itd.

c) V zahodnem narečju (ikavščini) pa se govori *i* namesti starega ѣ: dite, vrime, trpiti, potriba, umriti, lipa divojka vidila misec itd.

Jako redko nahaja se v književnem jeziku ie ali ije, ki ni postal iz ѣ: korien poleg koren (strsl. **кораъ**), jastrieb (strsl. **ıастрябъ**), pastier in pastir (strsl. **пастырь**), odnieti (odnesti), prinieti (prinesti), nanieti (nanesti) i dr. in v sklanji pridevnikov in zaimen: dobriem poleg dobrim, našieh poleg naših itd.

Naj stoji tu 1) nekoliko besedi, v kterih je ѣ dolg, ki se toraj pišejo z *ie* ali *ije*: blied, bieda (revščina), bies (bes, steklina), bieg, brieg, ciep, dio in diel, cio in ciel, ciep (cepec), criep (črep), ciev (cev), cviet, dlieto, drien, dvie ali dvjesta, crievo, gniezdo, ijed in jed (strup), ijem in jem in jedem, ijedak in jedak (srdit), ijediti in jediti (srditi), kliešta n. i klliešte f. (klešče), kliet, kostriet (kozja dlaka), kries, liek, lien, liep, lies, lier (lilija), liev (lév), mieh, mieniti, mienjati, miesiti, miešati, mnienje, mlieko, napried (naprej), niem (nem, mutast), obiest, odielo (obleka), Osiek (mesto), piesak (pések), pievac in pietao (petelin), plien, poviest, priek (nagel, hud),

rieč (beseda), riedak (redek), rieka, sied (siv), siedjeti (sivéti), sieno, slied, sliep, smieh, snieg, stiena, stienj (sténj), stieg (zastava Flagge), striela, strieliti, saviest (vest) in sviest (zavest), sviet (mundus), tiesan (tesen), tiesto, tielo, triem (predvežje, porticus), viest (sporočilo), naviestiti (napovedati), viek vieće (starešinstvo), vriedan, vrieme, zapovied in zapoviest (zapoved), zvier, zviezda, ždrieb (žreb), ždriebe (žrebe), žlieb, žliezda (žléza), ždrielo (žrelo) i dr.; — neki glagoli v infinitivu: drieti, mrieti, prieti se (prepirati se), strieti (streti, sternere); drugi v prezentu: umjeti — umijem (umém), dospjeti — dospijem (dozorim, pridem, utegnem), smjeti — smijem (smem) i dr.; — neločljivi predlog прѣ ima v sastavljenih samostavnikih velikrat dolgi ѣ, pak se piše *ie* zlasti v dvozložnicah: prieboj (pregraja, stena), Priedor planina, priekor (graja, pogrešek), prielaz, prielog (celina, ledina), priegon (boj), prienos, prierov, priesad, priesjek, priestol in priestolje, prievara (goljufija), prievod (prestava), prievoz i dr.

2. Nekoliko besedi, v kterih je ѣ kratek ali kratko naglašen t. j. ki se pišejo z *je* in za r-om večidel samo s *e*: bježati, besjeda, bjesnjeti, breme, čovjek, djed, djelo, djelati, djever (dever, možev brat), hljeb (hleb in kruh), jesti poleg ijesti, ljesa, ljestve, ljeto, ljevati, medvjed in medjed, mjed (méd, i. f.), mjera, mjeriti, mjesec, mjesto, mreža, odjeti, odjeća (obleka), objesiti in vješati (obešati), pjena, pjenez (denar), pjesma (pesem), pješke in pješice (peš), pješac in pješak (pešec), pjevati (peti), pljeskati (ploskati), sjeme, sjena (senca), sjever, svjet in savjet (svét), šljem (čelada), tjeme, tjerati (gnati), tješiti (tolažiti), trešnja (črešnja), umjetan (uméten), vjera, zavjet (obljuba), zdjela (skleda), željezo; — njeki, njetko, njekada itd. poleg neki, netko, nekada; — v inf. nekterih glagolov: sjeći (sekati), umjeti, smjeti, dospjeti, prispjeti itd. in v glagolih III. vrste: letjeti, vidjeti, vrtjeti, sjedjeti itd.; tukaj se za ustneniki po nekih krajih tudi *l* vstavlja pred *je:* trpljeti poleg trpjeti, grmljeti poleg grmjeti i dr.

V pesmih nahaja se časih *ije* (dva zloga) namesti *je* n. pr. dijevojka m. djevojka.

Menjava ali čredi se ѣ (ie in je) z *i* pred *j* in samoglasom *o* namesti *l:* dio — diel, grijati, želio, dioba, umijahu (umeli so), smijahu (smeli so) itd. in v sklanji samostavnikov in pridevnikov: gradovih in gradovieh, kolih in kolieh, brdih in brdieh, žutih in žutieh, žutim in žutiem, žutima in žutiema itd. Časih kratki ѣ (je) prehaja v dolgi ѣ (ie, ije) n. pr. krjepak in krepak, ali kriepiti, odjeti ali odielo (obleka), pjevati ali popievati. To največkrat biva, ako se glagol, zlasti III. vrste pomakne v V. vrsto, navadno z vstavljenim v: gorjeti — sagorievati (zgorevati), hotjeti — zahtievati, sijati — sievati, odjeti — odievati, zapovjediti, — zapoviedati, umjeti — razumievati i dr.

Prav pogosto pa oslabeva dolgi ѣ (ie, ije) v kratki ѣ (je) za r·om večidel samo *e:* vrieme — vremena, diete — djeteta, grieh — grješan ali grešan, snieg — snježan (snežén), tielo — pl. tjelesa, tjelesan, trieba je — trebam, vienac — vjenčati.

Zlasti to biva a) v stopnjevanju pridevnikov: riedak — rjedji (rejši), vriedan — vredniji, bio ali biel — bjelji itd.

b) pred nekimi obrazili, ki imajo v slovenskem večidel naglas, v izpeljavi samostavnikov in pridevnikov: biel — bjelača (bela možka suknja), bjelaš (bel konj) bjelidba (beljava), bjelika (belina v lesu), bjelila (belavica), bjelilo; zviezda — zvjezdar, liek — ljekar, mlieko — mlječan, liev — ljevica (roka), grieh — grješnik, diete — djetić, zapovied — zapovjednik, brieg — brežuljak, vienac — vjenčić, tiesan — tjesnota, sliep — sljepoća (slepota), zvier — zvjerad, sviet — svjetski (posvetni), rieč (beseda), — rječit (beseden, zgovoren), viek — vjekovit (večen) itd.

c) v izpeljavi in stopnjevanji glagolov na *ovati*, *ivati* in *avati:* trieba — trebovati, grieh — grehovati, cieniti — procjenivati, promieniti — promjenjivati, iztriebiti — iztrebljivati in iztrebljavati, priečiti — zaprečivati, sliepiti zasljepljivati, promieniti — promjenjivati itd.

d) v množini samostavnikov s prirastkom *ov:* brieg — — bregovi, criep — crepovi, cviet — cvjetovi, mieh — mjehovi, zvier m. in f. — zvjerovi i dr.

e) v sestavljenih samostavnikih in pridevnikih, kjer pada naglas večidel na prvo besedo: biel — bjelonog, ciena — skupocjen, dragocjen, mnogocjen, bezcjenje, pried — napredak, rieč — narječje, slied — usljed (vsled), trieba — potreba, viek — uvjek (zmirom) itd.

8. Vpodabljanje samoglasnikov.

Vpodabljanje je dvoje: *popolno*, ako se od dveh zapored stoječih samoglasnikov jedan premeni v drugega, in *nepopolno*, ako se od dveh samoglasnikov jedan drugemu samo približa ali primakne. Popolnega vpodabljanja je v staroslovenščini dosti, v sedanjem hrvaškem ali srbskem jeziku pa se dajo le dolgi slogi pogosto tumačiti z vpodabljanjem v sklanji določnega pridevnika in v spregi glagolov, redko v korenu: dobrôga (**добраагo** iz **добраѥгo**), djelâš (**дѣлаашн** iz **дѣлаѥшн**), zovâbu (**зовѣѣхѫ** iz **зовѣахѫ**, zvali so); mâ (iz moja, moa, maa), môga (iz mojega, moega, mooga); tako tudi: pisô iz pisao, išâ iz išao itd. Jedini glagol stajati poleg stojati mogel bi se vzeti za primer popolnega vpodabljanja.

Nepopolnemu vpodabljanju pa se nahaja v hrvaščini kakor tudi v slovenščini primerov dosti, kajti za ozkimi soglasniki c, č, ć, j, dj, lj, nj, š, šć in št, ž, žd in dž stoji sploh *e* nam. *o* t. j. vpodablja se *o* pred njim stoječemu ozkemu soglasniku, v kterem je mehki pologlasnik **ь** (ali *i* ali *j*) skrit. To more biti tudi za soglasnikom *r*, ako stoji namesti staroslovenskega mehkega *r* ali slov. *rj*.

To se godi 1) v sklanji samostavnikov in pridevnikov in zaimen kakor v slov.: kraljem, plaštem, more (morje), morem, ognjište, ognjištem; tudje (tuje), tudjega, tudjemu itd.; njega, njemu, njem; našega itd.

2) v sklanji samostavnika *dan* s prirastkom *ov* in pridevnika säv ali väs; dneva, dnevu, sve (vse), svega itd.

3) v glagolih 6 vrste: vojevati, kraljevati i dr.

4) v svojivnih pridevnikih na *ov* in tudi sicer v izpeljankah: kraljev, stričev; kraljević, svinjetina (meso), dražest (milina), šteta (škoda) namesti tašteta od tašt (prazen) i dr.

5) večidel v vokativu edn. samostavnikov ženskoga spola na *ica* in *ca*: banice, sestrice, kćerce itd.

Nahaja se pa tudi dosti izjem od tega pravila. Na pr. 1) pridevniki in zaimena ženskoga spola imajo v ednini sploh *o* ne *e*: bližnjoj (dat. in lokal), bližnjom (instr.); mojoj, mojom; njoj, joj (njej, jej) itd.

2) vokativ edn. ženskih samostavnikov na *a* ima večidel *o* (razun onih na ica): željo, dušo, knjeginjo; tako tudi instrumental: željom, dušom, knjeginjom.

3) *o* namesti *e* imajo tudi nekteri glagoli VI. vrste: bòžičovati, pašòvati (biti paša), starješòvati (biti starešina), samoćovati (samotno živeti).

4) spona v sestavljenih besedah je sploh *o* namesti *e*: zemljopis, otcoubojica, gornjozemac, sljepčovodja i dr.

Časih se nahaja *o* in *e* ob enem, zlasti pri samostavnikih na *r* (sl. rj.) in pridevnikih od njih izpeljanih na *ov*: carem in carom (cesarjem), carev (cesarjev) in carov, mesarov in mesarev (mesarjev), zecovi in zečevi (zajeci) itd. Tako tudi: carovati in carevati.

9. Zev.

Dva samoglasnika zaporedom nahajaš v hrvaškem ali srbskem jeziku v sestavljenih besedah in pa ako je drugi samoglasnik *o* postal od *l*, sicer redko: dugouh, doigrati, poluotok, crnook, dioba (delba), orao, letio, jauk (vék, tanjanje), pauk (pajek), paun (pav); većkrat tudi v tujih lastnih imenih: Julio, Antonio, Galilea itd.

Zloglasni zev, ki postaje če dva samoglasnika zaporedom stojita, odpravlja se z

1. vdevanjem soglasnikov *d*, *n*, *j* in *v*.

a) *d* zapira zev v glagolih: idem, idoh (šel sem), postadoh

(postal sem), imadijah (imel sem), budem (bodem in bom), znadem in znam, imadem in imam, valjadem in valjam (veljam) i dr.

b) *n* se vtika zavolj zeva v zaimenu *i* (on) za predlogom in ako se z naglasom izgovarja: zanj, do njega, k njemu, od njih itd.; dalje v: unići in ući (vniti), snimiti (snéti), nuz i uz (poleg). Ali slov. sniti se je = hrv. sastati se in slov. snesti (snedem) je = hrv. pojesti.

c) Najčešče vdeva se *j* in *v* na pr. davati (dajati), doznajem in doznavam, obećajem in obećavam (obetam), dajem in davam, čuven part. od čuti, čuvenje, kriven (krit), odjeven (oblečen), obuven (obut), mljeven (mlet), liven (lit) itd. Tudi stoji *v* zavoljo zeva većkrat v pokrajinah, kjer se *h* neizgovarja: kruva m. kruha, duvan in duhan (tobak), kuvati in kuhati.

2. Samoglasnik *u* razveže se v *ov* ali *ev* kakor v slov.: kupovati (m. kupu-ati), vojevati (m. voju-ati), kovati (m. ku-ati), slovem (m. slu-em) od sluti itd.

3. Zatiče se zev, ako se i premeni v *j* ali pa izpusti: dojti in doći m. doiti, najti in naći poleg naići, nejmam in nemam poleg neimam, najme in naime (namreč).

4. Odpravi se zev tudi s tem, da se jeden samoglasnik izpusti, ali pa da se jeden samoglasnik vpodobi drugemu in po tem stopí v enega: dovle iz do ovle (dotle), Stoca grada (iz Stooca, Stolca), gô m. goo (gol), sokô m. sokoo (sokol), dvomiti poleg dvoumiti, neću iz nehoću, nisam iz nejesam itd., — v nekterih krajih tudi še *h* izpade: grôtom (= grohotom) smijati se, sât = sahat (ura) i dr.

10. Ojačanje samoglasnikov.

Ako se ozki samoglasniki povzdignejo v širje ali manj tehtni v tehtniše, pravimo, da ojačavajo po glasu. Dolgi pa so samoglasniki tehtniši od ozkih. Najtehtniša sta samoglasnika *a* (= strsl. а) in *u* (strsl. ѫ, slov. o), najslabši pa je pologlasnik (strsl. ъ ali ь, hrv.-srb. navadno *a*).

I. Samoglasnik *e* ojačava 1) v *i:* reći — proricati, sažeći (sežgati) — sažizati (sežigati), doseći — dosizati in dosezati (dosegati), metnuti — namitati (nametati), plesti — razplitati (razpletati), teći — uticati (utekati), nerem (grem k dnu, tonem) — ponirati itd.

2) V *o:* ženem — gonim, vesti — voditi, steći (dobiti) — stoka (živina), rečem — uzrok, prorok, meljem — moljac (molj), plesti — plot, vezem — voz, nerem — ponor (ponikva) itd.

3) V *ie* ali *je* (ѣ, slov. é); leći — liegati, razliegati se, teći — utjecati (utekati), stjecati se (stékati se), peći — pripjecati (pripekati), vezati — povjesmo, reći in rieti — rieč itd.; — bolj redko v *e*: grebsti — ogrebati, tepsti — pretepati, mèsti — pometati itd.

II. Samoglasnik *e* (= strsl. ѧ) ojačava v *u* (strsl. ѫ, slov. o): (bledem) — bluditi (bloditi), mésti — mutiti, upreči — pruga (proga), supruga; (režati se) — rug (posmeh), rugati se, (сѧдѫ, sjedem, sedem) — sud, suditi (soditi), speti — puto (vez), sputiti (svezati), štedjeti (varčen biti) — oskudica (pomanjkanje), težak — tuga, tužiti, vezati — uza, uzao (ozel), uzak, uže (ože, ožinec, vrv), (zvečati) — zvuk, žedja (žeja) — žudjeti (želeti) i dr.

III. Samoglasnik *i* ojačava 1) v *ie* ali *je:* cviljeti — razcvieliti (razžalostiti), visjeti — vjesiti (obesiti), liti — ljevati, tih — tješiti (tolažiti), — tiskati — tiesan, svitati — sviet, vidjeti — viest (glas, novica), svjedok (priča), viti — vienac, zijati — zievati itd.

2) V *aj:* vapiti (vpiti) — vapaj (vpitje).

3) V *oj:* biti, bijem — boj, ubojica (ubijavec), liti — loj, gnjiti — gnoj, počinuti (počiti) — pokoj, rinuti — roj, nabiti — naboj, sjati ali sijati — osoje (senčen kraj), prisoj in prisoje (solnčen kraj), zijati — pozoj (draco) itd.

4) Ako je *i* = strsl. ꙑ ojačava a) v *ov:* kriti — krov (streha), pokrov: riti — rov; titi, tijem (debeliti se) — toviti (pitati), tovan (debel, pitan) i dr.

b) v *av, va:* biti, jesam — zabava, zabaviti, obaviti (opraviti), izbaviti (oteti); kis, kiša — kvas, nakvasiti (namočiti), uhititi — uhvatiti (ujeti), hvatati, titi (debeliti se) — otava i dr.

c) v *u:* bik — bučati, brisati — ubrus (brisača, prtič), biti — budem, ginuti — gubiti, naviknuti (privaditi se) — učiti, nauk, ridj — ruda, slišati — posluh itd.

IV. Samoglasnik *o* ojačava 1) v *a:* skočiti — skakati, roditi — radjati, kloniti — klanjati, osloboditi — oslobadjati, ugoditi — ugadjati, oboriti (podreti) — obarati, hrom — hramati (šepati), prostiti (odpustiti komu) — praščati, stvoriti — stvar, koriti (grajati) — karati, kopati — podkapati, brojiti (šteti) — izbrajati, odmoriti se (počiti) -- odmarati se, lomiti — lamati, sklopiti — sklapati itd.; — po krivi analogiji tudi prianjati m. prilipati (prijemati se) od prionuti (iz prilnuti).

2) v *i:* osnovati — osnivati, zovem — pozivati, ploviti — plivati, kovati — ukivati, podkivati itd ; — in v glagolih VI vrste od drugih glagolov po stopnjevanju izpeljanih (namesti slov. *o*) dokazati — dokazivati (dokazovati), prepisivati, poskakivati, zabranjivati, zagradjivati, (zagrajevati), zamazivati, zamahivati itd.

V. Samoglasnik *u* ojačava v *av* in *ov:* sluti — slovem — slava, truti (trošiti) — trava, otrov (strup), pluti — plav, plavati, poplava (povodenj), kujem — kov, snujem — snov, osnova itd.

VI. ѣ ojačava v *a:* (lesti) — laziti ȍdlaziti (odhajati), prielaz; rezati — poraz (pobitev), poraziti (pobiti v boju); sjesti — sad, saditi; (tleči hrv. tući) — tlak, tlačiti; (streči) — straža; (vleči hrv. vući) — vlačiti, oblak i dr.

VII. Pologlasnik staroslavenski (nam. kterega je v hrv.-srb. jeziku navadno *a*, ali pa je izpušćen) ojačava 1) v *i:* cvasti — razcvitati in razcvjetati, čatiti (brati) — čitati, dahnuti — disati in dihati, dotaknuti se — doticati se, izažmem (izžmem) — izažimati, kunem (kolnem, strsl кльнѫ) — proklinjati, maknuti — primicati, nadmem (napihnem) — nadimati, dim;

namagnuti — namigivati, odapnem — odapinjati (odpenjati), otrti — otirati, poslati — pošiljati, počmem (počnem) — počinjati, požanjem — požinjati, svanuti (daniti se) — svitati, uzmem — uzimati, začnem — začinjati itd.

2) v *o:* grmjeti — grom, klati — koljem, prostrem — prostor, razdrem — razdor; sapnem — spona, stlati — stol (miza), trti — tor (hlev), umrti in umrieti — umor, vreti — izvor, zaprieti — zapor, začnem — zakon, konac; zatrti — zator, zreti — zora, (zveneti) — zvono (zvon) itd.

3) v ѣ (ie ali je za r-om samo e): cvasti — cviet polag cvat, cvjetati; vršem (manem) — vrieći, povrzem (vežem) — povrieslo, proždrem — proždrieti, prostrem — prostrieti, zaprem — zaprieti, srce — srieda, vrim — vreti itd.

4) v *u:* bditi — buditi, budan; dahnuti — duh, duša; sahnuti — suh, suša; — tudi v glagolih: obujmiti (objeti), obuhvatiti (obseći), poduprieti (podpreti) itd. ojačal je pologlasnik v *a*, ali pa je v *u* vstavljen.

5) v *a:* klati — kalati, plamen — paliti, mrknuti — mrak, pržiti in pražiti, (prhniti) — prah, smrdjeti — smrad, smrznuti se — mraz, stršiti — strah, vreti — variti, vrtjeti — vrata, vrat itd.

Samoglasnik toraj more v nekterih besedah ojačati po dvakrat: nerem — ponor — ponirati, odnesem — odnosim — odnašam, brati — sabirati — sabor, pijem — pojim — napajam, rečem — prorok — proričem itd.

III.

B. SOGLASNIKI.

I. Ustneni: *b*, *m*, *p*, *v*, *f* — *б*, *м*, *п*, *в*, *ф*.

Izgovarjajo se ustneni soglasniki sploh kakor v. slov., le *v* se glasi na kraju zlogu in besedi blizo kakor *f:* čavka (izgov. čafka = kavka), nov izgov. nof.

Ktere tuje glasove časi namestujejo in kako se ustneni menjavajo ali čredijo, za to primeri nektere zanimive zglede: Josip (Josephus), Stjepan (Stephanus), opica (Affe), pop (Pfaffe), pjenez (Pfennig), ploska (Flasche), pasulj (fažol, phaseolus), jambor (jambora, arbor), sumpor (žveplo — sulphur), Mletci (Benetke), Varnava (Barnabas), plovan (plebanus); — muva v nekterih krajih m. muha, kruva m. kruha itd. — fala in hvala, ufati in upati, ufanje, fat in hvat (sežen). — Ženitba (ženitev), ljubezan in ljuvezan (ljubezniv), kolebati (zibati) in koljevka (zibka), cf. v eufoničnem pravopisu: ljubak, ljupka, ljupko; hrbat — hrpta, srpska m. srbska itd. Pšenica in všenica, mrljati in prljati (zamazati), počmem nam. počnem, beden in bedem (zid), Budin poleg Budim, stramputica in stranputica, jedamput in jedanput, pjesma in pjesan, jazavac (jazbec), kopča in kovča (zapona), kopčeg in kovčeg (škrinjica, Koffer); tavni, tavnica in tamni, tamnica; Dunav in Dunaj (Donava), dobivati in dobijati, davati in dajati itd. Primeri še hrv. brvno s slov. bruno, skvrnuti (slov. skruniti), va, vaz, poleg u, uz (sl. v, vz), unuk, udova itd. (sl. vnuk, vdova).

Vstavljajo in dodavajo se ustneni redko, n. pr. daklem, doklem, dovlem, dotlem i dr. namesti dakle, dokle itd.; protiv in proti, grudva poleg gruda (kepa), — razun *v*, ki večkrat zev zapira: davati m. daati itd.

Izpadajo in odpadajo pa ustneni bolj po gostem, zlasti pred *n* v glagolih II vrste: kanuti — kapati, tonuti — topiti, usnuti (zaspati) — spavati, ganuti — gibati, uštinuti (uščipniti) — štipati, šinuti — šibati, prionuti (strsl. прильпнѫти) — prianjati; — dalje primeri: nagibati in naginjati, spati — san, potomnji in potonji (pozneji). Sicer pa *v* izpada največkrat: čoek m. čovjek, čuvstvo in čustvo, blagosiljati in blagosivljati, crljen m. crvljen poleg crven, kraljestvo in kraljevstvo, bresaka gen. pl. od breskva, Ladislav in Vladislav, dignuti (dvignuti); — zlasti izpada za predlogom *ob* v sestavah, kakor v slov.: objesiti, obrnuti, obratiti, obezati, obećati,

obiknem običaj (navadim se, navada), oblast, obladati, obeseliti in obveseliti itd.

(V slovenšćini rad odpada in izpada *v* tudi pred *l* in *r*, v hrv. sploh ne: sl. las, lat, last, sleči itd. = hrv.: vlas, vlat, vlast, svući; tako tudi sl. četrti, četrt, trd, sraka, sora, srbeti, srab = hrv. četvrti, četvrt, tvrd, svraka, svora, svrbjeti, svrab; tudi goža = gužva, zagozda = zagvozda, hoja = hvoja, storiti = stvoriti itd.)

b izpada v *ob* v sestavah: okoliti in obkoliti (obdati), ozidje, ozidati in obzidati, olakšati in oblakšati i dr. (ali obznaniti sl. oznaniti).

p odpada v besedah: šenica poleg pšenica in všenica, tica poleg ptica in vtica, čela in pčela (čbela), tudj (ptuj).

Kedar sledi *j* s samoglasnikom ali predjotani samoglasnik (ja, je itd.) za ustnenimi, vstavlja se *l* za njimi n. pr. zemlja, ljubljah (ljubil sem), lovljen itd. To biva razan čakavščine bolj pogostem nego v slovenščini in to v instr. edn.: krvlju in krvju (krvjo), ljubavlju in ljubavju; — v samostavnikih srednjega spola na *je:* kopje in koplje, Posavje in Posavlje, zdravje in zdravlje, snopje in snoplje itd.; — v pridavnikih na *ji* nam. iji: kravlji in kravji, divlji in divji in v komparativu: kreplji (krepkejši), življi (živejši), skuplji (draži), dublji od dubok (globok); — v glagolih III. vrste pred *je:* življeti poleg živjeti, trpljeti poleg trpjeti itd.

Pri stopnjevanji glagolov časi *i* ali *j* raje izpade, nego da bi se *l* vrinil: raztopiti — raztapati, stupiti — stupati, prelomiti — prelamati, sklopiti — sklapati, spremiti — spremati itd.

2. Zobniki *d* in *t*, *g* in *m* z nebniki *dj* ali *gj* in *ć* ali *tj*, *ђ* in *ћ*.

D in *t* se izgovarjata kakor v slovenskem; *dj*, kadar je isto kar *ђ* izgovarjaj mehko kakor stopljen dj, ali mekše nego dž: predja (preja), medja (meja). V tujih besedah, v kterih je *dj* postal iz *g*, piše se navadno *gj* m. *dj* v latinici: Gjorgje

(Georgius), angjeo (angelus), gjeneral i dr. Redki so pisci, ki pišejo vselej *gj* m. *dj*, kedar se stopljeno izreka: megju = medju (med), rogjen m. rodjen (rojen).

Časi se mora *dj* tudi razstavljeno brati t. j. *d* za se in *j* za se izgovarjati kakor n. pr. v slov. besedi sadje in tedaj se piše v cirilici *gj* ne *ђ*: odjahati (одјахати), časi pa sta oba izgovora navadna, jeden v jednem, drugi v drugem mestu: djed (дјед) in djed (ђед), vidjeti (видјети) in vidjeti (виђети), гроздје in грожђе.

ć, ћ izgovarjaj mehko, kakor stopljen *tj* ali mekše od č: kći — кћи (hči). plaća — плаћа (plača); *tj* pa se more na dva načina izgovarjati ali stopljeno kot *ć* ali cirilski ћ, ali pa *t* za se in *j* za se (cirilski тј): listje (листје) in lištje (лишће), smrtju = смртју in смрћу. Večidel se piše *tj* namesti *ć* le v besedah, v kterih ima slovenščina *tj*: prutje (protje), bratja (bratje), krepostju (krepostjo), tretji, ali tudi tudi tu se more pisati ć. pruće, braća, krepošću, treći.

ć se piše v početku, v sredini i na kraju besede, kader Slovenec sploh *č* izgovarje a ne *tj* v besedah domaćih in tudi v tujih: ćud (srce, narav), ćutjeti (čutiti), ćut (čut), ćuk, ćorda (sablja), hoću in ću (hočem, čem), plaća, pleće, moć, noć, već (uže), peć, reći, praća, kuća (hiša), tisuća, kraljić, vreća, vruć, moguć (mogoč) itd.; ako pa v slov. beseda počenja s *te*, je pa bolje pisati *tj*: tjeme, tjerati, tješnji (tesneji), tješiti (tešiti, tolažiti), tjelesan (telesen), tjedan (teden) itd.

d in *t* se pretaplja pred *j* z njim vred v *dj* (ђ), ali večkrat nego v slovenščini (v *j* in č): obuća (obutev), sreća od sretnuti, plaća, zadaća (naloga), svieća (sveča), maćeha od mati, kraći (krajši), teleći, štropoćem (ropočem), pozlaćen, pokraćivati (skrajševati); gradja (graja), hrdja (rja), medja, predja, mladji (mlajši), tvrdji (trji), rodjak (rojak, sorodnik), žedja (žeja), radjati (roditi — rajati), sadjah (sadil sem), sudjen (sojen), osudjivati (obsojevati), ugadjati (ugajati) itd.; — tudi kjer je *i* pred *j* izpadel in to: v instr. edn. gladju = глађи (z gladom), smrtju ali smrću смрћу (s smrtjo)

itd.; — v samostavnikih na je: nagnutje ali nagnuće (nagnjenje), cvietje ali cvieće (cvetje), grozdje ali grozdje, ozidje, zabrdje, razkršće (razpotje), orudje (orodje); — v besedah: ladja, braća ali bratja (bratje); — pri glagolih III. vrste in drugde (pred starosl. ѣ): vidjah (videl sem), lećah (letel sem), vidjeti, letjeti in lećeti. vidjela, vidjenje, lećela ali letjela, lećenje, djelo, djevojka itd.; — tako tudi ići poleg iti in nadjem, podjem, izadjem poleg najdem itd. Nepravilno je *dj* (ђ) v glagolih nadvladjivati (premagovati) in zazidjivati (zazidovati).

st pred *j* prehaja z njim skupaj v *šć*, namesti kterega večidel rabi tudi *št* (ako v slov. stoji šč): pušćati in puštati, gušta in gušća (gošča), namješćati in namještati, očišćen in očišten, oprošćenje in oproštenje, mješćanin in mještanin (meščan) itd.; šćene in štene, štipati in šćipati, ognjište in ognišće itd. Ne zamenjuje pa se *šć* ali *stj* s *št*, kedar Slo vencem ne rabi *šč*: vlašću ali vlastju a ne vlaštu (oblastjo), lišće ali listje a ne lište, ustje in ušće, gustji in gušći (gosteji) a ne gušti, češći ali čestji (gosteji), tušći in tustji (tolsteji) itd.; tudi hrišćanin in kršćanin iz christianus.

zd prehaja tudi v *ždj* (жђ): braždjah (brazdil sem), gvoždje in gvozdje (železo).

V besedah: pošten, što (kaj), štiti (brati) je *št* namesti *čt;* v: sveštenik = svećenik (duhovnik), obšti = obći je *št* iz staroslovenskega; v: ištem ali išćem, voštan (voščen) postal je *št* ali *šć* iz *sk*.

ć (slov. č) postaje tudi iz *gt*, *kt* in *ht* v infinitivu glagolov I. vrste: strići, reći, vrieći (od osnove *vrh*, sedanji čas: vršem, manem) itd.

dj ali *gj* in *ć* nahaja se tudi za tuji *di* in *gi* in *g* (pred e) in za tuji *k* ali *c*: djak (diaconus), djavol (diabolus), Gjorgje (Georgius), evangjelje, Maćedonija, Ćiril (Kyrillus), ćesar in cesar, ćelija (cella) itd.

V besedah: zviždati (zvižgati), moždani (možgani) postal je *žd* iz *žg;* a v besedah: nužda (nuja, potreba), snuždíti

(razžalostiti), odežda (obleka) i dr. vzet je *žd* iz staroslovenskega.

Pred *t* prehaja *d* in *t* v *s* in v izpeljevanju besedi navadno tudi pred *l* kakor v slov.: presti, slast, plesti, gusle (gosli), jasle (od osnove jad, jesti), čast, čislo od чьт (čatiti; čitati), grst (peščica; od grtati = na kùp grabiti), preslica i dr.; toda vendar: metla, sedlo.

Kako se zobniki menjavajo ali nadomeščajo v hrvaškem ali srbskem jeziku samem ali pa z obzirom na slovenščino, za to primeri nekoliko zgledov: od (strsl. отъ) poleg otići (oditi), oteti in otimati (odvzeti), trčati (drčati, teči), šator in čador, tvorac (dihór), tko (kdo); in v blagoglasnem pravopisu: ženidba, svadba, bjelidba itd. m. ženitba, svatba, bjelitba; sladak — slatka — slatko itd.; — dabar (bober, Biber), osrdje (osrčje), dubok (globok); izidjem in izidem, idem in idjem, razidem in razidjem se itd.; medju, medj in med, žędan, (žejin), žednjeti (žejin biti) poleg žedja (žeja), jedji, jedj in jedi (jéj), vidj in vidi; dažda (dežja), gradski (grajski), napried (naprej), nàzad (nazaj), gospoja in gospodja (gospa), podrietlo in podrieklo (rod, priimek), ići in iti, plata in plaća, sretan in srećan, obećati (obetati), obrtati poleg obraćati, hvatati (loviti) poleg shvaćati, tata poleg ćaća; — obrazilo *oća* nahaja se poleg *ota:* vrednota in vrednoća, sljepoća (slepota) itd.; — trešnja (črešnja), dobitak (dobiček), nojça poleg nočca, sveštenik in svećenik, obšti in obći, ćutati in šutjeti (molčati), ćutjeti (čutiti), staklo, caklo in cklo (steklo), ckliti se (svetiti se), blistati (bliskati), šturak in šćurak, štipati (ščipati), klieśte (klešče), štit (škit, ščit), štrba (škrba) itd.

Vstavljata se zobnika rada, zlasti pred *r*, ako je sičnik ali šumevec pred njim, večkrat *d*, bolj poredkem *t:* ždrieb (žreb), ždriebe (žrebe), ždrao (žerjav), zdraka in zraka (trak, Strahl), mezdra, ždrieti in žderati (žreti), razdriešiti (razrešiti), žliezda (žleza), ždlieb (žleb), nozdra in nozdrva (nosnica), stršiti (ježiti se), stršljen (sršen).

Izpadajo in odpadajo zobniki pogosto: pred *l* v spreganju glagolov I. vrste, časi tudi v izpeljavi besedi pred obrazilom *lo*, *ljiv*, *lja*: pleo, (pletel, plel); preo (predel, prel); meo, mela od mesti itd.; — selo (vás), jelo (jéd), sielo (obisk), prelja (predica), bolešljiv (od bolest — bolezen), rastao poleg rasao (rastel); — pred *n* zlasti pri glagelih II. vrste, pa tudi v izpeljavi besedi: krenuti — kretati, vrnuti — vratiti, odkinuti (odtrgati) — odkidati, prenuti se (zatrepetati) — prèdati, šapnuti (zašeptati), svanuti — svitati itd., ali vendar padnuti in panuti (pasti), obsjednuti (obsesti), otvrdnuti (strditi se); — usna (ustnica), pest — pesnica, krsnice (pojedina na krstni dan), opasna m. opastan (nevaren), lasan, a, o, m. lastan (lehek), šesnaest m. šestnaest, bolesnik in bolestnik, vršnjak m. vrstnjak (vrstnik), godišnji (od godište = leto — letni), zlasti pa v blagoglasnem pravopisu, kjer se celó nahaja n. pr. gozba namesti gostba, jezbina m. jestbina, obrati in odabrati (odbrati), ociepiti m. odciepiti, moci m. motci od motka (drog), Gradac gen. Graca m. Gradca, vještac (čarobnik) — vješca m. vještca, otac — oca, ocu; plešću, plešćeš, plešće itd. m. plesti ali plest ću (pletel bom) itd.; pače m. patče (mlada raca), od patka, ko, niko in tko, nitko (kdo, nikdo), kašto in kadšto (časih), rašta m. rad šta (za kaj); vježba m. vještba (vaja), dam m. dadm, ijem m. ijedm (jem), Mitar in Dmitar (Demetrius), grem in gredem, srce m. srdce gen. pl. srdacâ, djeca od diete, dliece m. dlietce (dletce), svečan m. svetčan (prazničen), pedeset, šesdeset, devedeset, odahnuti m. oddahnuti, otvoriti m. odtvoriti (odpreti), podanik m. poddanik (podložnik), poticati m. podticati (spodbadati), spotači se (spodtakniti se), bistvo m. bitstvo, bogastvo in bogatstvo, gospostvo in gospodstvo, egipski in egipatski, proklestvo in prokletstvo, leptir in lepir (metulj) itd.

dj odpada v: *sve* poleg svedj in svedjer (vedno) *st* v *je* poleg jest (je).

V čakavskem narečju na kraju odpada *d* v *daž* m. dažd (dež) in *t* za s-om n. pr. čas = čast, milos = milos, dvaes = dvaest ali dvadeset itd.

3. Jezikovci: *l, n, r* — *л, н, р,* s topljencema, *lj, nj* — *љ, њ.*

Izgovarjajo se kakor v slovenskem, samo se *l* ne glasi nikdar kakor *u* ali *v*; kajti kedar Slovenec izgovarja *l* kot *u* ali *v* govori se in piše v hrv.-srb. sploh *o* n. pr.: pepeo, orao (orel), dioba (delba) itd.

Jezikovca *l* in *n* se topita pred *j* z njim skupaj v *lj* in *nj*, in to bolj pogosto kakor v slov. n. pr. prijatelj — prijatelja slov. tudi prijatel — prijatla, mišlju (mislijo), solju (sol-jo), deblji (debeliji), bjelji, crnji itd. zlasti ako za njima sledi kratko naglašen ali nenaglašen strsl. ѣ (= je): ljepota (lepota), ljepši (lepši), njedro (nedro), gnjev (jeza), njemački (nemški), željeti (želéti), crnjeti (črnéti) itd. *r* se dan današnji ne umekšava več, vendar pa se nahaja pogosto *e* namesti *o* za nekdaj mehkim *r*. Slovenci govore navadno *rj* za nekdaj mehki *r* pred samoglasniki: carem (cesarjem), carev, a, o in carov, a, o; gospodarem in gospodarom itd.

Namesti slovenskega *rj* imajo Hrvatje in Srbje sploh *r*: žerav (žerjav), mesari (mesarji), more (morje), večera (večerja), govoren (govorjen), odgovarati, govorenje itd.; vendar pa se nahaja *rj* tudi v hrv.-srb. navadno ako je *i* pred *j* izpadel na pr. v instr. edn. stvarju (stvarjo), zvierju (zverjo) itd. in v samostavnikih na *je:* perje, Zagorje, primorje itd., ali pa, ako za *r* stoji ѣ (je): gorjeti (goreti), ostarjeti (ostareti), gorjela, —o (gorela), rječnik, rječit (zgovoren), pogrješka, odrješivati (odreševati), starješina in starešina, grješnik itd.

Kako se jezikovci nadomeščajo ali menjavajo nekoliko primerov: Arbanas (Albanas), klicati in kričati, grkljan (grtanec, goltanec) poleg gutati (goltati), poklisar (ἀποκρισιάριος, poslanec); Jerolim (Hieronymus), vrtlar (vrtnar), mlogi poleg mnogi, sloboda (svoboda), vladalac in vladavac, skakavac namesti skakalac (kobilica), štipavac namesti štipalac (škorpjon); inje (ivje), daljni in dalnji; doljnji, dolnji in donji; šljiva (sliva), gliva in gljiva, lanjski (lanski), klanjac in klanac, nihati in njihati (zibati), njeki in neki, njetko in netko, njegda

in negda (nekdaj), njekako in nekako itd.; pomnjiv in pomljiv (pozoren), pedanj in pedalj (ped), mrmljati (mrmrati), brbljati (brbrati); renem in ženem, jur, jurve (vže, vre), — morda in možda, more in može, borme in bogme, trbuh (trebuh), trti (treti), vrći (vreči), hrišćanin (pravoslavni) in kršćanin (rimski katolik), kroz (skoz m. skroz) itd.

Da *l* prehaja za samoglasnikom na kraju zlogov in besedi sploh v *o*, rečeno je že pod *o* in da se za ustnenimi pred *j* vstavlja rečeno je pod ustnenimi.

Sicer pa se jezikovci le redko vstavljajo in dodajejo n. pr. slavulj (slavec), kraguj (kragulj), blagosiljati in blagoslivati, stršljen (sršen), dubljina (globočina), ter in te, brez in bez, krletka (kletka), naime, naimre (namreč), dokle (dokler), božanski m. božaski, božanstvo; tako tudi čovječanski (človeški), čovječanstvo (človeštvo), svjedočanstvo (spričevanje), katoličanski (katoliški), proročanstvo (proroštvo), djevičanstvo (devištvo), veličanstvo, družtvance (družtvice), mjestance (mestice), Pešta pridavnik Peštanski. Primeri tudi slov. lakomen, očiten, trdovraten, nestanovitnost itd. = hrv. lakom, očit, tvrdovrat, nestanovitost.

Primeri za izpadanje in odpadanje: čovjek (človek), blagosov, blagosoviti, blagosiljati in blagoslov itd., Jakin (Ancona), ozgo in ozgor, veče in večer, juče in jučer (včeraj), jedared = jedanput (enkrat, enpot), konjik in konjanik, istin, a, o m. istinan, studen m. studenan (mrzel), kamen, a, o (kamenit).

4. Goltniki *g, h, k* — *г, х, к* z nebniki *ž, š, č* — *ж, ш, ч* in *j*.

Izgovarjajo se kakor v slovenskem, le *h* se sploh samo v Črnigori in nekih drugih krajih primorskih izgovarja čisto n. pr. hoditi; sicer se pa le slabo ali pa celo nič ne sliši, ali pa se namesti njega govori dialektično: *v, j,* ali *g:* mua in muva m. muha, kijati in kihati, orag m. orah (oreh), grek, greha, m. grieh, grieha itd. *hv* prehaja često v *f:* hvala in fala, hvaliti in faliti, hvatati in fatati itd.

Goltniki se menjajo v nebnike in sičnike v spregi in sklanji: drug — druže — druzi, duh — duše — dusi, rak — rače raci, strigao — strižem — strizi, rekao — rečem — reci, vrhao (mèl) — vršem (manem) — vrsi itd. To biva zlasti pogostem tudi v premikanju glagolov iz I. in II. vrste v V., kjer v slovenskem ostanejo goltniki *g*, *h*, *k*: dosegnem — dosizati (dosegati), stignem — stizati, žežem, žegu (žgem) — sažizati, uzdahnem — uzdisati, zategnem — zatezati, zapregnem — zaprezati, podignem — podizati, tući (tleči) tukao — tucati, niknem (kal ženem) — nicati, spotaknem se — spoticati se, kliknuti — klicati, maknem — micati, puknem (počim) — pucati, pretečem 3. os. preteku — pretjecati itd. Često biva to tudí v izpeljevanju besedi kakor v slov n. pr. drug — družba, družtvo, junak — junački — junačtvo, bog — neznabožec (pogan), pečal (skrb od osnove pek) obiknem (navadim se) — običaj, majka — majčin (materin), natrag in natražke (nazaj), gorjeti — požar, naručje iz ruka, duh — duša, teža od teg, sječa od sjek, velmoža (velikaš) od vele = mnogo in mogu (morem), išao (šel) poleg hoditi počinuti (počiti) — pokoj, drhtati (tresti se) — dršćem in drhćem, dahtati (sopihati) — dašćem itd.

sk prehaja v *št* ali *šć* časi tudi v *šč*: iskati — ištem in išćem, vojska (exercitus) — zavojštiti (vojsko začeti), gorski — gorštak (gorjanec), vosak — voštan (voščen), srbski — srbština, daska — daščara — daščica, puška — puščani prah (strelni prah); — a *zg* prehaja v *žd*: moždani (možgani), droždina (droži), zviždati (zvižgati) itd. v raždenem stoji *žd* namesti *zž*.

Namesti tujega *ch* stoji veči del *k*: Akil (Achilles), škola, Krst (Christus) a v kći (hči) je *k* namesti strsl. *d*.

š namesti *č* imamo v: što, pošten, štiti (brati), mašta (fantazija), štovati in v manjšavkah: lišce od lice, sunašce od sunce, srdašce od srce, vratašca od vrata itd.

Kako se goltniki in nebniki nadomeščajo ali menjavajo nekoliko primerov: lagan, lahak in lak, gušter (kuščar), mozak

in mozag, grč (krč), njegda in njekada (nekdaj), njegdje m. njekdje, gdje m. kdje itd., mejdan in megdan (dvoboj), siromah (siromak), drhtati in drktati (trepetati), dahtati in daktati (sopihati), dihanje in disanje, daleko, trkati in trčati, nokat (nohet), kći in hći, kruška (hruška), ka kravi (h kravi), neka in nek (naj n. pr. piše), čavka (kavka), čadje (saje), čador in šator, grčki (grški), junački (junaški), kćerca, hćerca in šćerca; četiri, četrnaest (štiri, štirnajst), oštar (oster), višina in visina, lemeš (lemež), bolešljiv in boležljiv (bolehen), žežem (žgem), žarko in jarko sunce, ženem in renem, možem in morem, možda (morda), bože (bog) poleg borme in nebore (ubogi).

Primeri še slov.: vže že = hrv. jur in jurve, hiša hrv. hiža itd.

Vstavlja in dodava se od zobnikov in nebnikov največkrat *j* (glej tudi pod zevom), rejše *š* in *h:* taj, onaj, ovaj; tu in tuj, jambor (iz arbor), jučer (včeraj), sjutra in sutra (jutri), Jeva (Eva), cf. slov. ojster, ondaj, kdaj, sedaj, tedaj, spredaj, potlej, grojzd; — jučerašnji (včeranji), dosadašnji (dosedanji), tamošnji, svakdašnji (vsakdanji), predjašnji (prejšnji), unutrašnji (notranji), škropiti (kropiti); — hrdja (rja), hrž (rž), hrvati se (rvati se), hrzati (rezgetati) itd.

Izpadajo in odpadajo goltniki zlasti pred goltniki, pred *m* in *n* in časih tudi na kraju: ćerca poleg kćerca, lak in lahak, mek (mehek), bome in bogme, rieh, rieše, rieti = rekoh, rekoše, reći; duljina (dolgost) od dug, janje in jagnje, gmiljeti in miljeti (lesti), gviriti in viriti (gledati), gnjuriti in njuriti (iti pod vodo), tries in triesak, pak in pa; — posebno to biva pri glagolih V. vrste; briga — brinuti se (skrbéti) brizgati — briznuti, stiskati — stisnuti, šuškati — šušnuti (zašumeti), pljeskati (ploskati) — pljesnuti, piskati — pisnuti, prsnuti (počiti) od prsk, odlanuti (pojenjati) od lak; — užina in južina; ih, im in jih, jim; eda in jeda (num), moe, tvoe in moje, tvoje itd.

5. Sičniki: *c, s, z — ц, с, з.*

c stoji namesti *č* v besedah, ki se začenjajo v slov. in strsl. s *čr:* crievo (črevo), crn, crv, crevlja (črevelj), criep (črep) i dr. ali trešnja (črešnja).

s prehaja v *z* v besedah: mezdra, nozdrva (nosnica), vazda (vselej); a *z* v *s*: maslo, mast, povjesmo, povrieslo, gristi itd. in sploh v blagoglasnem pravopisu pred trdimi soglasniki; nizak, niska, nisko itd. a v nemoj, nemojte (nikar, nikarte) stoji *j* namesti *z*.

Sičniki prehajajo v nebnike v sklanji, spregi in izpeljavi besedi: otac — otče, knez — kneže, kneževi; baciti — bačen, djeca — dječica, granica (vejica), — graničast, groznica (mrzlica) — grozničav, klicati — kličem, lice — obličje, trgovac — trgovački, zec — pl. zečevi in zecovi, zečad (zajeci), zečina (velik zajec); — Bosna — Bošnjanin, Bošnjak; biesan (stékel) — biešnjenje, bolest (bolezen) — bolešljiv, čest (gost, pridavnik) — češći, dopustiti — dopušćati, danas — današnji, list — lišće (listje), misao instr. mišlju, misliti — mišljah, mišljen; plešću = plest ću (pletel bom), pošljednji = posljednji, š njimi = s njimi, šljiva (sliva), šljeme = sljeme, uzkrs — uzkršnji, vlast — instr. vlašću (s oblastjo), vodonoša (iz voda — nositi), bež njega = bez njega, gaziti — gažah — gažen, Pariz — Parižki, puzati — puž (polž), už nju = uz nju (poleg nje).

Zamenjujejo se sičniki v hrvaško-srbskem jeziku samem in s ozirom na slovenščino, kakor kažejo sledeči primeri: cicati in sisati, crievo (črevo) itd., konjic, vjetric, slavic namesti konjić itd., oštar (oster), lišće, nebeski, turski itd. *S* in *z* se čredita zlasti v blagoglasnem pravopisu: gozba m. gostba, jezbina (jestvina), svezati, smutiti (zmotiti), sabor, sbor in zbor, suparnik (zopernik); — grozdje in groždje, ponizan (ponižen), nizina (nižina), poniziti (ponižati). V blagoglasnem pravopisu primeri še: istok = iztok (vzhod), besplatan (neplačan), isprva, rashod, francuski itd.

Vstavlja se *s* za ustnenimi v inf. glagolov I. vrste pred *ti*: crpem — crpsti (zajemati), grebem — grebsti, dubem — dubsti itd. ali pljevem — pljeti; — sicer pa se *s* redko dodaje: spametan in pametan, spuž in puž, — opet (spet, zopet), skrajni in krajni.

Izpada pa *s* zlasti pred obrazili: *ski* in *stvo* za sičniki in nebniki, sicer redko: junački, junačtvo, možtvo, francezki, nebeski itd.; — iznieti in iznesti, odnieti in odnesti. *z* odpada v: ja (jaz), sicer pa sploh le pred sičnikoma *s* in *z* in nebnikoma *š* in *ž* (posebno po blagoglasnem pravopisu); ustati m. uzstati, rasuditi = razsuditi, isjeći = izsjeći (izsekati), besmrtan = bezsmrtan, bezakonje = bezzakonje, raširiti = razširiti, ražalostiti = razžalostiti itd.

6. Vpodabljanje soglasnikov.

Tudi soglasniki se jedni drugim vpodabljajo, kedar se jih več snide, da se izgovarjanje olajša, in to biva ali samo v govorjenju, ali pa tudi v pismu (po blagoglasnem pravopisu), toda večidel le v tej istej besedi.

Prehajajo pa mehki v trde pred trdimi in trdi v mehke pred mehkimi in ako se pri tem dva jednaka soglasnika snideta, navadno se eden izpusti: hrbat — hrpta, vrabac — vrapca, gladak — glatka — glatko, otkriti = odkriti, nizak — niska — nisko, istriebiti = iztriebiti, besposlen = bezposlen (brez dela), težak — teška — teško, društvo = družtvo, svat — svadba, tat — tatbina, top — tobdžija (topničar), gdje m. kdje, svagda m. svakda (vselej), vas — vazda (zmiraj), zgoditi se = sgoditi se, zadužbina od za-duša, vježbati (váditi) od vješt (zveden), džban in žban m. čban (čeber), srdžba m. srčba (srd), što m. čto (kaj), junaški = junački, ješćete = jest ćete, vršnjak m. vrstnjak (vrstnik), šljeme = sljeme, grozd — groždje, ždjela in zdela (skleda), mozak — moždjani ali moždani, iščupati m. izčupati (izpukati), rašćerati = raztjerati, beščastan = bezčastan, drhtati — dršćem in drhćem, obraniti — obramba, raširiti = razširiti, otac gen. oca m. occa iz otca itd.

Redko se vpodablja drugi soglasnik prvomu n. pr. drozak — drozga, mozak — mozga; v vegd in vedg (star iz strsl. вєтъхъ) premenjena sta obadva soglasnika.

7. Vstavljanje in dodavanje pak izpahovanje in odpahovanje po več pismen ali celih zlogov.

Kakor se posamezmi samoglasniki in soglasniki vstavljajo in dodavajo pak izpadajo, ravno takó se godi časi tudi s celimi zlogi. Tu naj stoji nekoliko primerov: polak = pol, pedalj in pedanj (péd), bog — božanski, čovjek — čovječanstvo, Pešta — peštanski, rekavši — rekši, kažidete ali kažitede (nujte kažite); nagoviestiti, nagovieštati = naviestiti, navieštati; ovdjeka = ovdje, danaske = danas, večeraske = večeras (ta večer, nocoj), sadake = sada, natražke = natrag (nazaj), pješke (péš), negoli = nego; kakono, kaono, kakonoti, kanoti = kako (kakor), štono = što (kar), tkono (kdor), kadno (kedar) itd.; kakov in kaki, takov in taki, onakov in onaki, ovakov in ovaki; duh — duhovni, va! — valovlje (valovje), muž — muževlji (možev), te, ter in tere (ter), kaošto = kako (kakor), kadšto (kedaj, časih), nego što = nego, gdješto (sim ter tje), niti = ni (neque); iliti, aliti = ili, ali; pseto (pse), njezin = njen, njojzi = njoj (njej), tizih = tih (teh), ovizih — ovih, kojizim = kojim itd.

Tudi odpadajo in izpadajo dostikrat celi zlogi: kratak — kraći, tanak — tanji, krjepak — krjepost, kriepiti, tries = triesak (tresk), konjik in konjanik, srčan in srdačan, rašta = radi šta (zakaj), nadati se m. nadejati se, zibka (zibelka), barem in bar (vsaj), cesar in car, mnokrat = mnogokrat, prigibati — prignuti, gospodin in gospod (= Bog), koga = kojega; ma, tva, sva = moja itd.; moga, tvoga, svoga = mojega itd.; onomad in onomadne, dignuh in digoh (dignil sem), digao in dignuo (dignil), gospa in gospodja, kî = koji; tvî, tvîma = tvoji, tvojima, ban iz bojan, svak iz svojak, amo = ovamo; još, jošte in jošter (še) odoh otidoh (odšel sem), zdenac nam. studenac, sasma = sasvima (po vsem),

viš = vidiš, dvanaest, trinaest itd. iz dva na deset, tri na deset; dvaest, triest itd. = dvadeset, trideset. Zlastí v domačem in detinskem govoru odpadajo in izpadajo po celi zlogi pri samostavnikih: Bara (Barbara), Kata (Katharina), Franjo in Fran, (Franciscus), Gavro (Gabriel), gospa = gospodja, goso = gospodar, Jerko (Hieronymus), kum (compater), lásta = lastavica, lija = lisica, Mato (Mathias) médo = medvjed, Mito (Demetrius), Pajo — Pavao, póbro = pobratim, seka — sestra itd.

8. Preseljevanje ali prestavljanje soglasnikov.

Preseljujejo se ali prestavljajo soglasniki (največkrat jezikovci) zavoljo lagljega izgovora, večidel le v tem istem zlogu, bolj redko iz jednega zloga v drugega: akridjakon in arkidjakon, akrimandrit in arkimandrit, dva bliznaca in blizanca (dvojčka), blagosiljati in blagoslivati, caklo iz tsaklo = staklo (steklo), cknjeti in kasniti, čvrst in črstev, glina in gnjila, gomila (strsl. mogila), henjati in nehati, kopriva in kropiva, kocka iz kotska m. kostka, mramor (marmor), mudraci in mudarci, zajdem in zadjem, najdem nadjem, noriti in roniti ali gnjuriti (iti pod vodo), ni od koga m. od nikoga, nipošto (za maleno ceno) m. poništo, odakle in odkale (odklej), pčela (čbela in bčela), plandovati m. poldnovati (od pol-dan, pohajkovati), plandište nam. poldnište (mesto, kjer živina leži v hladu o poldne), prošecija in procesija, pukati in čupati, sav in vas, sva, sve (vès), svagda (vsegdar), svagdje, svuda (povsod), svaki (vsaki), svakako (vsakako) itd., svrdao (sveder), tko (kdo), nitko (nikdo), Vratolomije (Bartholomaeus) i dr.

VI. Naglaševanje.

Besede so eno- dvo- in mnogozložne, samo predloga *k* in *s* sta besedi a ne zloga. V vsaki se samostalni besedi en zlog z višim glasom izgovarja ali povdarja in tak zlog pravimo, da je naglašen, ali da ima *naglas*. V hrv. ali srbskem jeziku so zlogi ali dolgi ali kratki in naglas more stati na zlogu

dolgem in na zlogu kratkem; toda zlog more biti v hrv. in srbskem jeziku tudi dolg, ako ni naglašen in dolgih nenaglaglašenih zlogov more biti v eni besedi tudi več. Slovenščina ne zna za dolge nenaglašene zloge.

Kratki zlog, ako je naglašen, dá se dvovrstno izgovoriti v štokavščini: 1) čisto kratko in predtegnjeno, ter se zaznamlja *s podvojenim krativcem* (̏): päs (pes), brät, knjïga, kölo, kämen, glëdati. Ta naglas zove se *jaki težki*. Ali pa se 2) izgovarja zategnjeno (potegnjeno), ter se zaznamlja s *prostim krativcem* (̀): jèlen, vòda, gòra, nòga, òtac. Ta naglas se zove *slabi težki*.

Ravno tako se izgovarja tudi dolgi zlog ali 1) predtegnjeno (potisnjeno) kakor da je na prvi polovici glasnika jaki težki naglas in zaznamlja se s *zavijavcem* (̑) ali *strešico* (^): blâgo ali blâgo = bläago, zûb, bôg, dân, grâd;

ali pa 2) zategnjeno (potegnjeno) kakor da je na drugi polovici glasnika slabi težki naglas, ter se zaznamlja *z ostrivcem* (ʹ): bráda = braàda, gláva, grána (veja) vráta, péta, rúka, víno, víla.

S temi znamenji ali naglaski označuje *Vuk* náglas in ki se njega drže, *Mažuraniću* pa in njegovim slednikom rabi ostrivec (ʹ) namesti zavijavca (̑) in zavijavec m. ostrivca, tako ti pišejo n. pr. grád nam. grâd in vrâta nam. vráta. V naglašenji kratkih zlogov pa ni razločka med Vukom in Mažuranićem. Mi se v tem držimo Vuka.

Dodati mi je še to, da *dolge nenaglašene* zloge Vuk tudi s zavijavcem označuje n. pr. junâk, Mažuranić pa z ravno crtico (—) nad samoglasnikom: *jùnāk*. Iz tega je videti, da pri Vuku pomenja zavijavec nad samoglasnikom ali predtegnjeno naglašen dolg zlog: grâd, ali pa dolg nenaglašen zlog: jùnâk.

Ker se kvantiteta zlogov in naglas sploh le iz vaje in običaja da naučiti in ker tudi pravila o tem še niso vseskozi dognana, naj posnamem tu po Mažuraniću samo glavne stvari.

1. Vsaka samostalna beseda ima samo jeden náglas, a ktera ima dva tu so dve besede vkup napisane: Cȑnagòra = Cȑna gòra, Càrigrád, nájplemenìtiji.

2. Beseda, ki nema náglasa mora se v izgovoru prisloniti na naglašeno n. pr. *dat ćemo ti ga* izgovaraj: datćemotiga. *Kad si se* naučio izgovarjaj: Kȁdsise naučio.

3. V dvozložnih in večzložnih besedah ne more naglasek biti na zadnjem zlogu: gȁvran, gȍlub, jȅsên, kȍkoš, kȍrâk kȍren, lȁbud, nȅmîr, ȍblâk, ȍbzir, pȅpeo, ȍkrûg, pȍsluh, trȅpet, vȅčer, pȍmoć, srèbro, zlâto, màgla, kàlup, ùnuk, srpanj, vȉhar, mêso, mȍre, múdrost itd.

4. *Jaki težki* in *zaviti* naglasek more stati samo na prvem zlogu n. pr. sûnce, pȉšemo, pâmćenje, ȍlovo (svinec), cȁrević itd.; za to tudi enozložne besede morejo imeti samo ta dva naglasa: bȍb, krȕh, dȁ, kȁd; brûs, grâd, bân, bôg.

5. *Slabi težki* in *ostri* naglas more pasti na vsaki zlog razun poslednjega: slobòda, poglàvar, národa.

6. Dvo- in večzložne besede morejo imeti vse naglaske, ki se med sebó večkrat menjajo v sklanji, spregi in izpeljavi besedi, ali pa tudi skačejo z enega zloga na drugega: kàpa čèlo, blâgo, pétak; čȁvao — čâvla, kònac — kónca, kònop — konópa, klòbuk — klobúka, dàlek, dalèka, dalèko, vrième — vrȅmena, gospòdar — gospodára. — Da čitatelj vsaj nekoliko vidi to skakanje in menjanje naglasa za to so primeri v sklanji in spregi po mogočnosti *naglašeni* ali z naglaskom zaznamovani.

O nesamostalnih besedah.

Nektere besede v govoru nemajo naglasa ter se morajo v izgovoru prisloniti na *prednjo* besedo (enklitike) ali pa na *sledečo* besedo (proklitike).

1. *Enklitike so:*

a) Krajši prezent glagolov: *jesam* in *hoću*.

b) Krajše oblike osebnega zaimena.

c) Čestice: bo, li, no, zi, ka n. pr. kàda-li, kȁd-no, njój-zi, òvdje-ka.

d) Potencijal glagola *jesam*: bih, bi, bi, bismo, biste, bi, ako sila govora nanj ne pada: písao — bih ali: pita me, bìh-li pisao.

2. *Proklitike so:*

a) Predlozi: *bez do, iz, izmed, izpod, izpred, izvan, izza, kod, kroz, med, na, nad, niz, nuz, o, ob, od, po, pod, pred, pri, sa, sbog, u, uz, za.*

b) Vezniki: 1) *i, te, ni, da* naslanjajo se na vsako besedo 2) *a, pa, ili* prislanjajo se samo na enozložne besede.

Opazka: Ako na predloge z akuzativom pada sila govora, imajo náglas; ravno tako tudi vezniki (razun *a* in *i*) morejo biti samostalne besede in vsako enklitiko k sebi pritegniti n. pr. uzda se (zanaša se) ú se (a ne u drugoga), dä — sam, të — ću (ter čem), pä — smo, pä — ćete itd.

Navadno proklitika ostane brez náglasa samo tedaj, kadar sledeča, za njo stoječa beseda ima *slabi težki* ali pa *oštri naglas:* vòda — kod vòde; rúka — bez rúke; sicer pa pogostem náglas za proklitiko stoječe besede pada nazaj na proklitiko kakor *jaki* ali pa tudi *slabi težki:* zîd — nä zid, dö zida, kröza zid; dvôr — ù dvor, öko — bèz oka, zà boga, dò doma itd.

Kadar se dve *samostalne besede* izgovore kakor ena edina, prva gubi svoj naglas a na njo skoči naglas druge po ravno rečenem pravilu o proklitikah n. pr. òtče näš = otčènaš (očenaš), dȍbar vëčer = dobàr-večer, pömoz Bôg = pomòz-Bog, döbro düšan — dobrò-dušan itd.

DÉL DRUGI.

S K L A N J A.

A. Sklanja samostavnika.

Sklanjati se pravi imena pregibati po spolu, številu in sklonu.

Gledé *spola* se jezik hrvaško-srbski sploh vjema s slovenskim. *Število* (broj) je tudi trojno: jednobroj, dvobroj in višebroj; ali dvojina se je izgubila še bolj kakor v slovenščini. Nahaja se sploh samo v zvezi s brojniki: *dva*, *oba*, *obadva* in kar posebno treba pamtiti tudi s: *tri* in *četiri*. N. pr. dva brata, tri brata, četiri brata. Potrebno je omenjeno pri poedinih sklanjah.

Sklonov (padež) je sedem, ker je vokativ ostal v polni svoji moči, kakor je bil v strsl. V narodnih pesmah celó oblika vokativa večkrat stoji namesti nominativa kakor subjekt.

N. pr. Car *Lazare* sjede za večeru.
Razbolje se (obolel je) Kraljeviću Marko.
Lov lovio i *Petre trgovče.*
Vino pije *kralju* od Budima.

I. Moška sklanja.

Samostavniki moškega spola za nom. ednine nemajo sklonila (strsl. ъ) ter se končajo toraj na soglasnik ali pa na *o* = *l* n. kotao, posao, Pavao, pepeo itd.

a)	*Ednina.*	b)
Nom.	jèlen	krâlj
Gen.	jèlen-a	králj-a
Dat.	jèlen-u	králj-u
Ak.	jèlen-a	králj-a
Vok.	jèlen-e	krâlj-u
Lok.	jèlen-u	králj-u
Instr.	jèlen-om	králj-em
	Množina.	
Nom.	jèlen-i	králj-i
Gen.	jëlên-â	králj-â
Dat.	jèlen-om, -ima	králj-em, -ima
Ak.	jèlen-e	králj-e
Vok.	jèlen-i	krâlj-i
Lok.	jèlen-ih, -ima	králj-ih, -ima
Instr.	jèlen-i, -ima	králj-i, -ima

Osnove na ozke samoglasnike *j*, *dj*, *lj*, *nj*, *č*, *ć*, *š*, *ž* pregibajo se po primeru *kralj*, ostale po primeru *jelen*.

1. Osnovam, ki se končajo na dva ali več soglasnikov, t. j. imenom, ki v gen. edn. pred končnico *a* imajo dva ali več soglasnikov, ako nista *st*, *zd*, *št*, *žd*, n. pr. list, grozd, prišt dažd (sl. dež), vtika se v nom. edn. in v gen. množine gibljivi *a* sl. *e*: vosak — voska, jaram — jarma, kašalj — kašlja, držak — držka, nasap (nasip), ražan, ugalj (ogel), pas — psa, san — sna, šav (šev) — šva itd.

Soglasnik *l* na koncu prehaja v *o*: pepeo, posao; ako pred njim stoji samoglasnik *o* slijeta se večkrat oba *o* v enega: sokol in sokô m. sokoo. Tako po nekterih krajih tudi: vô, dô = vol, dol.

Nekteri samostavniki, ki imajo pred gibljivim *a* soglasnik *l*, menjajo ta *l* v vseh sklonih, kjer ni gibljivega *a*, v *o*: pratilac, gen. pratioca, dat. pratiocu itd. nosilac — nosioca, žetelac (ženjec) — žeteoca, prosilac — prosioca, talac (der Geisel) — taoca, vladalac — vladaoca, kolac — kôca m. kooca in kolca, tobolac — tobôca m. tobooca in tobolca.

V drugih vendar *l* ostane nespremenjen: dulac — dulca, palac — palca ali tudi paoci (na pr. na kolesu); tako tudi žalac (želo), tkalac, telac, pilac, krvopilac itd.

2. Akuzativ neživočih stvari je enek nominativu, kakor v slov.

3. Sklonilo vokativa edn. je širokim osnovam *e*, ozkim *u:* prijatelj — prijatelju, zmaju, konju, Kraljeviću, nožu, mužu, kovaču, Milošu; včasi se nahaja *u* tudi m. *e*: n. pr. sin-u.

Samostavniki na *ar* imajo tudi *u*: gospodaru, pisaru. Car ima care in caru. Tu se še sledi mehki *r* cf. sl. gospodarja, gospodarju itd.

Pred *e* prehaja v vok. *k* in *c* v *č*, *g* v *ž*, *h* v *š*: junak — junače, stric — striče, bog — bože, grieh — grieše, rog — rože, duh — duše, lonac — lonče, otac — otče, klobuk — klobuče itd. Tako tudi: *knez, vitez* vok. kneže, viteže; *Francuz* — Francuzu in Francuže. *Konjic* (konjič) in *slavic* (slavec) imata konjicu in slavicu.

4. Instrumental edn. imajo osnove s širokim končnikom na *om*, z ozkim na *em*, kakor v slov. Osnove na *c* imajo tudi *em:* stric — stricem, otac — otcem ali zec (sl. zajec) ima zecom, mjesec — mjesecem in mjesecom.

Imena na *ar* imajo *om* in *em:* carom in carem, gospodarom in gospodarem, pisarom in pisarem.

Put (sl. pot, via) ima putom in putem, ker se v strsl. končuje na ь. Jež ima ježom.

5. V množini v nom. vok. lok. in instr. grleni *g, h, k* prehajajo v sikavce *z*, *s*, *c:* rog, junak, orah — rozi, junaci, orasi — rozih, junacih, orasih.

Mnoge osnove, zlasti enozložne vtikajo v množini v vseh padežih med osnovo in sklonilo za širokimi soglasniki *ov,* za ozkimi *ev:* car — carevi, mač — mačevi, kotao — kotlovi, noževi, otcevi, krajevi, sokolovi, volovi, gradovi, jastrebovi, gavranovi, golubovi. Stric — stričevi, zec — zecovi in zečevi, knez — knezovi in kneževi. Ali vse te in druge take besede so v navadi tudi brez *ov* in *ev:* cari, mači, kotli itd.

Samostavniki s končnico *in* ali *janin*, ki kažejo, kterega naroda ali od kod da je kdo, končnico *in* v množini gube: Srbin — Srbi, grádjanin (meščan) — gradjani, dvoranin — — dvorani. V slov. te končnice tudi v edn ni.

Od množine: Turci, Turâkâ, Turkom itd., ki se vjema s slov. rabi ednina: Turčin, Turčina itd.

6. Znamenje genitiva množ. je na koncu sklonilo â iz strsl. ъ in dolga predzadnja slovka: jelênâ, otâcâ

Ker je pa v večini besedi po tem gen. množ. v pismu čisto enak gen. edn., za to se je do novejega časa dodajal *h*, ki se pa ni izgovarjal: jelenah, otacah.

Kjer bi res moglo biti dvomljivo, je-li to gen. množ. ali edn., tam se deva na predzadnji ali pa na zadnji zlog kapica ^: jelêna ali jelenâ.

Kjer se v nom. edn. vtiče med dva končna soglasnika gibljivi *a*, tam se vtiče tudi v gen. množine: konac — konaca lakat — lakata, posao — posala, kolac — kolaca, žetelac — žetelaca, prosilac — prosilaca.

Nekteri samostavniki imajo gen. mn. na *i*, a nekteri na *a* in na *i*.

Na *i*: crv. gost, mrav — crvi, gosti, mravi.

Na *a* in *i*: forint, hvat (seženj), mjesec, prst, nokat (noht) in sat ali sahat (ura).

7. V dativu množ. je osnovam na široki soglasnik sklonilo *om*, osnovam na ozki soglasnik *em*; ali Srbi jemljo za dativ, lokal in instrumental plurala sklonilo *ima:* jelenima, kraljima, po gradovima. Časi se *i* tudi izpahne, n. pr. konjma, ljudma, zubma m. konjima, ljudima, zubima.

8. Staroslovenska končnica za dat. plur. je омъ za širokimi емъ za ozkimi soglasniki, ali ta padež se je pomešal z istim padežem zaimen (im) in določnih pridevnikov (dobrim), *o* in in *e* je iztisnjen po samoglasniku *i* in na koncu se strsl. polglasnik povzdigne v *a* kakor v gen. pl.: jelenima.

9. Strsl. ak. na ъı ohranil se je kakor v slov. v: *idem u gosti* poleg *goste.*

10. V lokalu je v strsl. ѣхъ ali ихъ končnica. V hrvaščini ali srbščini strsl. ѣ zamenjuje po južnem govoru *ie* (ije), po zapadnem *i*, za to nahajaš tudi na pr. gradovijeh, volovijeh m. gradovih, volovih. Srbi imajo tudi tu navadno končnico *ima:* jelenima, kraljima.

11. V instr. je strsl. ы = *i*. Samoglasniki se menjajo pred *i* kakor v nom. in lok. množ.: Vlasi, Turci; ali Srbi navadno tudi za ta padež imajo obliko na *ima*. Vlasima, Turcima.

12. *Dan* sklanja se tako-le:

	Ednina.	*Množina.*
N.	dân	dâni, dnëvi, dni
G.	dâna, dnëva, dnëvi, dnë	dánâ, dnêvâ
D.	dânu, dnëvu, dnë	dânom, dnëvom, dânima dnïma
A.	dân	dâne, dnëve, dnë, dnëvi
V.	dâne, dânu	dâni, dnëvi,
L.	dânu, dnëvu, dnëvi, dnë	dânih, dnëvih, dânima, dnïma
I.	dânom, dnëvom, dânju	dâni, dnëvi, dânima, dnïma.

Danju pomenja kakor *po danu:* interdiu.

Za edn. *čovjek* rabi množina: 1. ljudi, 2. ljudî, 3. ljudem, ljudima, 4. ljude, 5. ljudi, 6. ljudih, ljudima, 7. ljudi, ljudima.

Od imen: *gospodin, vlastelin* in *brat* se m. množine rabijo skupna imena; *gospòda, vlastèla, braća* po II. sklanji.

Beseda *večer* nahaja se v nom. in ak. tudi tudi brez končnega *r*: *veče*, *dobar veče*, ter more biti tudi srednjega, dà celó ženskega spola: *liepo veče, jednu večer*, *prvu večer* in za to ima tudi gen. večeri itd.

Po tej sklanji gredo tudi moška imena na *o* in *e* na pr. Mirko, Miloje, Mato in Mate, babajko, ujo, Joco, Mišo, Vide Jure, Tade, Pavle, pobre itd. samo da imajo vok. vselej enak nominativu.

Od vok. *sinko* je nom. *sinak.*

13. *Dvojina.* Genitiv in lokal dvojine ima v tej sklanji samo beseda *bok:* bokû in časi tudi: *gost, nokat, prst:* gostiju, noktiju, prstiju; ali te oblike rabijo tudi za množino. Za nom. ak. in vok. dvojine ima ta sklanja končnico *a*, samo da ta oblika ne stoji nikdar brez števnika: dva, oba, obadva, tri in četiri: dva gospodina, tri brata, četiri čovjeka. V ostalih sklonih govori se navadno: dvojica braće, gen. dvojice braće, dat. dvojici braće itd.

II. Ženska sklanja.

Samostavniki ženskega spola so dvojni:

a) nom. sing. ima sklonilo *a* n. pr. žena.

b) nom. sing. je brez sklonila ter se konča na soglasnik: kost strsl. **кость**.

a) *Nominativ na a.*

	Ednina.	*Množina.*
N.	žèn-a	žèn-e
G.	žèn-è	žén-â
D.	žèn-i	žèn-am, -ama
A.	žèn-u	žèn-e
V.	žȅn-o	žȅn-e
L.	žèn-i	žèn-ah, -ama
I.	žèn-ôm	žèn-ami, -ama.

Tako se sklanjajo tudi imena moškega spola na *a* n. pr. vojvoda, vladika, sudija (sodnik), sluga, Ilija, Luka, Matija.

Pridevnik, dodan takemu samostavniku, stoji v ednini v moškem spolu: moj sluga: samo v narodnih pesmih tudi v ženskem na pr. vok.: slugo moja; v množini pa se vedno ravna po samostavniku: nom. srbske vojvode, moje sluge, naše vladike.

1) V dat. in lok. sing. pred *i* navadno prehaja *k* v *c*, *g* v *z*, *h* v *s:* ruka — ruci in ruki, noga — nozi in nogi, snaha — snasi in snahi, Anka — Anci in Anki. Ne more pa se

preglasovati, ako pred goltniki stoji nebni ali sični soglasnik: mačka — mački, mazga — mazgi, patka (raca) — patki. — Starosl. sklonilo je v teh padežih ѣ, za to se po vzhodnih stranćh jezikovega obsega čuje tudi *e*: u planine, v zelene trave, po krajine itd.

2) Vokativ sing. imajo na *e* m. *o* več ko dvozložni samostavniki na — ica: banica vok. banice, bogorodice, djevojčice, golubice, gospodjice, danice, drugarice (družica), dangubice (postopač).

Nekteri od njih imajo v vok. poleg *e* tudi *o*: zaručnico, kukavico, nesretnico, pijanico (pijanec), poturico (poturčenec), sirotico itd.

Nominativu enak je vok. sing. lastnih imen moških in ženskih navadno trozložnih, ali tudi nekterih dvozložnih: Ruža, Mara, Sava, Milka, Luka, Nikola, Tadija, Jelena, Anica, Milica, Ružica. Lastna imena na — *ica* morejo, kakor je rečeno imeti tudi — *e:* Jelice, Milice, Ružice.

3) Gen. plur. izhaja, kakor pri moških samostavnikih na *a* (prej se je pisalo tudi âh), in o gibljivem *a* velja tudi tu, kar je ondi rečeno: zviezda — zviezdâ, uzda — uzdâ, krastâ, klieštâ, ali ovca — ovâcâ, trešnja — trešânjâ, sestra — sestâra, bačva (sód) — bačâvâ, igla — igâlâ, djevojka — djevojâkâ, smokva — smokâvâ, crkva — crkâvâ, zemlja — zemâljâ, guska — gusâkâ, puška — pušâkâ, molitva — molitâvâ, pjesma — pjesâmâ, kletva — kletâvâ itd. Breskva ima bresâkâ, ladja — ladjâ in ladjî, mlada — mldâdî.

4) Srbi imajo za dat. pl. končnico -ama m. strsl. амъ (polglasnik ъ povždigne se v *a*) in ta oblika jim rabi navadno tudi za lok. in instr.: ženama m. ženam, ženah in ženami.

5. Edini ostanek dvojine v tej sklanji je gen. i lok. dnala od *ruka* in *noga*: *ruku, nogu* (prej se je pisalo tudi: rukuh, noguh) ali te oblike ne rabijo samo za dve noge in roke, ampak tudi m. množine gen. rukâ, nogâ in lok. rukah, nogah.

b) *Nominativ na soglasnik.*

	Ednina.	*Množina*
N.	stvâr	stvâr-i
G.	stvâr-i	stvár-î
D.	stvâr-i	stvár-im, -ima
A.	stvâr	stvâr-i
V.	stvâr-i	stvâr-i
L.	stvár-i	stvár-ih, -ima
I.	stvâr-i (-ju)	stvár-mi, -ima.

Tako se sklanjajo imena ženskega spola na soglasnik in na o = l n. pr. misao (misel), sol (tudi sô).

1. Kjer se osnova konča na dva soglasna vtika se med nju blagoglasni *a* sl. navadno *e* v nom. in ak. edn. n. pr. ravan — ravni, misao — misli, pogibao — pogibli.

2. Sklonilo instr. edn. je strsl. ніѭ, v hrv. ali srb. je zdaj ali sama druga polovica strsl. končnice *ju: stvarju, krvlju,* (krvjo) ali pa samo prva *i*: stvari, krvi.

Osnovam na *d, t, l, n,* se v instr. ed. od sklonila *ju* soglasnik *j* topi z *d* v *dj*, s *t* v ć, z l v *lj*, z *n* v *nj*, n. pr. glad — gladju, глађу, smrt — smrću, zelen — zelenju, sol — solju.

Ako spred stoji *s* preglaša se v *š*: mast — mašću, pliesan pliešnju, misao — mišlju.

Osnove na *b, v, p* vtikajo *l* pred *j*: zob — zoblju, krv — krvlju, kap — kaplju.

Osnovam na *dj, lj,* v tem sklonu *j* izpada: čadj (saje) — čadju, večkrat tudi osnovam na ć: pomoć — pomoću.

3. Samostavniki na *an* in *ao* (al) z gibljivim *a* imajo v instr. plur. končnico *i* nam. *mi:* ravan — ravni, misao — misli.

V gen. plur. pisalo se je prej *ih* m. *i:* stvarih. Srbi imajo tudi dat., lok. in instr. mn. *ima:* stvarima in časi se za *r* iz tega sklonila *i* izpahne: stvarma = stvarima.

*

4. Samostavniki *kost*, *kokoš*, *uš* (ali vaš) imajo še genitiv in lokal dvojine: *kostiju*, *kokošiju*, *ušiju* ali te oblike veljajo tudi za množino tako, da se v gen. množine more reči: *kosti*, ali pa *kostiju* itd. Tako tudi gen. *prsî* in *prsiju* od nom. *prsi*; poleg tega ima nom. tudi *prsa* sr. spola, kakor v slov. kakor tudi *plećî* in *plećiju* nom. tudi *pleća*, *ustî* in *ustiju* nom. *usta*. Ali nom. *gusli* in *jasli* poleg *gusle* in *jasle* imajo gen. samo: *gusala*, *jasala*.

5. Osnovi *mater* in *kćer* nom. *mati* in *kći* imate kakor v slov. svojo sklanjo.

Ednina.

N.	mäti	kćî
G.	mäter-ê	kćër-i
D.	mäter-i	kćër-i
A.	mäter	kćêr
V.	mäti	kćër-i
L.	mäteri	kćër-i
I.	mäter-ju, -om	kćër- i, ju

Množina.

N.	mäter-e	kćër-i
G.	mätêr-â	kćèr-î
D.	mäter-am, -ama	kćèr-im, ima
A.	mäter-e	kćër-i
V.	mäter-e	kćër-i
L.	mäter-ah, -ama	kćèr-ih, -ima
I.	mäter-ami, -ama	kćèr-mi, -ima.

Tu in tam glasi tudi nom. edn. *mäter*, *kćèr*.

Ime *ljubi* (sl. ljuba, žena) je nesklonjivo ter se rabi v nom. ak. in vok. ednine.

III. Srednja sklanja.

Samostavniki srednjega spola delé se na dva razreda:
a) ki imajo v nom. končnico
1) *o:* selo
2) *e:* polje,
b) kterim končni soglasnik osnove v nom. odpada: ime, tele, nebo.

a)

Ednina.

N.	sèl-o	pölj-e
G.	sèl-a	pölj-a
D.	sèl-u	pölj-u
A.	sèl-o	pölj-e
V.	sèl-o	pölj-e
L.	sèl-u	pölj-u
I.	sèl-om	pölj-em

Množina.

N.	sël-a	pòlj-a
G.	sêl-â	pólj-â
D.	sël-om, -ima	pòlj-em, -ima
A.	sël-a	pòlj-a
V.	sël-a	pòlj-a
L.	sël-ih, -ima	pòlj-ih, -ima
I.	sël-i, -ima	pòlj-i, -ima

Po primeru *selo* sklanjajo se imena s širokim soglasnikom pred *o;* za ozkimi soglasniki pa se *o* preglašuje v *e* po primeru *polje.*

1. Genitiv množine je kakor gen. moških samostavnikov: gniezdo — gniezdâ, ognjište — ognjištâ; tako tudi imena na *stvo:* prijateljstvo — prijateljstvâ, ali veslo — vesâlâ, koljence — koljenâcâ, rebro — rebârâ, sedlo — sedâlâ, stablo

— stabâlâ, krioce — krilâcâ, srce (m. srdce) — srdâcâ ali tudi srcâ, ker se je pozabilo na *d*.

Strsl. ѣхъ v lok. množ. glasi v hrv.-srb. poleg *ih* tudi *ieh* (ijeh): po selieh, po brdieh, u ustieh.

Srbi dat., lok. in instr. množ. imajo navadno na *ima*: po selima, za vratima, u ustima, za brdima.

2. *Oko* in *uho* mata dvojino m. množine, kadar je govor o pravih očeh in ušesih: 1) oči, uši, 2) očiju, ušiju, 3) očima, ušima, 4) oči, uši, 5) oči, uši, 6) očiju, ušiju, 7) očima, ušima. Ako se ne misli na pravo *oko* (n. pr. pri mreži) in na pravo *uho* (n. pr. pri igli, loncu) tedaj je v množini pravilno: oka, uha itd.

b)

V drugi razred samostavnikov srednjega spola spadajo osnove na *en*, *et* in *es*. Končni soglasnik v nom. ak. in vok. ednine odpada.

I. Osnove na *en*. V starosl. se *en* topi v nosnik ѧ, m. tega je v hrv. ali srb. čisto e kakor v slovenščini.

	Ednina.	*Množina.*
N.	plême	plemèn-a
G.	plêmen-a	plemén-â
D.	plêmen-u	plemèn-om, -ima
A.	plême	plemèn-a
V.	plême	plemèn-a
L.	plêmen-u	plemèn-ih, -ima
I.	plêmen-om	plemèn-i, -ima.

Tako se sklanjajo: breme, vime, vrieme, ime, rame, sjeme, tjeme, sljeme itd.

II. Osnove na *et*. Končni *t* odpada v nom., ak. in vok. ednine. Po večinì so to a) imena mladih živih bitij n. pr. diete — djeteta, pile (pišče), tele, ždriebe, jagnje, jare (kozle), mlade, prase, unuče, čeljade itd., pa se ne rabijo v množini, ktera se nadomestuje z drugimi besedami ali pa s skupnimi

meni n. pr. diete — djeca, e itd. (kakor žena), tele — teoci (od telac), telići (od telić) ali pa telad, i, itd. jagnje — jaganjci, jare — jarići, čeljad, pilad, ždrebad itd., ali pa so b) besede tuje kakor na pr. bure (sod), dugme (gumb), gondže (brst na roži), kanape, tane (kruglja od puške ali topa) itd., pa se redko čujejo v množini.

	Ednina.	*Množina.*
N.	táne	tanèt-a
G.	tánet-a	tanét-â
D.	tánet-u	tanèt-om, -ima
A.	táne	tanèt-a
V.	táne	tanèt-a
L.	tánet-u	tanèt-ih, -ima
I.	tánet-om	tanèt-i, -ima.

Uže sl. vrv sklanja se kakor *tane* ali pa kakor *polje*: uža in užeta itd. Tako v edn. tudi *jaje* (sl. jajce) — jaja in jajeta, jaju in jajetu itd., v množini pa samo: jaja, g. jajâ itd. V narodnih pesmih nahaja se tudi od *veslo* plural: vesleta.

Drvo ima gen. drveta, dat. drvetu itd., v množini pa: drvèta, g. drvétâ itd. v pomenu arbores sl. drvesa ali: drva, g. drvâ, d. drvom v pomenu lignum, sl. tudi drva.

III. Osnove na *es*. Končni *s* odpada in *e* po tem na kraju prehaja v *o*. V hrv. se je ta *s* obdržal samo v množini, v ednini se take besede sklanjajo kakor *selo*. Na pr.

	Ednina.	*Množina.*
N.	nëbo	nebès-a
G.	nëba	nebés-â
D.	nëb-u	nebès-om, -ima
A.	nëbo	nebès-a
V.	nëbo	nebès-a
L.	nëb-u	nebès-ih, -ima
I.	nëb-om	nebès-i, -ima.

Take besede so zdaj razun *nebo* še samo *čudo*, *kolo* in *tielo* ali ta poslednja ima v množini: *tjelesa* in *tiela*. *Kolo* plur. kola pomeni: voz, currus. *Slovo*, *pero*, *oko*, *uho* itd. sklanjajo se zdaj samo po primeru *selo*.

B. Pridevniki (pridavnici)

ako so nedololočni (neizviestni) t. j. ako kažejo samo kakšna ali čegava je oseba ali stvar n. pr. žût, žúta, žúto (žolt), vrûć, vrúća, vrúće (vroč) imajo za poedine padeže ravno tiste končnice kakor samostavniki, samo da jih niso ohranili vseh, marveč nektere izposojajo od zložene sklanje pridevnikov.

Slovenščina ima od imenske sklanje pridevnikov samo nekoliko ostankov, hrvaščina ali srbščina jo je ohranila v celi ednini moškega in srednjega spola razun instr. na *im*.

Od zložene sklanje pa je sprejela celi ženski spol in instr. m. in sr. spola ednine in pa celo množino za vse tri spole, samo to je razlika, da so končnice nedoločne večidel kratke, določne vse dolge. Za vokativ nema nedoločne oblike.

I. Sklanja nedoločnega pridevnika.

a) s širokim in b) z ozkim končnikom v nom. moškega spola.

Ednina.

a)	N.	žût	žút-a	žút-o
	G.	žút-a	žút-ê	žút-a
	D.	žút-u	žút-ôj	žút-u
	A.	žût, -a	žút-u	žút-o
	V.	—	—	—
	L.	žút-u	žút-ôj	žút-u
	I.	žút-im, -iem	žút-ôm	žút-im, -iem.

Množina.

N.	žút-i	žút-e	žút-a
G.	žút-ih, -ieh	za vse tri spole.	
D.	žút-im, -iem, ima,		

A.	žút-e	žút-e	žút-a
V.	—	—	—
L.	žút-ih, -ieh -iem -ima	za vse tri spole.	
I.	žút-imi, -iem, -ima		

Ednina.

b)

N.	vrûć	vrúć-a	vrúć-e
G.	vrúć-a	vrúć-ê	vrúć-a
D.	vrúć-u	vrúć-ôj	vrúć-u
A.	vrûć	vrúć-u	vrúć-e
V.	—	—	—
L.	vrúć-u	vrúć-oj	vrúć-u
I.	vrúć-im, -iem	vrúć-ôm	vrúć-im, -iem

Množina.

N.	vruć-i	vrúć-e	vrúć-a
G.	vrúć-ih, -ieh	za vse tri spole	
D.	vrúć-im, -iem, -ima		
A.	vrúće	vruće	vruća
V.	—	—	—
L.	vrúć-ih, -ieh, -im, -iem, -ima	za vse tri spole	
I.	vrúć-imi, -im, -iem, -ima		

Pridevniki določni (izviestni) kažejo ne samo kakšna da je oseba ali stvar, ampak tudi ktera da je. Postali so tako, da se je oblikam samostavniškim dodajalo zaime staro и, ꙗ, ѥ, ali te sestavljene oblike so se sčasoma skrčile in obrusile: žutî, žutâ, žutô; vrućî, vrućâ, vrućê.

II. Sklanja določnega pridevnika.

a) s širokim in b) z ozkim soglasnikom pred končnico.

Ednina.

a)

N.	žût-î	žût-â	žût-ô
G.	žût-ôga	žût-ê	žût-ôga
D.	žût-ômu	žût-ôj	žût-ômu
A.	žût-î	žût-û	žût-ô

V.	žût-î	žût-â	žût-ô
L.	žût-ôm	žût-ôj	žût-ôm
I.	žût-îm, -iem	žût- ôm	žût-îm, -iem.

Množina.

N.	žût-î	žût-ê	žûtâ
G.	žût-îh, -ieh	za vse tri spole	
D.	žût-îm, -iem, ima	za vse tri spole	
A.	žût-ê	žût-e	žût-â
V.	žût-î	žûtê	žût-â
L.	žut-îh, -iem, -ima	za vse tri spole.	
I.	žut-îmi, -iem, -îma	za vse tri spole.	

Ednina.

b)

N.	vrûć-î	vrûć-â	vrûć-ê
G.	vrûć-êga	vrûć-ê	vrûć-êga
D.	vrûć-êmu	vrûć-ôj	vrûć-êmu
A.	vrûć-î	vrûć-û	vrûć-ê
V.	vrûć-i	vrûć-a	vrûć-ê
L.	vrû-êm	vrûć- ôj	vrûć-êm
I.	vrûć-îm, -iem	vrûć-ôm	vrûć-îm, -iem.

Množina.

N.	vrûć-î	vrûć-ê	vrûć-â
G.	vrûć-îh, -ieh	za vse tri spole	
D.	vrûć-îm, -iem, -ima	za vse tri spole	
A.	vrûć-ê	vrûć-ê	vrûć-â
V.	vrûć-î	vrûć-ê	vrûć-â
L.	vrûć-îh, -ieh, -îm -iem, -ima	za vse tri spole.	
I.	vrûć-imi, -îm, -iem, -ima.	za vse tri spole.	

1) Da je ak. edn. m. spola za živa bitja povsod enak genitivu, umé se samo po sebi.

2) Pridevniki določni in nedoločni imajo tudi dvojino a) dat. in instr. za vse tri spole na *îma*: žutima, vrućima, b)

nom. ak. in vok. za moški in srednji spol na *a*: žuta, vruća. Ostale sklone jemlje od množine.

3) Končnice *im*, *ih* glase po južnem govoru *iem*, *ieh* (ijem, ijeh): žutiem, žutieh.

Oblika na *iem* velja Srbom tudi za lokal in instr. plurala za vse tri spole.

4) V gen. in dat. končni samoglasnik more odpasti, ako po tem izgovor ni pretrd: žutog, žutom m. žutoga, žutomu. Izza *m* na koncu dodaje se časi *e*: žutome in za 3., 6. in 7. sklon množine rabi tudi dualni oblik na *ima*: žutima, vrućima.

5) Stari lokal množine v nedoločnih **ѣхъ**, v določnih **ъихъ** nahaja se še sedaj, dasi kakor pri samostavnikih redko, v južnem govoru: po okolnijeh selijeh = po okolnih selih, u gradovijeh primorskijeh, na seoskijeh volovijeh itd.

6) Oblike določne nahajajo se večkrat tudi namesti nedoločnih: žutoga m. žuta, žutomu m. žutu itd.

Pridevniki na *ov* (ev), *in*, *j*, ki izrekajo čegavo da je kaj n. pr. Stojanov, carev, majčin, Ivanj itd. kakor tudi zaimena: *njegov*, *njen*, *njezin*, *njihov*, imajo pravilno samo nedoločne oblike, silno redko tudi določne n. pr. Stojanovog m. Stojanova.

Nasproti pa pridevniki istega pomena na *ij* in *sk* imajo pravilno samo določno sklanjo: riblji, božji, srbski.

Mali nahaja se v nom. samo določno, tako tudi: *ovoliki*, *toliki*, *onoliki*, *koliki*, zadnji sestavljen z besedo *vas* ali *sav* tudi brez *i*: savkolik ali vaskolik.

Pridevniki s končnico *nj* samo so določni: srednji, posljednji, krajnji, današnji.

7) Pred *i* se *g*, *h*, *k* pri pridevnikih zdaj že vrlo redko menjajo v *z*, *s*, *c*: mnozi m. mnogi, jednaci, svikolici, drazi, plasi, jaci. Posred tisieh glusieh tmina. Prsti joj su tanci, duzi.

Stopnjevanje.

Komparativ ima v hrv. ali srb. zdaj trojno končnico:

1) *ši*, ali pravilno samo od pridevnikov. liep — ljepši, lahak ali lak — lakši (in laglji), mehak ali mek —

silno redko nahaja se še kteri drugi komp. na *ši* n. pr. zdrav — zdravši, slab — slabši, ȑdjav — rdjavši.

2) *ji*. Soglasnik *j* se s predstoječim *d, t, l, n, s, z* topi v *dj, ć, lj, nj, š* in *ž*: mlad — mladji, krut — krući, gust — gušći, biel — bjelji, crn — crnji, tanak — tanji, tiesan — tješnji, uzak — uži, visok — viši.

Izza *b, v, p,* vtika se *l* pred *j*: dubok — dublji, živ — življi, skup — skuplji

Goltniki *g, h, k* prehajajo v *ž, ž, č,* za kterimi *j* izpada: drag — draži, jak — jači, tih — tiši. Ravno tako izpada *j* izza *ž, ć, dj, r*: težak — teži, ridj — ridji, vruć — vrući, širok — širi.

Končnico *ji* dobiva a) k celi osnovi veči del enozložnih pridevnikov zlasti na *g, h, k, t, d, ć*: blag — blaži, blied — bljedji, brz — brži, tvrd — tvrdji itd. in b) mnogo dvozložnih na *ak, ek, ok,* ki kakor v slov. pred *ji* poslednji zlog izpehujejo: gladak — gladji, kratak — kraći, nizak — niži, riedak — redji, visok — viši, uzak — uži, žestok — žešći, težak — teži, tanak —tanji itd. Krivo pišejo nekteri n. pr. višji, težji, užji, blažji itd.

3) *iji* dobivajo ostali pridevniki: slavan — slavniji, bogat — bogatiji, zadovoljan — zadovoljniji, pun — puniji, slab — slabiji, svet — svetiji, vješt — vještiji. Soglasniki *g, h, k* pred *i* prehajajo v *ž, š, č*: krepak — krepčiji, gorak — gorčiji, siromah — siromašiji, ubog — ubožiji itd.

Nekteri pridevniki jemljo obe končnici *iji* in *ji*: bio in biel — bjeliji in bjelji, crn — crniji in crnji, kasan — kasniji in kašnji, lasan — lasniji in lašnji, priesan — presniji in prešnji, tiesan — tjesniji in tješnji, skup — skupiji in skuplji, tup — tupiji in tuplji, kriv — kriviji in krivlji, živ — živiji in življi itd.

4) Nepravilni so: dobar — bolji, zao in zločest — gori, velik — veći, mali i malen — manji, pretio (debel, masten) — pretlji, lahak — lakši in laglji, mekan — mekši, dug — duži in dulji, debeo — deblji, grdan — grdji.

5) Superlativ se lika od komparativa z dodatkom: *naj*, kakor v slov.: najbolji, najmladji, najmudriji itd.

Opisati se more komparativ s prislovi: *veće*, *većma*, *više*, *manje*, *jače*; a superlativ s: *najveće*, *najvećma*, *najviše*, *najjače*, *najmanje*.

Sklanja se komparativ in superlativ kakor določni pridevnik ozkega končnika: ljepš-i, -ega, -emu itd.

C. Brojnik.

	I. *Glavni.*	II. *Redni.*
1.	jèdan, a, o	pȑvi, a, o
2.	dvâ, dvïe, dvâ	drügi, a, o
3.	trî	trȅći, a, o
4.	čètiri	čètvrti, a, o
5.	pêt	pêti, itd.
6.	šêst	šêsti
7.	sëdam	sêdmi
8.	ösam	ôsmi
9.	dëvet	dèvêti
10.	dëset	dèsêti
11.	jedànaest	jedànaesti
12.	dvànaest	dvànaesti
13.	trìnaest	trinàesti
14.	četrnaest	četrnàesti
15.	pètnaest	pètnaesti
16.	šèstnaest	šèstnaesti
17.	sedàmnaest	sedàmnaesti
18.	osàmnaest	osàmnaesti
19.	devètnaest	devètnaesti
20.	dvádeset	dvádèsêti
21.	dvádeset i jèdan	dvádeset i pȑvi
30.	trídeset	tridèsêti
40.	četrdèset	četrdèsêti
50.	petdèset	petdèsêti

60.	šestdèsêt	šestdèsêti
70.	sedamdèsêt	sedamdèsêti
80.	osamdèsêt	osamdèsêti
90.	devetdèsêt	devetdèsêti
100.	stô, stötina	stöti
200.	dvjësto, dvïe stötine	dvòstoti
300.	trïsto, tri stotine	tròstoti
400.	četiri sto itd.	četirìstoti itd.
1000.	tïsuća, hìljada	tìsûći.

1) *Jedan, jedna, jedno,* sklanja se v sing. in plur. kakor določni pridevnik s širokim končnikom: jednoga, jednomu itd.

2) *Dva* pregiba se tako le:

Dual:	N. A. V.	dvâ,	dvïe,	dvâ
	G. L.	dvåju	dvíju	dvåju
	D. *I.*	dvjèma (dvima)		

Stara oblika sr. spola *dvie* m. dva ohranila se je samo v *dvjesto,* nikdar dvasto.

Kakor *dva* sklanja se tudi: *oba* in *obadva.*

3) *Tri* in *četiri*:

N. A. V.	trî,	čètiri
G. L.	trìju,	četiríju
D. I.	tríma,	čètirima.

V *novijem* štokavskem jeziku se *dva, tri, četiri* tako *sklanjajo,* ako stoje brez predloga: vjerujem dvjema svjedocima, dvjema ženama, ako pa stoje s predlogom ne sklanjajo se nego stoje z nom. duala: Čuo sam od dva, tri, četiri svjedoka. Tužio sam ga u tri kuće, kod (predlog s gen. = pri) dvie sestre. Stoji na dvie noge, Vidio sam ga medju ona dva brda. Bio sam na dva mjesta. Ore na dva vola (orje na dveh voleh) itd.

4) Brojniki od *pet* naprej veljajo v štokavščini za nesklonljive samostavnike ter se n. pr. mesto: *s desetimi peri* govori: sa deset perâ.

6) Mesto glavnih brojnikov, ako je govor ob osebah ali živalih m. sp. rado rabijo samostavniki: dvòjica, tròjica, če-

tvòrica petòrica itd. s gen. pl. n. pr. dvojica junakâ, gen. dvojice junakâ, d. dvojici junakâ itd.

7) Redni brojniki sklanjajo se kakor izvestni pridevniki.

III. *Ločivni brojniki* so dvoje vrsti: a) vjemajo se s slovenskimi: jedin, dvoj, troj, četver, peter itd. ali pa so b) sestavljeni: jednòvrstan, dvòvrstan, tròvrstan, četveròvrstan, peteròvrstan itd.

IV. *Množivni brojniki* izpeljujejo se iz ločivnih nesestavljenih, ako se s pomočjo spone *o* dodá *struk* ali *gub*: jednostruk, dvòstruk, tròstruk, četveròstruk — jednògub dvògub, trògub itd.

V. *Delivni* so kakor v slov.: po jedan, po dva, po tri itd.

VI. *Druživni:* sam, samòdrug, samòtret, samòčetvrt, samòpet itd. redki so kakor v slov.

VII. *Prislovni* likajo se iz glavnih, ako se dodá nesklonljivo *krat* ali pa sklonljivi samostavnik *put*, ki more ostati tudi nesklonljiv: dvakrat, dvaput in dva puta, petkrat, petput in pet puta itd.

D. Zaimena.

I. Sklanja osebnih zaimen.

	Ednina.		*Množina.*	
N.	jâ	tî	mî	vî
G.	mène, me	tèbe, te	nâs	vâs
D.	mèni, mi	tèbi, ti	nâm, näma	vâm, väma
A.	mène, me	tèbe, te	nâs	vâs
V.	—	tî	—	vî
L.	mèni	tèbi	nâs, näma	vâs, väma
I.	mnôm	töbôm	nämi, nâma	vämi, väma.

Tako tudi refleksivno zaime: 1. — 2. sèbe, se 3. sèbi, s 4. sèbe, se 6. sèbi 7. söbôm.

Za tretjo osebo služi pokazno zaime: *ôn* (ön) *òna*, *òno*, ki se sklanja tako le:

Ednina.

N.	ôn	ònа	òno
G.	njèga, ga	njê, je	njèga ga
D.	njèmu, mu	njôj, joj	njèmu, mu
A.	njèga, ga, nj	njû, ju, je	njèga, ga
V.	—	—	
L.	njêm (-u)	njôj	njêm (-u)
I.	njîm	njôm	njîm

Množina.

N.	òni	òne	òna
G.	njîh, jih, ih	za vse tri spole.	
D.	njîm, jim, im, njȉma		
A.	njê, je (njih, jih, ih)		
V.	—		
L.	njîh, njȉma		
I.	njȉmi, njȉma		

Krajše in dalje oblike v ednini rabijo se kakor v slovenskem: Tebe su zvali a ne mene. Boji me se, boji te se.

Tako se tudi akuzativi s predlogi: unj (vanj), ponj, na-nj, preda-nj vjemajo s slovenskimi.

Dativ in lokal bil je v strsl. na ѣ, za to se še zdaj po iztoku in jugu govori: mene, tebe, sebe, m. meni, tebi, sebi. Tako je tudi s akuzativi: ne, ve m. nas, vas iz strsl. нъı, въı in z dat. ni, vi m. nam, vam.

Instrumentalom: mnom, njim in njom pogostem se dodaje na koncu *e*: mnome, njime, njome.

2. Zaimena svojivna

so:

1. os. môj. mòja, mòje: näš, näša, näše
2. os. tvôj, tvòja, tvòje: väš, väša, väše
3. os. m. njègov, a, o } njȉhov, njȉhova, njȉhovo.
3. os. ž. njèzin, a, o } njȉhov, njȉhova, njȉhovo.

Refleksivno: svôj, svòja, svòje, za vse tri spole.

Moj, *tvoj* in *svoj* sklanja se tako-le:

Ednina.

N.	môj	mòja	mòje
G.	mòjega, môga	mòjê	mòjega, môga
D.	mòjemu, mômu	mòjôj	mòjemu, mômu
A.	môj (-ega, môga)	mòju	mòje
V.	môj	mòja	mòje
L.	mòjem, môm (-e)	mòjôj	mòjem, môm, (-e)
I.	mòjim	mòjôm	mòjim

Množina.

N.	mòji	mòje	mòja
G.	mòjih, mòjieh	} za vse tri spole.	
D.	mòjim, mòjiem, mòjima		
A.	mòje	mòje	mòja
V.	mòji	mòje	mòja
L.	mòjih, mòjieh, mòjima	} za vse tri spole.	
I.	mòjimi, mòjiem, mojima		

Tako se sklanja tudi *naš*, *vaš*, samo da ta dva nemata krajših oblik v ednini.

Njegov, *njezin* in *njihov* pregibajo se kakor neizvestni pridevniki cf. žut.

Čakavsko narečje ima tudi: *mâ*, *tvâ*, *svâ*, = moja, tvoja svoja in *mê*, *tvê*, *svê* — moje, tvoje svoje in mîh, tvîh, svîh = mojih etc.

3. Zaimena pokazna.

I. Za prvo osebo: *òvaj*, (ovi, ôv) *òva*, *òvo*
II. „ drugo „ *taj* (tâ), *tâ*, *tô*
III. „ tretjo „ *ònaj*, (oni), *òna*, *òno*
Za vse tri osebe: IV. *ȉsti*, *ȉsta*, *ȉsto*
V. *sám*, *sáma*, *sámo*

Zaimena *ovaj, taj, onaj* in *isti* sklanjajo se po tem primeru:

Ednina.

N.	òvaj (òvi)	òva	òvoga
G.	òvoga	òvê	òvoga
D.	òvomu (òvom)	òvôj	òvomu (òvom)
A.	òvaj (òvoga)	ovu	òvo
L.	òvom (-e)	òvôj	òvom (e)
I.	òvim (oviem)	òvôm	òvim (oviem)

Množina.

N.	òvi	òve	òva
G.	òvih (òvieh)	za vse tri spole.	
D.	òvim (òviem), òvima		
A.	òve	òve	ova
L.	òvih (òvieh), òvima, òviem	za vse tri spole.	
I.	òvimi (òviem), òvima		

2. Zaime *sam* pregiba se v množini kakor nedoločni pridevnik, v ednini ima oblike določne in nedoločne.

Ednina.

N.	sâm	sáma	sámo
G.	sáma, sámoga	sámê	sáma, sámoga
D.	sámu, sámomu	sámoj	sámu, sámomu
A.	sâm (sáma, sámoga)	sámu	sámo
L.	sámom (-e)	sámôj	sámom (-e)
I.	sámim (sámiem)	sámôm	sámim (sámiem)

Zaimenom *ovaj, taj, onaj* pritika se časi zlog *zi*: ovajzi, ovizi itd.

3. S kazavnimi zaimeni so v rodu pokazni pridevniki:

a) 1. osebe: ovàkov, ovàkova, ovàkovo ali
ovàkav, ovàkva, ovàkvo ali
ovàki, ovàka, ovàko

2. osebe: tàkov (takav, tàki), a, o

3. osebe: onàkov (onàkav, onàki), a, o

Nedoločne osebe { kàkov (kȁkav, kȁki), a, o
svȁkakov (svȁkakav, svȁkaki), a, o
nȉkakov (nȉkakav, nȉkaki) a, o
ȉkakov (ȉkakav, ȉkaki) a, o
njȅkakov (njȅkakav, njȅkaki), a, o

b) Sestavljeni z *lik* ali *liki*: ovòlik, tòlik, onòlik, kòlik in njȅkolik in pridevnik sȁv ali vȁs, svȁ, svȅ, ki se sklanja kakor določni pridevnik z ozkim končnikom: svega, svemu itd.

4. Zaimena upitna (vprašavna).

a) samostavna: *tko, što*

b) pridevna: *koji, koja, koje*; *čiji, a, e*; *čigov, a, o.*

Oblika *tko* je po metatezi nastala iz *kto* kakor *sav* iz *vas*; *što* pa je m. *čto.* Po nekterih krajih *t* od *tko* odpada, pa se govori in tudi piše samo *ko*, ravno tako tudi v sestavah: njeko, niko itd. m. njetko, nitko.

Pridevno: *koji, a, e* sklanja se kakor določni pridevnik z ozkim končnikom, ravno tako tudi *čiji; čigov* pa se pregiba kakor zaime *sam.*

Tko in *što* sklanja se samo v ednini tako le:

N.	tkô	štô
G.	kòga	čèsa, čèga
D.	kòmu	čèmu
A.	kòga	štô
L.	kôm	čêm
I.	kîm	čîm

V instr. more se dodati *e*: *kime, čime* in v dat. *komu* more *u* odpasti ali se po tem dodaje *e: kome,* v sestavah tudi brez *e*: nikom m. nikomu. Oblika dat. *čemu* služi nekterim tudi za lokal.

Kakor *tko* in *što* sklanjajo se tudi oziravna in nedoločna zaimena s tko in što sestavljena n. pr. njetko, nitko, svatko, tkogod — nješto, ništa, svašta, štogod itd.

Za genitiv od *što* nahaja se tudi *šta* n. pr. Oda *šta* (od česa) se potrese vedro nebo i zemlja? Namesti *što* čuje se

tudi *šta*, in po Istri in po Primorju govore *ča* namesti što. Vprašavnim zaimenom dodaje se časi *li*: tko-li, što-li, koji-li, čiji-li.

Z vprašavnimi zaimeni v rodu sta vprašavna pridevnika: *kakov* in *kolik*.

5. Zaimena odnosna (oziravna)

so samostavna: *tko* in *što* (sl. kdor in kar) in pridevna: *koji, koja koje*; *čiji čija, čije* in *što* za vse tri spole (cf. sl. ki, bolje ka). Vsem tem more se dodati v bolj nedoločnem pomenu tudi *god* ali *godj* ali *godier* (sl. — koli): tkogod, štogod, kojigod, čijigod itd.

Pridevnim zaimenom te vrste pritika se časi *no*: kojino, štono.

6. Zaimena neopredieljena (nedoločna).

Samostavna:	*Pridevna*:
tko, što	koji, a, e
njetko, nješto	njekoji, njeki
gdjetko, gdješto	gdjekoji
nitko, ništa	nikoji, nijedan
itko, išta (kdo, kaj)	ikoji (kteri)
svatko, svašto	svaki
tkogod, štogod	kojigod
tko ti (mu) drago, što ti (mu) drago	koji, a, e ti (mu) drago

Nedoločna zaimena sklanjajo se kakor vprašavna, a pritikline *god* in *ti* (mu) *drago* dodavajo se brez spremembe. V ak. govori se tudi: koga, što in kojega te volja; koga, što in koje hoćeš.

Vsa zaimena, razun refleksivnega sebe in vprašavnega tko in što s sestavljenimi imajo tudi d v o j i n o ali samo *a)* n., ak. in vok. moškega in srednjega spola na *a* (razun *mi, vi, nas, vas)* in *b)* dat. in instr. na *ima,* ktera oblika pa, kakor je že znano, o samostavnikih tudi mnogim služi za množino.

DÉL TRETJI.

SPREGA.

Dvojine hrvaški ali srbski jezik nepozna več; za to pa je bogatiji od slovenskega za dva časa: imperfekt (trpežno-minuli) in aorist (prosto-minuli)

Pri spreganju glagolov treba dobro ločiti osnovo, spono in pripone za posamezne osebe (osebila), naklone (naklonila), čase in deležja.

A. Osebila.

staroslovenska so:

Edn.	1.	os.	мь	Mn	1.	os.	мъ
	2.	„	си		2.	„	тє
	3.	„	тъ		3.	„	нтъ

Pologlasnika ъ in ь v 1. in 3. os. edn. in v 3. mn. morata po znanem pravilu odpasti kakor v slovenskem.

Spona, ki veže osebila z osnovo je v sedanjem času v 1. os. edn. in 3. mn. *o*, v ostalih *e*.

V 1. os. edn. se osebilo *m* s predstoječo spono *o* topí v starosl. v nosnik ѫ, kterega v hrv. zamenjuje samoglasnik *u*. Ali ta starinska oblika ohranila se je skoro samo v glagolih: *mogu, hoću* in časi *velju, vidju* (morem, hočem, velim, vidim). Pri vseh drugih je spona ostalih oseb *e* izpodrinila spono *o* tudi v 1. osebi, kakor v slov., po kteri se vé, da *m* ostaje n. pr. plet-e-m m. starega plet-u.

Osebilo 2. os. *si* nahaja se samo v *jesi* (si) od jesam, sicer je *š* kakor v slov. plet-e-š.

Tako se je tudi v 3. osebi *t* ohranil samo v jest (je), sicer je povsod odpal kakor v sl. plet-e.

V 1. os. množine мъ ojačava v *mo*, kakor v slov. plet-e-mo.

V 2. os. mn. je pravilno *te*: plet e-te.

V 3. os. mn. *t* odpada a *n* se s predstoječo spono *o* topi v nosni samoglasnik ѫ = hrv.-srb. *u*: pletu iz pletѫ a to iz plet-o-n(t).

Ali mnogo je glagolskih osnov na samoglasnik, pri kterih se spona vpodablja končnemu samoglasniku osnove in po tem se dva enaka samoglasnika stopita v enega, n. pr. moli-e-m — moli-i-m — molim. V takvih glagolih spona *o* v 3. os. množine prehaja v *i*, dva *i* slijeta se v enega in ta *i* se s soglasnikom *n* od osebila topi v ѧ a mesto tega ima hrv. ali srb. *e*: moli-o-n — molin, molѧ, mole.

B. Znanila časov in naklonov.

1. Sedanji čas nima nikakoršnega znanila.

2. Znanilo aorista ali nezloženega prosto-minulega časa je *h*. Za tem znanilom stoji osebilo za 1 os. *m*, ktero se veže s spono *o* v 1. os. kakor v sedanjem času. Spona *o* se z osebilom *m* topi v ѫ, ki pa je že v strsl. oslabel v ъ, ki v hrv. odpada. Tako je od osnove *ču* aorist ču h postal iz čuh-o-m ču-h-ѫ — ču-h-ъ — čuh.

2. in 3. os. edn. je že v dobi starodavni izgubila osebilo in za njim je odpalo tudi znanilo aorista *h*, tako da za obe osebi od osnove *ču* glasi aorist *ču*.

V 1. in 2. os. mn. zdaj nema spone med znanilom časa *h* in osebilo, mali znanilo časa *h* prehaja v *s*: ču-s-mo, ču-s-te.

V 3. os. mn. med znanilom časa in osebilom ni spona *o* kakor v prezentu, marveč *e*, pred kterim znanilo časa *h* prehaja v *š*. Od osebila *nt* odpada *t*, a spona *e* se z glasom *n* od osebila topi v ѧ = *e*, tako da ta oblika glasi čuš-e iz ču-h-e-nt.

To pa velja samo za osnove samoglasne. Ako se osnova konča na soglasnik, je tudi med njo in znanilom časa spona,

in sicer v vseh osebah *o* razun druge in tretje ednine: plet-o-h, plet-o-s-mo, plet-o-s-te, plet-o-š-e.

V drugi in tretji osebi pa je ta spona *e*, ki ostaje tudi akoravno je odpalo znanilo časa: plet-e.

3. Imperfekt ali nezloženi trajno-minuli čas ima za znanilo časa *h* ravno tako kakor aorist, ali med tem in med osnovo ima še spono *jea* = ѣа, ktera v književnem narečju glasi *ia* pa med oba samoglasnika, da ne bode zevi, navadno vtika *j* toraj : *ia* in *ija*.

V 1. os. edn. je za znanilom časovim *h* spona in osebilo kakor v 1. os. aorista in ravno tako se spona in osebilo tudi gubita stapljanjem in odpadanjem, v tej obliki toraj glasi n. pr. plet-ija-h iz plet-ija-h-o-m.

2. in 3. oseba ima med znanilom časovim in osebilom spono *e*, pred ktero znanilo časa *h* prehaja v *š* in ta spona *e* tudi ostane, ko osebilo odpade tako, da je v teh osebah : plet-ija-š-e.

V 1. in 2. os. mn. zdaj ni več spone med osebilom in znanilom časa in *h* prehaja v *s*: plet-ija-s-mo, plet-ija-ste.

V 3. mn. je *o* spona med znanilom časa in osebilom *nt*, pa ta *o* z glasom *n* od osebila prehaja v ѫ = u, kakor v 3. os. sedanjega časa: plet-ija-h-u.

4. Znanilo imperativa ali velevnega naklona je *i*. Posebno obliko ima imp. samo za 2. os. edn. in za 1. in 2. množine. Druga oseba ednine nema osebila: plet-i; v množini so osebila *mo*, *te*: plet-i-mo, plet-i-te.

Znanilo *i* za samoglasnikom pri nekterih osnovah prehaja v *j*: da-j, pri drugih odpada: moli. Hrvaški ali srbski imperativ vjema se toraj popolnem s slovenskim.

C. Pripone deležij.

1. Končnica infinitiva je *ti* kakor v slov., samo da *i* na kraju dostikrat odpada tudi v pismu ne samo v govoru, za to tudi srb.-hrv. ne loči več supina od infinitiva.

2. Obrazilo participija prezenta aktivnega je *nt*, ktero spona *o* veže z osnovo: plet-o-nt, moli-o-nt. Ako se tej obliki doda

sklonilo *i* za nom. moškega spola, vtiče se med ta *i* in predstoječi *t* še soglasnik *j*: plet-o-nt-j-i, moli-o-nt-j-i. Po tem se *t* in *j* topi v *ć* a iz *on* kakor v 3. os. prez. akt. postane *u*, iz *i-on* pa *e*: pletući, a, e; moleći, a, e.

Ta deležnik se navadno ne sklanja več, nego oblika moškega spola velja za vse tri spole in oba broja; odpada mu celó rado sklonilo *i* takó, da se konča na *ć*. V tej obliki zove se *glagolni prislov*.

Staroslovenske oblike na *e* enake slovenskim ohranile so se samó od nekterih glagolov n. pr. gledê, gredê, hotê.

3. Obrazilo participija perfekta aktivnega je *vs* strsl. въс, ki se dodaje osnovi. Ako k temu še pristopi sklonilo *i*, vtika se med *i* in predstoječi *s* soglasnik *j*, kakor v deležniku sed. časa ču-vs-j-i; *s* in *j* prehaja v *š*: ču-vš-i, moli-vš-i.

Od znanila *vs* odpade časi prvi del, pa ostanje samo *s-j-i* = ši n. pr. rek-ši.

I ta deležnik večidel se ne sklanja več, pa se po tem oblika na *vši* rabi za vse sklone, spole in broje in tedaj se zove *glagolski prislov*; ali pa tudi opade drugi del obrazila, ter ostane samo *v*: čuv, toda ta krajša oblika more stati samo pri moškem spolu ednine.

Veli se: *čovjek čuv*, nikdar pa ne n. pr. *žena čuv* ampak *žena čuvši*.

4. Drugi ali opisovavni participij perf. akt. ima pripono *l, la, lo*. Ako stoji *l* na koncu za samoglasnikom prehaja po pravilu v *o*: čuo, ču-la, ču-lo. Osnove soglasne vtikajo v moškem spolu blagoglasni *a* pred *l* (o): rekao, rekla, reklo. Osnove na *d* in *t* izpehujejo te soglasnike pred *l*: pleo, plela, plelo od osnove plet. Osnova *rast* ima; rastao in rasao, rasla, raslo. V ženskem in srednjem spolu toraj iz te osnove izpada *t*, ker bi se sicer nakopičili trije soglasniki.

5. Participij perfekta pasivnega ima pri enih osnovah pripono *en*, pri drugih t: plet-en, prostr-t.

Opomba: Glagoli *dovršni* (perfektivni) ne morejo imeti

niti imperfekta, niti deležnika ali prislova sedanjega časa, ker ti obliki izrekajo samo nedovršeno ali trajno djanje.

D.

Po osnovah svojih delé se glagoli na šest vrst.

1. vrsta. Osnova nema prirastka pred *ti* v infinitivu: pi-ti, nes-ti.

Po končniku osnove deli se ta vrsta na 7 razredov.

2. vrsta. Osnova ima v inf. pred *ti* prirastek *nu*: gi-nu-ti.

3. vrsta. Osnova ima v inf. prirastek strsl. ѣ hrv.-srb. *je* (po južnem izgovoru, po iztočnem *e*, po zapadnem *i*): vid-je-ti.

   Glagoli te vrste delé se na 2 razreda:

   a) V prvi razred gredo glagoli, ki imajo za vse oblike isto osnovo n. pr. umjeti.

   b) V drugi, ki imajo za sedanji čas osnovo z dodatkom *i*: vidjeti.

4. vrsta. Osnova ima pred *ti* v inf. prirastek *i*: voditi.

5. vrsta. Osnova ima v inf. prirastek *a*: pisati.

   Glagoli te vrste dele se na štiri razrede:

   a) Za vse oblike velja ista osnova: pitati (1. razred)

   b) V sed. času osnova nema prirastka *a* nego *i*: glodati — glodjem (2. razred)

   c) Osnova v sed. času nema prirastka: zvati — zovem. (3. in 4. razred)

6. vrsta. Osnova ima v inf. pred *ti* prirastek: *ova, eva,* ali *iva*: vjerovati, vojevati, kazivati.

Kteri glagoli imajo dvojno osnovo (kakor glagoli 2. razreda 3. vrste in glagoli 2. in 3. razreda 5. vrste), onim osnova kakor je v sedanjem času rabi tudi za deležje sedanjega vremena in za imperativ.

Prva vrsta.

Glagoli z osnovo bez prirastka.

Glagoli te vrste delé se po končnem glasniku osnove na 7. razredov.

Prvi razred.

Osnova se konča na *d, t*. Ta dva soglasnika v infinitivu pred končnico *ti* prehajata v *s* in v II. part. perf. pred *l* (o) izpadata.

N. pr. Osnova: *plet*
Infinitiv: *plès-ti*.

	Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1. plèt-ê-m	—
	2. plèt-ê-š	plèt-i
	3. plèt-ê	—
Mn.	1. plet-é-mo	plèt-i-m-o
	2. plet-é-te	plèt-i-te
	3. plèt-û	—

	Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1. plèt-ijâ-h	plèt-o-h
	2. plèt-ijâ-še	plët-e
	3. plèt-ijâ-še	plët-e
Mn.	1. plèt-ijâ-s-mo	plèt-o-s-mo
	2. plèt-ijâ-s-te	plèt-o-s-te
	3. plèt-ijâ-h-u	plèt-o-š e

Participiji.

prez. plèt-ûć-i
perf. I. plèt-â-vš-i, plèt-âv
„ II. plë o. plè-l-a, plèl-o
„ pas. plèt-en, plet-èn-a, plet-èn-o.

Tako:

1. osnove na *d*: bosti, gresti, jesti, klasti, krasti, pasti, presti, sjesti, vesti. (Osnove *gred, id, šed* glej med nepravilnimi);

2) osnove na *t*: gnjesti, mésti (sl. mésti medem), mèsti, (sl. mèsti — mètem) rasti, cvasti (sl. cvesti) in sestavljeni od osnove *ret*: obresti (odkriti, iznajti), sresti, susresti

(srečati). Od osnove *rast* v inf. *t* tudi prehaja v *s*: rass-ti in eden *s* se po tem izpahne: rasti.

V imperfektu se od znanila ѣа (= ija) more tudi prva polovica vpodobiti drugi = aa in ta dva *a* se po tem topita v â. Toraj poleg *pletijah* tudi plet-â-h, plet-â-še itd.

Osnova *jed* zdaj nema v impf. z *ija* ampak ali z rečenim *a*: *jedah* ali pa *jedjah*. V tej osnovi je zlog *je* m. strsl. ѣ, za to se ta zlog po južnem izgovoru pred *o* tudi zamenjuje z *i* ali *ji*: jio izjio, jela, jelo. Ravno tako tudi *srio*, srela, srelo, ker je *e* v osnovi sret m. strsl. ѣ.

Osnova *pad* ima prezent in part. perf. in imperativ navadno po 2. vrsti: padnem, padnuvši, padni in tudi druge nektere moreje vse imeti i po tej i po drugi vrsti: sjedem in sjednem, sretem in sretnem.

Drugi razred.

Osnove na *s* in *z*. Pred končnico *ti* končnik osnove *z* navadno tudi v *pismu* prehaja v *s*: gristi m. grizti.

N. pr. osnova *vez* (sticken)

Infinitiv: véz-ti (vés-ti)

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	véz-ê-m	—
	2.	véz-ê-š	véz-i
	3.	véz-ê	—
Mn.	1.	véz-ê-mo	véz-i-mo
	2.	véz-ê-te	véz-i-te
	3.	véz-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	véz-ijâ-h	véz-o-h
	2.	véz-ijâ-š-e	vêz-e
	3.	véz-ijâ-š-e	vêz-e
Mn.	1.	véz-ijâ-s-mo	véz o-s-mo
	2.	véz ijâ-s-te	véz-o-s-te
	3.	véz ijâ-h-u	véz-o-š-e

Participiji.

prez. véz-ûć-i
perf. I. véz-â-vš-i, véz-â-v
„ II. vêz-a-o, véz-l-a, véz-l-o
„ pas. véz-en, véz-en-a, véz-en-o.

Tako: nesti, pasti — pasem, tresti in na *z*: gristi, musti — muzem (molzem), ljesti — ljezem in sestavljeni od osnove *vrz*, n. pr. razvrsti (razmotati), uvrsti, navrsti.

Iz osnove *nes* more *s* tudi odpasti, za to pa se *e* povzdigne v *ie*, toda to biva samo v sestavah in sicer v sledečih oblikah: inf. donieti; aor. 1. edn. donieh, mn. 1. doniesmo. 2. donieste, 3. donieše; part. donio, doniela, donielo; pas. doniet poleg pravilnih oblik: donesti, donesoh, donesao, donesen.

V imperf. more m. *ija* biti samo *a*, n. pr. tresijah in tresah.

Tretji razred.

Osnove na *b*, *p*, *v*. V infinitivu jemljo *s* med osnovo in pripono. Osnova *pljev* končnik *v* pred *ti* izpahuje: pljeti (sl. plevem — pleti) in osnova *sp* (съп) gubi končni *p* ali pologlasnik ъ povzdigne v *u*: *suti* kakor v slov. N. pr. osnova *greb*. Infinitiv grèb-s-ti.

		Present.	*Imperativ.*
Edn.	1.	grèb-ê-m	—
	2.	grèb-ê-š	grèb-i
	3.	grèb-ê	—
Mn.	1.	greb-é-mo	grèb-i-mo
	2.	greb-é-te	grèb-i-te
	3.	grèb-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	grèb-ijâ-h	grèb-o-h
	2.	grèb-ijâ-š-e	grëb-e
	3.	grèb-ijâ-še	grëb-e

Mn.	1. grèb-ijâ-s-mo	grèb-o-s-mo
	2. grèb-ijâ-s-te	grèb-o-s-te
	3. grèb-ijâ-h-u	grèb-o-š-e

Participiji.

Prez. grèb-uć-i
perf. I. grèb-â-vš-i, grèb-â-v
„ II. grëb-a-o, grèb-l-a, grèb-l-o
„ pas. grèb.en, greb-èn-a, greb-èn-o.

Sim spadajo:

1. Z osnovo na *b*: dubsti, zebsti, skubsti (po blagoglasnem pravopisu se piše: dupsti, zepsti, skupsti).

2. Z osnovo na *p*: crpsti (sl. zajemati), tepsti, in suti m. сънти, poslednji samo v sestavah n. pr. usuti, nasuti itd.

3. Z osnovo na *v*: živsti in pleti.

4. Osnova *živ* ima samo inf. in ind. prez. in part. prez.: *živsti, živem, živući,* vse drugo jemlje se od glagola *živjeti.*

Glagoli, ki v inf. končni soglasnik osnove gube, imajo tudi aorist in participije perfekta od infinitivne okrhnjene osnove: n. pr. usuh, usu, ususmo — pljeh, pljesmo — usuo, opljeo — usuvši, opljevši. Samo part. perf. pas. ima prvi *usut* drugi *plieven* a prez. plievem, plieveš itd.

V imperf. tudi tu po znanem načinu m. *ija* more biti samo *a*: grebâh, grebâše itd.

Četrti razred.

Osnove na *g, h, k.*

Končniki osnove se s soglasnikom *t* od infinitivne pripone topé v *ć*: peći od pek-ti, moći od mog-ti. Osnova *vrh* samoglasni *r* v inf. razširja v *rie*: *vrieći* (manem, meti).

Pred *e* končniki osnove prehajajo: *g* v *ž*, *k* v *č*, *h* v *š*, pred *i* pa *g* v *z*, *k* v *c*, *h* v *s*. N. pr. osnova pek.

Infinitiv: pèći.

	Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1. pèč-ê-m	—
	2. pèč-ê-š	pèc-i
	3. pèč-ê	—
Mn.	1. peč-é-mo	pèc-i-mo
	2. peč-é-te	pèc-i-te
	3. pèk-û	—

	Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1. pèc-ijâ-h	pèk-o-h
	2. pèc-ijâ-še	pěč-e
	3. pèc-ijâ-še	pěč-e
Mn.	1. pèc-ijâ-s-mo	pèk-o-s-mo
	2. pèc-ijâ-s-te	pèk-o-s-te
	3. pèc-ijâ-h-u	pèk-o-š-e

Participiji.

Prez. pèk-u-ći
perf. I. pèk-â-vš-i, pèk-â-v
„ II. pěk-a-o, pèk-l-a, pèk-l-o
„ pas. pèč-en, peč-èn-a, peč-è-no.

Tako:

1. na *g*: lèći (ſich legen), léći (brüten), moći — mogu, strići, žeći — žežem;

2. na *k*: peći, reći, sjeći, teći, tući (tleči), vući (vleči) in sest. ob-ući, preob-ući (obleči, preobleči) itd.

3. na *h*: vrieći — vršem (manem žito).

Razun teh je še precéj glagolov v tem razredu, samo da mu ne ostanejo v vseh oblikah verni, marveč se selijo drugam. Taki so z osnovo 1) na *g*: vrći — vržem in vrgnem, dići — dignem, stići — stignem (sl. dojdem) in glagoli sestavljeni od osnov *bjeg*, *ljeg*, *preg* in *seg* kakor pobjeći — pobjegnem, uljeći — uljegnem, zapreći — zapregnem, doseći — dosegnem; 2) *k*: kleći — kleknem, klići — kliknem,

maći — maknem, nići — niknem (klijem, kalim), crći — crknem in glagoli sestavljeni od od osnov *vik*, *mrk*, *muk*, *tak* kakor n. pr. nàvići — naviknem (navadim se), obići — obiknem (privadim se), zamrći — zamrknem (pomrknem), zamući se — zamuknem (zamolknem), natići — nataknem.

Ti glagoli imajo sedanji čas, imperativ n. pr. digni, klikni (vendar vrzi poleg vrgni in pobjezi poleg pobjegni tudi po I. vrsti) in part. perf. pas pravilno samo po II. vrsti. n. pr. maknut, zapregnut (vrći ima vrgnut in vržen, uzdići — uzdignut in uzdižen).

Infinitiv morejo imati po tej in po drugi vrsti: vrći in vrgnuti, dići in dignuti itd.

Glagol *leći* (osn. leg) ima prez. ležem in legnem, reći — rečem in reknem. O glagolu *moći* — *mogu* glej med nepravilnimi.

Tudi v tem razredu v imperf. m. *ija* more biti samo *a*, ali *ž*, *š*, *č* ostanejo tudi pred tem *a*, kakor pred *ija*: žežah, tečah, vršah. Kakor od osnove *nes* more n. pr. mesto *donesti* biti tudi *donieti*, tako se tudi poleg *reći* nahaja inf. *rieti*.

Peti razred.

Osnove na *n* in *m*. Ta dva glasnika topita se, ako za njima ne stoji samoglasnik, s pologlasnikom ь, ki je negdaj bil v osnovi pred njima v ѧ = e; tako je od osnove, ki se je prej glasila пьн in zdaj *pn* inf., pe-ti; od osnove, ki je prej bila ьм in zdaj *m*, nahajajo se samo sestavljeni n. pr. ot-m, uz-m inf. *ot-eti*, *uzeti*. V starosl. osnovi дъм topi se ъ z м v ѫ = u, toraj od osnove *dm* inf. *duti* ali nahaja se samo sestavljeni: naduti se.

V osnovi *kun* je *u* m. starosl. ль, kadar stoji med dvema soglasnikama.

Part. perf. pas. je v tem razredu na *t*.

Infinitiv: klé-ti.

	Present.	*Imperativ.*
Edn.	1. kùn-ê-m	—
	2. kùn-ê-š	kùn-í
	3. kùn-ê	—
Mn.	1. kun-é-mo	kùn-i-mo
	2. kun-é-te	kùn-i-te
	3. kùn û	—

	Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1. kùn-ijâ-h	klê-h
	2. kùn-ijâ-š-e	klê
	3. kùn-ijâ-š-e	klê
Mn.	1. kùn-ijâ-s-mo	klé-s-mo
	2. kùn-ijâ-s-te	klé-s-te
	3. kùn-ijâ-h-u	klé-š-e

Participiji.

Prez. kùn-ûć-i
perf. I. klê-vš-i, klê-v
„ II. klè-o, klé-l a, klé-l-o
„ pas. klê-t, klê-t-a, klê-t-o.

Glagoli tega razreda so:

1) z osnovo na *n:* žeti (osn. žn), kleti (osn. zdaj kun), peti (osn. zdaj pn) in glagoli, ki so se ohranili samo sestavljeni na pr. na-četi, po-četi, za-četi (osn. čn).

2) z osnovo na *m:* žeti (osn. žm) in glagoli, ki so se ohranili samo sestavljeni; oteti, uzeti (osn. ot-m, uz-m) in naduti se (od osn. dm. sl. napuhniti se.)

Glagol *žeti* (osn. žn.) ima v oblikah, kjer je osnova cela *nj* mesto *n:* žnjem, žnješ, žnjući, žnji itd. imperf. žnjah, ali pa v osnovo vtika blagoglasni *a:* žanjem, žanji, žanjah, žanjući, po nekterih krajih tudi *e:* ženjem, ženjući, ali pa se dodaje osnovi *e:* žnjeti, žnjeh, žnjevši, žnjeo.

Mesto osnove *pn* nahaja se tudi *penj* n. pr. penjem, pe-

njah, penji, penjući. Tako tudi: po-pnem i popenjem, pripnem i pripenjem.

Glagol *početi* in drugi sestavljeni s *četi* v oblikah, kjer je cela osnova, po nekterih krajih mesto *n* imajo *m:* počmem, počmi m. počnem, počni.

V imperf. nahaja se m. *ija* tudi samo *ja:* kunijah in kunjah.

Šesti razred.

Osnova na samoglasnik. V ind. in part. prez. in v imperf. samoglasnik *j* zapira zev. U imperf. je m. *ija* samo *a*. V part. pas. je pripona pri nekterih *t*, pri drugih *en*, v poslednjem slučaju zapira zev pri enih *j* pri drugih *v*. V imper. *i* za samoglasnikom prehaja v *j*.

N. pr. Osnova *ću*, infinitiv čüti.

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	čü-j-ê-m	—
	2.	čü-j-ê-š	čû-j
	3.	čü-j-ê	—
Mn.	1.	čü-j-ê-mo	čû-j-mo
	2.	čü-j-e-te	čû-j-te
	3.	čü-j-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	čü-j-â-h	čü h
	2.	čü-j-â-š-e	čü
	3.	čü-j-â-š-e	čü
Mn.	1.	čü j-â-s-mo	čü-s-mo
	2.	čü-j-â-s-te	čü-s-te
	3.	čü-j-â-h-u	čü-š-e

Participiji.

prez. čü-jûć-i
perf. I. čû-vš-i, čû-v
„ II. čü-o, čü-l-a, čü-l-o
„ pas. čü-v-en, ču-v-èn-a, ču-v-èn-o.

Glagoli tega razreda so:

1. z osnovo na *a*: znati, stati,

2. z osnovo na *i:* biti — bijem, biti — jesam, viti, vapiti ali upiti, iti in ići, kriti, liti, miti, piti, pliti (n. pr. Bijêla svila po moru plila sl. plavala), riti, titi — tijem (debelim se), šiti in gnjiti navadno v sestavah: obágnjiti, sagnjiti,

3. z osnovo na *u:* duti — dujem (Vjetar duje sl. piha, brije) čuti — čujem in sestavljeni: îzuti — izujem, obuti — obujem,

4. z osnovo na *je* (strsl. ѣ): djeti, pjeti, smjeti in spjeti, poslednji samo sestavljen: dospjeti, prispjeti.

Znati ima v sedanjem času: znam, znaš itd. m. znajem ali v 3. os. mn. znaju. Tako tudi v imperf. znah, znaše, znasmo itd., part. pas. znat in znan. Razun tega ta glagol v prez., aoristu, imperf. in imper. more osnovi dodati *d*, tako da je osnova po tem soglasna: znadem, znadoh, znadijah in znadjah, znadi.

Glagola *stati* in *djeti* v prez. in imperativu jemljeta k osnovi *n*: stanem, djenem, staneš, djeneš itd.; stani, djeni; v aoristu pa stati dodaje osnovi *d;* stadoh, stade, stadosmo, stadoste, stadoše.

O *iti — idem*, in *biti — jesam* glej nepravilne glagole.

Glagol *pjeti* ima v prez. pojem, imp. poj, imperf. pojah, part. prez. pojući, v ostalih nahaja se samo v peti vrsti.

Osnove na *je* (razun *pjeti* in *djeti)* v južnem, književnem narečju pred samoglasniki in pred soglasnikom *j* preglasujejo *je* v *i:* smijeti — smijem, smijući, smijah; dospijem itd. V vzhodnem narečju glase se kakor v slov.: smem, dospem.

Glagol *smjeti* more v aoristu in imperf. k osnovi tudi privzeti *d*: smjedoh, smjedijah.

Obrazilo part. perf. pas. je češče *en* kakor *t:* biti — bit in bijen, viti — vit in vijen, kriti — krit in kriven, liti — lit in liven in ljeven, piti — pit in pijen, čuti — čut in čuven, obuti — obuven, naduti — naduven, odjeti — odjeven, miti — miven, riti — riven, šiti — šit in šiven.

Sedmi razred.

Osnove na soglasni *r*. V infinitivu se v strsl. *r* razširja v ρѣ, kar v hrv.-srb. jeziku glasi po iztočnem govoru *re*, po zapadnem *ri*, po južnem, književnem: *rie* n. pr. mrieti. Ravno tako biva tudi v aoristu: mrieh. Samo osnova *tr* ima v inf. trti (v Črnigori tudi trieti) ali sestavljeni tudi satrieti, utrieti, poleg satrti itd.

V imperf. je m. *ija* samo *a*.

N. pr. Osnova *mr*. Infinitiv: mrieti.

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	mr-ê-m	—
	2.	mr-ê-š	mr-ȉ
	3.	mr-ê	—
Mn.	1.	mr-é-mo	mr-ȉ-mo
	2.	mr-é-te	mr-ȉ-te
	3.	mr-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	mr-â-h	mrȉe-h
	2.	mr-â-š-e	mrȉe
	3.	mr-â-š-e	mrȉe
Mn.	1.	mr-â-s-mo	mriè-s mo
	2.	mr-â-s-t-e	mriè-s-te
	3.	mr-â-h-u	mriè š-e

Participiji.

prez. mr-úć-i
perf. I. mȓ-vš-i, mȓ-v
perf. II. mȑ-o, mŕ-l-a, mŕ-l-o
perf. pas. —

Razun *mrieti* in *trti* so glagoli tega razreda še: vrieti, drieti, ždrieti in sestavljeni od osnov *pr* n. pr. zaprieti, odaprieti in *str*. n. pr. zastrieti, prostrieti.

*

Glagol *drieti*, ako ni sestavljen v sedanjem času, imper. in part. prez. širi osnovo, ker vtiče v njo *e*: derem, deri, deruči, sestavljene oblike imajo oboje: izdrem in izderem.

Glagol *trti* ima prez. trem in tarem, imp. tri in tari, part. prez. truči in taruči, imperf. trah, traše aor. trh, poleg trieh, part. pas. trt in trven.

Glagola *preti* (prepirati se) in *zreti* (gledati) nahajata se samo v indikativu in part. prez. v tej vrsti: prem, zrem, pruči itd. Ravno tako tudi glagol zrěti (sl. zoréti — zorim) ima v prez. poleg *zrim* tudi *zrem* po tej vrsti in v 3. mn. samo *zru* in v part. prez. zruči. Glagol 3. vrste *vrěti* ima po tej samo 3. os. množ. prez in part. prez. *vru* in *vruči.*

Druga vrsta.

Osnove na *nu*. Končni *u* osnove prehaja, kadar stoji pred samoglasnikom, v soglasnik *v*, ki po tem izpada: ton-e-m m. tonu-e-m. V imperf. je m. *ija* samo *ja* a *j* se s predstoječim *n* topi v *nj*: tonjah, ginjah. Samo glagola *tonuti* in *ginuti* imata v tej vrsti imperfekt, ker so vsi drugi glagoli dovršni. V part. perf. pas. je pripona *t*: razvrgnu-t.

N. pr. Osnova: tonu. Infinitiv: tonu-ti.

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	tön-ê-m	—
	2.	tön-ê-š	tòn-i
	3.	tön-ê	—
Mn.	1.	tön-ê-mo	tòn-i-mo
	2.	tön-ê-te	tòn-i-te
	3.	tön-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	tönj-â-h	tònu-h
	2.	tönj-â-š-e	tönu
	3.	tönj-â-š-e	tönu

Mn. 1.	tönj-â-s-mo	tòn-u-smo
2.	tönj-â-s-te	tònu-s-te
3.	tönj-â-h-u	tònu-š-e

Participiji.

prez. tön-ûć-i
perf. I. tònû-vš-i, tònû-v
perf. II. tònu-o, tònu-l-a, tònu-l-o
„ pas. — ta glagol ga ne more imeti,

Mnogi glagoli te vrste v aoristu in v participiju perfekta na *l* navadno izpehavajo pripono osnove *nu* in mnogi od njih so pred *nu* izgubili kak soglasnik, ki se, ako *nu* izpade, opet povrne.

Primeri: izbjegnuti — aorist: izbjegoh, izbježe itd., vrgnuti — vrgoh, dignuti — digoh, zapregnuti — zapregoh, stignuti — stigoh, trgnuti — trgoh, dosegnuti — dosegoh, nagnuti — nagoh, pregnuti — pregoh; nabreknuti (napeti se, narasti) — nabrekoh, naviknuti se (navaditi se) — navikoh, kleknuti — klekoh, kliknuti — klikoh, maknuti — makoh, zamuknuti — zamukoh, niknuti (kaliti) — nikoh, puknuti — pukoh, taknuti — takoh, spotaknuti se — spotakoh, crknuti — crkoh; ogreznuti (pogręzniti) — ogrezoh, mrznuti — mrzoh, popuznuti (opolzniti, izpodrkniti se) — popuzoh, izčeznuti (izginiti) — izčezoh; kisnuti — kisoh, uzkrsnuti (od mrtvih vstati) — uzkrsoh in od teh sestavljeni glagoli.

Izgubljeni soglasnik se spet povrača: ginuti — gihoh, posebno sestavljeni: poginuti — pogiboh, odkinuti (odtrgati) — odkidoh, zagrnuti — zagrtoh, krenuti — kretoh, pisnuti — piskoh, pište itd., prsnuti — prskoh, pršte, tisnuti — tiskoh, tište itd.

Izpahnjeni soglasnik se povrača tudi, ako glagol prestopi v ktero drugo vrsto: poginuti — pogibati, odkinuti — odkidati, grnuti — grtati, krenuti — kretati, pisnuti — piskati, prsnuti — prskati, tisnuti — tiskati.

Tudi v part. perf. na *l* *nu* večidel izpada: pobjegnem — pobjegao, pobjegla; nagnuti — nagao, nagla în nagnuo, nagnula, naviknuti — navikao, ogreznuti — ogrezao, poginuti — pogibao, pogibla itd.

Osnova I. vrste *pad* ima v tej vrsti tudi *panuti* m. padnuti (ali za-padnuti).

Tretja vrsta.

Osnova na *je* (strsl. ѣ sl. é). Ta osnova v nekterih glagolih ostane v vseh oblikah, v drugih pa samo v nekih. Za to dva razreda.

Prvi razred.

Osnova na *je* za vse oblike. V imperativu *i* za samoglasnikom prehaja v *j*. V imperf. je samo *â* m. *ija*. Končno *je* v osnovi pred soglasnikom *j* prehaja po pravilu v *i*. Zev zapira *j*: umje-e-m — umi-j-e-m.

Osnova: *umije*. Infinitiv: ùmje-ti.

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	ùmi-j-ê-m	—
	2.	ùmi-j-ê-š	ùmî-j
	3.	ùmi-j-ê	—
Mn.	1.	ùmi-j-ê-mo	ùmî-j-mo
	2.	ùmi-j-ê-te	ùmî-j-te
	3.	ùmi-j-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	ùmi-j-â-h	ùmje-h
	2.	ùmi-j-â-š-e	ùmje
	3.	ùmi-j-â-š-e	ùmje
Mn.	1.	ùmi-j-â-s-mo	ùmje-s-mo
	2.	ùmi-j-â-s-te	ùmje-s-te
	3.	ùmi-j-â-h-u	ùmje-š-e.

Participiji.

prez. ùmi-j-ûć-i
perf. I. ùmjê-vš-i, ùmjê-v
perf. II. ùmi-o, ùmje-la, ùmje-l-o.

Tako tudi *razumjeti*. Vsi drugi glagoli', ki so nekdaj sem spadali, prešli so v *drugi* razred.

Drugi razred.

Osnova v ind. part. prez in v imperativu na *i*, sicer na *je*. V ind. in part. prez. vsaka se spona vpodablja predstoječemu v osnovi *i* in dva *i* se po tem zlivata v *i*: vidîm iz vidi-i-m in to iz vidi-e-m. V 3. mn. in v part. topi se *i* z *n* od končnice v ѧ = e: vide, videći. 1. os. edn. ohranila sta tu in tamo po starinski še glagola: *vidju* in *velju* poleg vidim, velim. V imperativu od dva *i* eden odpada.

Osnova na *i* pa je izpodrinila ono na *je* tudi v imperf. in part. perf. pas., samo *da i* kakor v 4. vrsti prehaja v *j*, ki se s predstoječim *d, t, l, n* topi v *dj, ć, lj, nj* in ako je pred njim glas *b, p, v, m* vtika *l*, s kterim se topi v *lj*: kipjeti — kipljah, trpjeti — trpljah, stidjeti se (sramiti se) — stidjah, letjeti — lećah, grmjeti — grmljah; ako ima *j* stati izza soglasnika *r*, izpada: gorjeti — gorah. V imperf. je tudi v tem razredu m. *ija* samo *a*.

Osnova *vidje* in *vidi*. Infinitiv: *vìdjeti*.

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	vìdî-m	—
	2.	vìdî-š	vìdi
	3.	vìdî	—
Mn.	1.	vìdî-mo	vìdi-mo
	2.	vìdî-te	vìdi-te
	3.	vìdê	—

	Imperfekt.	*Aorist.*
Edn. 1.	vi̇̀dj-â-h	vi̇̀dje-h
2.	vi̇̀dj-â-š-e	vi̇̀dje
3.	vi̇̀dj-â-š-e	vi̇̀dje
Mn. 1.	vi̇̀dj-â-s-mo	vi̇̀dje-s-mo
2.	vi̇̀dj-â-s-te	vi̇̀dje-s-te
3.	vi̇̀dj-â-h-u	vi̇̀dje-š-e.

Participiji.

prez. vi̇̀dê-ć-i
perf. I. vi̇̀djê-vš-i, vi̇̀djê-v
perf. II. vi̇̀di-o, vi̇̀dje-l-a, vi̇̀dje-l-o.
„ pas. vi̇̀dj-en, vi̇̀dj-en-a, vi̇̀dj-en-o.

Ako v osnovi pred *je* stoji soglasnik *j*, prehaja *je* v *a*: bojati se (sl. bati se).

Soglasnika *g* in *k* v osnovi pred *je* prehajata v *ž* in *č* in zavoljo teh *je* v *a*: bježati, ležati, klečati, trčati itd. in ako pred *g* in *k* stoji *s* ali *z*, tedaj prehaja *s* v *š* in *z* v *ž* ali m. *šč* stoji zavolj lagljega izgovora *št* in m. *žž* stoji *žd*: vrištati (vriskati), pištati (piskati), zviždati itd.

Nekoliko glagolov se je v nekterih oblikah ízvrglo iz te vrste. Tako *preti* in *zazreti* (nesloženi zreti = gledati navadno ne rabi) in njune sestave prehajajo v ind. in part. prez. v 7. rázred I. vrste. Ostale oblike so po tej vrsti: preh, zazreh; preo, zazreo; prevši, zazrevši. Ravno tako glagol *zreti* (sl. zorim — zoreti), samo da more tudi prez. imeti po tej vrsti: zrim, zriš, zri itd., zreo, zrevši itd.

Glagol *vreti* ima 3. os. mn. prez. *vru* in part. prez. *vrući* po I. vrsti 7. razred; ostale oblike ima po tej vrsti: vreh, vreo, vrevši itd.

Glagol *mljeti* ima oblike: meljem, meljući, melji, meljah, mljeven po I. vrsti 7. razred — po tej vrsti pa oblike: mljeh, mljevši, mlio, mljela, mljelo.

Glagol V. vrste ima po tej prezent: spim, spiš itd. in part. speći.

V glagolu *stojim* se soglasnik *o* v osnovi vpodablja samoglasniku sledečega zloga, ako je ta *a*: stajati, stajah, stajavši stajao ali stojim, stojeći, stoj. Redko se m. stajati čuje *stati* kakor je v slovenskem.

Vidjeti ima v imperativu poleg *vidi* tudi *vidji*, *stajati* in *bojati se*: *stoj* in *boj se*.

Osnova infinitivna se je tu in tam tudi v imperf. še ohranila n. pr. m. gorje-j-a-h — gori-j-a-h (*je* pred *j*, ki je zavoljo' zevi vstavljen po pravilu prehaja v *i*). Tako tudi: sjedijah, grmijah, želijah, trpijah in zlasti hotijah, ali o tem poslednjem glej med nepravilnimi. Enako je tudi imperfekt glagolov, ki imajo v infinitivu *ati* m. *eti*: bojah iz boja-a-h, držah iz drža-a-h.

Glagola IV. vrste *brojiti* in *tajiti* nahajata se tudi po tretji v oblikah: brojati, tajati; brojao, tajao.

Četrta vrsta.

Osnove na *ĭ*. V indikativu, participiju prez. in v imperatîvu se vsaki samoglasnik, ki stoji iza osnovnega *i*, temu vpodablja in *ii* se topi v ī: nosi-e-m — nosi-i-m, nos-īm. V 3. os. mn. in v part. iz *in* postaje v strsl. ѧ = e: nose iz nosi-on — nosi-in — nose.

V imperfektu in v participiju perf. pas. osnovni *i* prehaja v *j*, pa se to *j* s predstoječimi soglasniki slaže po pravilu, t. j. prehaja z *d* v *dj*, s *z* v *ž*, s *l* v *lj*, s *n* v *nj*, s *s* v *š*, s *t* v *ć*, s *c* v *č*, n. pr. voditi imperf. vodjah, part. vodjen; voziti — vožah, vožen; moliti — moljah, moljen; hraniti — hranjah, hranjen; prositi — prošah, prošen; mútiti (mótiti) — mućah, mućen; baciti (vreči) — baćen. Akô spredaj stoji še *s* ali *z* prehaja tudi ta *s* v *š* in *z* v *ž*: misliti — mišljah, mišljen; gniezditi — gnieždjah. Ako se na ta način snideta *šć* navadno se zamenjujeta s *št*: pustiti — pušten; krstiti — kršten.

Ako pred *j* v imperfektu in pasivnem participiju stoji *b*, *m*, *p*, *v* vtika se vmes soglasnik *l* in izza glasov *j*, *lj*, *nj*, *ć*, *č*, *dj*, *š*, *ž*, in *r* to *j* izpada n pr. ljubiti — ljubljah, ljubljen; slaviti — slavljah, slavljen; lomiti — lomljah, lomljen; küpiti (skupljati) — kupljah; dojiti — dojah, dojen; ložiti — ložah, ložen; učiti — učah, učen; trošiti — trošah, trošen itd.

N. pr. Osnova: *nosi*. Infinitiv: nosi-ti.

	Present.	*Imperativ.*
Edn.	1. nösî-m	—
	2. nösî-š	nȍs-i
	3. nösî	—
Mn.	1. nös-îmo	nȍsi-mo
	2. nösî-te	nȍsi-te
	3. nösê	—

	Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1. nöš-â-h	nȍsi-h
	2. nöš-â-š-e	nösi
	3. nöš-â-š-e	nösi
Mn.	1. nöš-â-s-mo	nȍsi-s-mo
	2. nöš-â-s-te	nȍsi-s-te
	3. nöš-â-h-u	nȍsi-š-e

Participiji.

Prez. nösêć-i
perf. I. nȍsî-vši, nȍsî-v
„ II. nȍsi-o, nȍsi-l-a, nȍsi-l-o
„ pas. nöš-en, nöš-en-a, nöš-en-o.

Kakor ta primer kaže, je v imperf. m. spone *ija* samo *a*, v imperativu naklonilo *i* odpada in pas. part. je pripona *en*.

Glagoli, ki pred *i* imajo v osnovi *oj* gube v imperativu tudi končni *i* osnove: brojiti (šteti) — broj. Tako: dojiti, krojiti, pojiti, spojiti itd.

Peta vrsta.

Osnova na *a*. Ta je osnova pri nekterih glagolih v vseh oblikah (1 razred); pri drugih je v ind. part. in imperativu prezenta osnova na *i* (2. razred) a pri tretjih je osnova v teh oblikah brez znanila (3. in 4. razred).

Prvi razred.

Osnove s znanilom *a* za vse oblike. Spona *e* v sed. časn v vseh osebah razun 3. mn. vpodablja se predstoječemu *a* in *aa* topi se v â: čuva-e-m — čuva-a-m, čuvâm. Ravno to se godi tudi s *e* od naklona *en* v part. perf. pas. n. pr. čuva-en — čuva-an — čuvan. V 3. os. množine prez. je spona *o* in *on* = *u*, pred kojim zev zapira *j*: čuva-j-u. V imper. je m. spone *ija* samo â, ki se s končnikom osnove spet topi v jeden â: čuva-a-h — čuvah. V imperativu naklonilo *i* prehaja v *j*: čuva-j m. čuva-i.

Osnova: *čuva*. Infinitiv čuvati.

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	čûvâ-m	—
	2.	čûvâ-š	čûvâ-j
	3.	čûvâ	—
Mn.	1.	čûvâ-mo	čûvâ-j-mo
	2.	čûvâ-te	čûvâ-j-te
	3.	čúvâ-j-u	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	čûvâ-h	čúva-h
	2.	čûvâ-š-e	čúva
	3.	čûvâ-š-e	čúva
Mn.	1.	čûvâ-s-mo	čúva-s-mo
	2.	čûvâ-s-te	čúva-s-te
	3.	čûvâ-h-u	čúva-š-e

Participiji.

prez. čúva-j-ûć-i
perf. I. čúvâ-vš-i, čúvâ-v
„ II. čúva-o, čúva-l-a, čúva-l-o
„ pas. čûvâ-n, čûvân-a, čûvâ-no.

Tako n. pr. razumjevati — razumjevam, umivati — umivam, pokrivati — pokrivam, plivati (plavati) — plavam, snivati (sanjati) — snivam.

Glagol *imati* more v prezentu, imperf. in aoristu privzeti k osnovi *d*, pa ima po tem te oblike kakor osnove soglasne: imadem, imadijah in imadjah, imadoh.

V part. pas. se m. *en* časi nahaja *t*: čuva-t.

Drugi razred.

Osnova na *a*, za sedanji čas, participij sed. časa in imperativ na *i*. To *i* prehaja v *j*, ki se po tem s predstoječim soglasnikom veže kako v 4 vrsti in v 2. razredu 3. vrste. Ako ima osnova na *a* pred tim *a* glasove *g*, *h*, *k*, prehajajo pred *i* in s njim skup v *ž*, *š*, *č*; vikati — vičem, jahati — jašem.

Imperfekt in part. perf. pas. je kakor v 1. razredu te vrste.

Osnovu *pisa* in *pisi*. Infinitiv: písa-ti.

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	pîš-ê-m	—
	2.	pîš-ê-š	píš-i
	3.	pîš-ê	—
Mn.	1.	pîš-ê-mo	píš-i-mo
	2.	pîš-ê-te	píš-i-te
	3.	pîš-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	pîsâ-h	písa-h
	2.	pîsâ-š-e	písa
	3.	pîsâ-š-e	písa

Mn.	1. pîsâ-s-mo	písa-s-mo
	2. pîsâ-s-te	písa-s-te
	3. pîsâ-h-u	písa-š-e

Participiji.

prez. píš-ûć-i
perf. I. písâ-vš-i, pís-â-v
„ II. písa-o, písa-l-a, písa-l-o
„ pas. pîsâ-n, pîsâ-n-o, pîsâ-n-o.

Tako n. pr. zobati — zobljem, strugati — stružem, glodati — glodjem, vezati — vežem, niekati — niečem, kašljati — kašljem, kapati — kapljem, izvirati — izvirem, umirati — umirem, orati — orem, zatirati — zatirem, mirisati (dišati) — mirišem, graktati (krokati) — grakćem, svitati — svićem, mahati — mašem, ticati — tičem itd.

Nekoliko je glagolov, ki morejo biti v tem razredu in v prvem razredu te vrste kaker v slov. na pr. zidati — zidam in zidjem, skitati se (potepati se) — skitam se in skićem se, šetati (sprehajati) — šetam in šećem, pomagati — pomagam in pomažem, obećavati — obećavam in obećajem. *sl* v nedoločnikovi osnovi prehaja v sedanjihovi v *šlj*: poslati — pošljem, *sk* v *št* in *šć*; iskati — ištem in išćem, *ht* časi v *šć*: dahtati (sopihati) — dašćem, drhtati (drgetati, trepetati) — dršćem.

Glagol *slati* ima šljem in šaljem, klati — koljem, imp. kolji, part. koljući in od te osnove časi tudi imperf. koljah.

Glagolu *davati* v inf. zapira zev soglasnik *v*, v sedanjem pa *j*: dajem, dajući poleg davam, davajući. Tako tudi *poznavati* — poznajem in poznavam po 1. razredu.

Tretji razred.

Osnova nedoločnikova na *a*, sedanjikova brez znanila po gostem na glasu povikšana, ako namreč obstoji iz samih soglasnikov, jemlje med nje kak samoglasnik: brati — berem,

gnati — ženem in renem, sestavlj. iždenem, raždenem m. izženem, razženem; zvati — zovem, prati — perem, hrvati se — hrvam se (rujem se), sati — sam (sesati — sesam), tkati — tkam in tčem.

Osnova infinitivna: *bra*,, prezentska *ber*. Infinitiv: bră-ti.

		Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1.	bĕr-ê-m	—
	2.	bĕr-ê-š	bèr-i
	3.	bĕr-ê	—
Mn.	1.	bĕr-ê-mo	bèr-i-mo
	2.	bĕr-ê-tê	bèr-i-te
	3.	bĕr-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	brâ h	bră-h
	2.	brâ-š-e	bră
	3.	brâ-š-e	bră
Mn.	1.	brâ-s-mo	bră-s-mo
	2.	brâ-s-te	bră-s-te
	3.	brâ-h-u	bră-š-e

Participiji.

prez.		bĕr-ûć-i
perf.	I.	brâ-vš-i, brâ-v
„	II.	bră-o, brá-l-a, brá-l-o
„	pas.	brâ-n, brâ-n-a, brâ-n-o

Četrti razred.

Krajša prezentska osnova izhaja na kak samoglasnik, infinitivna ima znanilo *a*, ki se dodaje sedanjikovi. Na pr. prez. osnova *ka* inf. *kaa*. Ker se tako snideta dva samoglasnika, zapira se zev 1. s samoglasnikom *j* n. pr. kajati se — (kesati se) kajem se, bajati — bajem, brijati (briti) — brijem,

grijati (gréti) — grijêm, pojati (peti) — pojem, smijati se — smijem se, stajati — stajem, sijati — sijem (sejem), trajati — trajem, hajati — hajem (maram), vijati — vijem (n. pr. navijati), vijati (tuliti) — vijem. 2. zev se zapira s soglasnikom *v:* klju-v-ati — kljujem, bljuvati — bljujem, pljuvati — pljujem itd. 3. Končni *u* prehaja pred *a* v *ov:* trovati — trujem) snovati — snujem, kovati — kujem.

Osnova inf. *ka-j-a* prez. *ka*. Infinitiv: käja-ti.

		Prezent.	*Impevativ.*
Edn.	1.	kä-j-ê-m	—
	2.	kä-j-ê-š	kâ-j
	3.	kä-j-ê	—
Mn.	1.	kä-j-ê-mo	kâ-j-mo
	2.	kä-j-ê-te	kâ-j-te
	3.	kä-j-û	—

		Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1.	käjâ-h	käja-h
	2.	käjâ-š-e	käja
	3.	käjâ-š-e	käja
Mn.	1.	käjâ-s-mo	käja-s-mo
	2.	käjâ-s-te	käja-s-te
	3.	käjâ-h-u	käja-š-e

Participiji.

prez. kä-j-ûć-i
perf. I. käjâ-vš-i, käjâ-v
„ II. käja-ô, käja-l-a, käja-l-o.
„ pas. käjâ-n, käjâ-n-a, käjâ-n-o.

Šesta vrsta.

Osnova ima znanilo *ova*, *eva*, ali *iva*, prezentska osnova izhaja na *u*, ki se v infinitivni osnovi pred dodanim *a* povzdigne v *ov* ali *ev*, da ni zevi: kupova-ti — kupu-j-e-m.

V prez. stopi *j* med dva samoglasnika. Part. perf. pas. čuje se tudi na *t*: kupovat.

Osnova inf. *kupova*, prez. *kupu*. Infinitiv: kupòva-ti.

	Prezent.	*Imperativ.*
Edn.	1. kùpu-j-ê-m	—
	2. kùpu-j-e-š	kùpu-j
	3. kùpu-j-e	—
Mn.	1. kùpu-j-e-mo	kùpu-j-mo
	2. kùpu-j-e-te	kùpu-j-te
	3. kùpu-j-u	—

	Imperfekt.	*Aorist.*
Edn.	1. kùpova-h	kupòva-h
	2. kùpova-š-e	kȕpova
	3. kùpova-š-e	kȕpova
Mn.	1. kùpova-s-mo	kupòva-s-mo
	2. kùpova-s-te	kupòva-s-te
	3. kùpova-h-u	kupòva-š-e.

Participiji.

prez. kùpu-j-ûć-i
perf. I. kopòvâ-vš-i, kupòvâ-v
„ II. kȕpova-o, kȕpova-l-a, kȕpova-l-o
„ pas. kȕpova-n, kȕpova-n-a, kȕpova-n-o.

Od mnogo glagolov te vrste samo dva imata osnovo na *eva*: vojevati in kraljevati, vsem drugim izhaja ali na *ova* n. pr. božićovati, vjerovati, gladovati, drugovati, čarovati ali pa na *iva* (sl. ova, eva): dobacivati, dovršivati, dokazivati, dopisivati, dosadjivati (nadlegovati), zabranjivati, zamahivati itd.

E. Sprega brez spone.

Sim spada prezent pomožnega glagola *biti* razun 3. os. množine.

Osnove: *jes*, *bi*, *bud*. Infinitiv: bȉti.

		Prezent.		*Imperativ.*
		a) trajno	b) dovršeno	
Edn.	1.	jèsam, sam	bȕdêm	—
	2.	jèsi, si	bȕd-êš	bȕd-i
	3.	jȅs-t, je	bȕd-ê	—
Mn.	1.	jès-mo smo	bȕd-èmo	bȕd-imo
	2.	jès-te, ste	bȕd-ête	bȕdi-te
	3.	jès-û, su	bȕdû	—

		Imperfekt.		*Aorist.*
Edn.	1.	bȉjâh	(bjȅh)	bȉh
	2.	bȉjâše	(bjȅše)	bȉ
	3.	bȉjâše	(bjȅše)	bȉ
Mn.	1.	bȉjâsmo	(bjȅsmo)	bȉsmo
	2.	bȉjâste	(bjȅste)	bȉste
	3.	bȉjâhu	(bjȅhu)	bȉše.

Participiji.

prez. bȕdûći
perf. I. bîvši
„ II. bȉo, bíla, bílo
„ pas. bît, a, o in bìven, a, o ali pa bȉjen, a, o ali samo v složenih glagolih n. pr. dobit, dobíven in dobijen.

Neskrajšane oblike v prezentu rabe v početku izreke in sicer, ako se hočejo v govoru povzdigniti ali naglasiti.

3. os. sing. *jest* dodaje se časi *e*: *jeste*.

Z negacijo *ne* sestavljen se ta glagol glasi po južnem ali književnem govoru nijesam ali niesam, nijesi ali niesi i t. d., po iztočnem: nêsam, nêsi i t. d. po zapadnem: nîsam, nîsi itd. Primeri s tem različne slovenske izreke in pisave in kako malo smisla so imele pravde, ali se ima pisati nisem ali nèsem itd. 3. os. edn. morala bi glasiti po iz-

točnem govoru *nê*, po zapadnem *nî*, ali tu in tam se še enkrat privzema *je* pa se ta oseba glasi: neje — nije.

2. Infinitivi: *dati* in *jesti* . Osnove: *dad*, *jed*.

Prezent.

Edn.	1.	dâm	ȉjem
	2.	dâš	ȉješ
	3.	dâ	ȉje
Mn.	1.	dámo	ȉjemo
	2.	dáte	ȉjete
	3.	dád-û	ȉjû

V osnovi *jed* je početno *je* m. strsl. ѣ, kterega po južnem govoru nadomestuje *ije*, za to se glasi ta glagol po južnih straneh: ijem, iješ itd., po iztočnih: jem, ješ, je itd., po zapadnih: jim, jiš, ji itd.

Poleg *ijem* se rabi *jedem* pravilno po I vrsti 1. razred, samo da v imperativu ima *jedi* in *jedji*.

Poleg *dam*, *daš*, *da* itd. je prezent tudi po I. vrsti 1. razreda: dadem, dadeš itd.; imperf. dadijah, dadijaše itd. Ostale oblike ima od osnove *da*: daj, dah, davši, dao, dan in dat, samo da aorist tudi more biti: dadoh, dade, dadosmo, dadoste, dadoše.

F. Nepravilna in nepopolna sprega.

1. Infinitiv: *hòtjeti*, *htjȅti*.

Prezent.

Edn.	1.	hoću,	ću
	2.	hoćeš,	ćeš
	3.	hoće,	će
Mn.	1.	hoćemo,	ćemo
	2.	hoćete,	ćete
	3.	hoćê,	će

Imperf.: hotjah (hoćah), hotijah in htijah.
Aor.: hotjeh, htjeh in htjedoh.

Part. prez.: hoteći, htijući.
„ perf. I. hotjevši.
„ „ II. hotio, htio, hotjela, htjela.

V prezentu se za 3. os. mn. nahaja tudi: hoćeju, hoćedu, hote, ćeju, ćedu, te — in za imperfekt tudi: šćah (kjer *h* pred *ć* prehaja v *š*) in šćadijah.

2. Infinitiv: *iti* in *ići*.

Prezent: idem, ideš itd. Imperativ: idi itd.

Imperf.: idjah (idah), idjaše itd.

Aorist: idoh, ide, itd.

Part. prez.: idući; perf. I. išavši, II. išao, išla, išlo.

Tako sestavljeni: doći, zaći, naći, poći, prieći, proći, ući, mimoići, izaći, saći itd.

Sestavljeni imajo za samoglasniki *j* mesto *i* in *jd* se navadno premešča v *dj*: dojdem in dodjem, najdem in nadjem, dojdoh in dodjoh itd.

V part. perf. izpušča se *i:* došavši in došadši, došao, našao itd.

Naići (najti, naći) ima v part. perf. pas. najden, nadjen in našast; *otiti* (oditi, odići) v aor. otidoh in odoh, *priti* pa pridoh in pridjoh itd.

3. Infinitiv: *mòći.*

Prezent.: Edn. 1. mögu in mörem.
2. možeš in moreš
3. može in more.
Mn. 1. možemo in moremo
2. možete in morete
3. mogu.

Imperfekt; mogah, mogaše itd.

Ostalo je pravilno. Sestavljeni imajo 1. osebo edn. v prez. samo na *em* n. pr. pomoći — pomožem ali pa pomognem.

4, Infinitiv: *veljeti* ima samo prezent: *velim*, *veliš* itd., imperfekt: *veljah*, *veljaše* itd. in part. prez. *veleći*.

5. Infinitiv: *gresti* ima prezent: *gredem*, *gredeš* itd. in *grem*

*

greš itd., imperfekt: *gredjah*, *gredjaše* i t. d. in part. prez. *gredući*.

6. *Dim*, *diš*, *di* = velim, veliš, veli.

G. Obrazovanje sestavljenih časov in naklonov.

1. *Futur* ali *prihodnji čas* se obrazi tako, da se infinitivu dodaje sedanji čas glagola *hotjeti* n. pr.

Hoćeš poći, al *ćeš* grdno *proći*,
Bog *će dati*, te *će* dobro *biti*.

Ako stoji infinitiv spredaj, rabi pravilno krajša oblika: ću, ćeš itd. n. p. *biti ću* in tu od infinitiva *i* navadno odpada: *bit ću*, pa se to brzo izgovara in glasi skor kakor ena beseda in zato Srbi navadno odpehavajo še *t* in pišejo samo eno besedo: *biću*. Tako pišejo n. pr. tudi: *hvaliću*, *hvalićeš hvaliće* itd. ali pa *plešću*, *vešću*, *ozepšćeš* m. plesti ću, vesti ću ozebsti ćeš.

Samo infinitivi na *ći* ostanejo neokrhnjeni: doći ću, peći ću, reći ću itd.

2. *Perfekt* ali *pretekli čas* obražava se kakor v slovenskem, ako se deležniku na *o, la, lo* dodaje od glagola biti sedanji čas: *jesam* ali *sam* n. pr. kazao, kazala, kazalo sam, si, je kazali, kazale, kazala smo, ste, su.

3. *Pluskvamperfekt* ali *predpretekli čas* zložen je od deležnika na *o, la, lo* in od imperfekta glagola biti: *bijah* ali *bjeh* ali pa od perfekta *bio sam* n. pr. bjesmo sjeli, bijasmo sjeli ali pa bili smo sjeli. Bijah kupio — bjeh kupio — bio sam kupio.

4. Za *kondicijonal* ali *pogojni naklon* sestavlja se participij na *o, la, lo* z aoristom pomožnega glagola *biti*, samo da 3. oseba mn. ni *biše* ampak *bi*.

N. pr. Edn. pjevao, pjevala, pjevalo bih, bi, bi.
Mn. pjevali, pjevale, pjevala bismo, biste, bi.

5. Za 3. osebo edn. in množine *imperativa* jemlje se 3. os.

sedanjega časa z besedo *neka* ali *nek* (sl. naj): neka kupi, neka kupe.

6. *Pasiv* ali *trpna doba* opisuje se, kakor v slovenskem, s *participijem perfekta pasivnega* in pomožnim glagolom *jesam* n. pr. hvaljen sam, budem hvaljen, bijah hvaljen, bio sam hvaljen, bit ću hvaljen, budi hvaljen, bio bih hvaljen.

7. Nenaroden in vsled tujega vpliva skovan je *futur eksaktni*, sestavljen od participija na *o*, *la*, *lo* in od *futura* pomožnega glagola *biti* n. p. bit ću kupio, bit ćemo kupili.

DÉL ČETRTI.

ČESTICE (ČLENKI).

A. Prislov.

Prislovi delé se na prislove 1. *mesta,* 2. *časa* 3. *količine,* 4. *načina.*

1. Najobičniji prislovi *mesta:*

a) na prašanje *gdje* (kje): ovdje, ovdjeka (tukaj), tu, ondje (ondi), drugdje (drugje), indje, igdje (kje), njegdje, nigdje (nikjer), gdjegod (kjerkoli), doma, nutri ali unutri, vani (vne), dole, gore, spried, -a, straga ali zada (zad), tik, svagdje ali svigdje (povsod), svagda, povsud, -a (povsod).

b) na prašanje *kamo?* amo, ovamo, simo (sim); tamo (tam), onamo, drugamo, inamo (drugam), njekamo, nikamo, svakamo, kamogod (kamorkoli), kamo ti drago, kamo ti volja; napried, -a, naprvo; natrag (nazaj), nazad, okolo ali okô, dole, gore, nutar ali unutar, van.

c) na prašanje *kuda* ali *kud* (kod): ovud, ovuda, tud, tuda (ovod, tod), onud, -a (onod), drugud, -a (drugod), svakud, -a (vsikod), njekud-a (nekod), nikuda (nikod), kudgod (kodergod).

d) na prašanje *odakle, odkle* (odkale) in *odkud, -a?* odovdje, odovlje, odavdje, odovud, -a (odovod, odtod); odatle (odtod), odanle in odonle (odonòd), odnjekle (od nekod), zgora, odzgora ali odozgor in odzgo, odòzgo, zdola ali odzdola, odozdo, odtraga (odzad), straga (odzad) iznutra, izvana, odsvud, -a, odasvud, -a (odvsod), sbliza, sdaleka, odnikud, -a, odklegod (od koder koli).

e) na prašanje *dokle* na mesto in čas: dovde ali dovle, dosele ali dosle, dotle, donle, donekle, doklegod.

2. Prislovi *časa:*

a) na prašanje *kada* ali *kad:* Sada ali sad (sedaj), tada ali tad (tedaj), onda, vazda (vedno), svagda (vsikdar), njekada ali njekad ali njegda (nekdaj), ikada ali ikad ali igda (kedaj) nikada ali nigda (nikdar), drugda (drugikrat), kadkada (časi), kadagod (kadarkoli); danas, jutros (danes v jutro), večeras (drevi), noćas (nocoj), ljetos (to leto), proljetos (to spomlad) zimus (te zime); juče, jučer (včeraj), prekjučer ali prekojučer (predvčeraj), njekidan, onomad ali onomadne (unidan), sinoć, preksinoć, lani, preklani, sjutra ali sutra (jutri), jeseni, ljeti, zimi, večerom (zvečer), noćju, danju (po noći, po dnevi), vasdan, namah (koj) ali odmah, umah, ovčas; ončas; opet, opeta (spet, sopet), istom (še lé), tek, tekar (sele); jur, jurve, već, veće (že); uviek, vaviek (na veke, vedno), svedj, svedjer (zmiraj), sveudilj (zmiraj), poslje, potlam, njekoč (nekdaj), malokad (malokdaj), čestokrat (večkrat), napokon (naposled).

b) na prašanje: *odkad* ali *odkada:*

Odsad, odsada, odsele (odslej), odtada itd.

c) na prašanje *do kada*, *dokad:* Do sada, dosad, dosele, do tada, do onda itd.

3. Prislovi *količine* na prašanje *koliko:* ovoliko, toliko, onoliko, njekoliko, ikoliko (kolikaj) iole (količkaj), nješto, ponješto, kolikogod, ništa (nič), malo, manje, mnogo, vele, veće ali više (več), dosta, obilato (obilno), dovoljno, odviše, suviše (odveč), još, jošte (še), bar, barem (vsaj) itd.

4. Prislovi *načina* na prašanje *kako?* ovako, tako, onako, drugako, drugačije in drugčije, inako in inače (drugač), njekako, nikako, svakako, svakojako; jako, vrlo, vele, velma in veôma; ujedno, zajedno; krivoma, skrovno (skrivaj), silomice (s silo), tajom, -a (tajno), uprav, -o (ravno), okomice (navpik), uzastopce (zapored), zasebice, napose, pojedinice, hotimice (hoté), nehotice (nehote), nemilice (nemilo) itd.

Večidel so prislovi izpeljani iz pridevnikov in enaki sred-

njemu spolu nedoločne oblike: dobro, zlo, malo, mnogo. Ti se tudi stopnjujejo. Samo od pridevnika na *ski* je tudi prislov na *ski:* hrvatski, slovenski, njemački itd.

B. Predlog.

Predlogi dele se a) na *nesamostojne* ali *neločljive,* ki rabijo samo v zvezi z drugimi besedami: *pa*, *pra*, *pre*, *pro*, *raz*, *su* n, pr. paberkovati, pradjed, praotac, prepisati, predati, prozor (okno), prorok, razbor (razum), razlog, soglasiti in b) na *samostojne* ali *ločljive,* ki rabijo sami za se in v zvezi z drugimi besedami.

I. Predlogi z genitivom.

1. *Bez*, *brez*: Kakav danak *bez* jarkoga sunca? Jao svagdje svomu *bez* svojega. *Bez* društva neima junaštva. Sam je Bog *bez* grieha. *Bez* mala sto dukata.

2. *do:* Pjesma ide od usta *do* usta. Svo se mienja *do* volje božje. Mački je *do* igre a mišu *do* plača. Što je tebi *do* toga? Doraste *do* vranoga konja i *do* sedla.

Pri števnikih stoji *do* časi pleonastično: Umrle ti do dvie kćeri moje. Da ti kažem do dvie, do tri rieči. Pa čujte me, do tri paše mlade.

Dodaje se tudi *do* kakor prislov pred druge predloge: Kad je bio do blizu Budima. Čekavši do pred zoru. Do pod svoju kulu.

3. *iz.* Puče puška iz gore zelene. Udarit će kiša (dež) iz oblaka. Viknu Miloš iz grla biela. Krenuše iz polja svatovi. Iz robstva ikad, iz mrtvieh nikad. Često u veče plače, koji se je iz jutra smijao. Iz početka svaki svoj posao radi dobro. Al evo ti jada iznenada.

Tako tudi sestavljeni: *izmed*, *iznad*, *izpod izpred*, *izsried*, *izvan*, *izza* (iza): Izmedju ostalih pjesama pjevaju i ove. Ljutit kao zmija izmedju gospodjâ (med gospojnicama, med velikim in malim šmarnom). Iznad njega koplje (strele) prele-

tilo. Iščerahu ispod Beča Turke. Svaki izpred svoje kuće neka mete. Isried zbora se diže. Izsried cvieća doleće golubica. Lasno je iza grma strijeljati. Iza zime toplo, iza kiše sunce.

4. *od:* Ti se hočeš dijeliti od svijeta bijeloga. Operi se od grijeha svojijeh. Od smrti nema lijeka. Tako brate, od Kosova danka boj se težak bije bez prestanka. Šire je nebo od mora, duže je more od polja, brže su oči od konja, sladji je šećer (slador) od meda. Nit si junak, nit si od junaka. Od dvije smrti niko negine. Negori obraz od sunca već od poštenih ljudi. Od jednoga udarca dub ne padne. Od prilike (ungefähr).

Z genitivom se dalje veže mnogo *prislovov* in *samostavnikov*: *blizu, blizo, daleko, dno* in sestavljeni: *dodno, izdno, nadno, podno, udno, duž — uzduž* (poleg, kraj, ob), *izim, osim* (razun), *kod — kon* (pri, poleg), *kraj* in sestavljeni: *nakraj, ovkraj, onkraj, pokraj, ukraj, iskraj, krom* (razun mimo), *mjesto — namjesto, umjesto, mimo, nakon, nakom, napokon* (na koncu, za, po), *niže, oko — okolo, polag, pored — spored, uspored* (poleg), *poslije i prije* (poznej, prej), *preko, put* (proti), *poput* (kakor, enako), *radi — rad — zarad, porad* (zavoljo, za), *razi — razma* (pri), *sbog* (zavolj), *sried, usried*; *posried, nasried, stran, uslied, vrh, vrhu, povrh, više, van, izvan.*

Primeri: Znaj, da bistre ove vode *izdno* mora izhode. Malo praha *udno* groba. Ko (= tko) rat (vojsko) želi, *kod* kuće (domá) ga ima. *Kod* sve kradje pa na božić bez mesa. Nije *kod* pameti. Duša mu je *kod* Boga. Djevojka sedi *kraj* mora. Svi dvoranici odoše *krom* sobara. *Mjesto* sebe poslat ću ti brata. Podjoše svati *mimo* dvora. *Oko* ognja kolo igra. *Oko* njega dva nejaka sina. Pade slana *okolo* Mostara. Nitko nije blag *osim* jednoga Boga. Voda sve opere osim grijeha. Nisam više imao druga *osim* Boga í sebe jednoga. *Pored* svih muka ostao je do smrti pri pameti. *Pored* Jele Ivu ukopaše. *Poslije* kiše japundže (plašča) ne treba. A za jade niko

i neznade *poslije* Boga i srdašca (srčica) moga. Crni vran poletio *preko* mora. Sladja smokva *preko* plota. Loza (trta), koja višeputa *preko* ljeta ucvati, i radja. Pjesnik leti *poput* ptice. Podje *put* Stambola grada. Hoću moju izgubiti glavu *radi* krsta (križa) i bogorodice (— matere božje). Izbranijeh *radi* skratiće se dani. Podarujte, obradujte *porad* Boga jedinoga *rad* časa umrloga (smrtne ure). Rašta = radi šta = zakaj. Stanujem *razi* zemlje. *Zbog* sirota sunce sjaje. *Nasred* gore sagradiću (sezidal bom) crkvu. Udari ga *posred* srca živa, Gladan kurjak (lačen volk) *usred* sela ide. Vrh gore viju se oblaci. Od dno pete do vrh glave. Ja sam bila, ja sam dangubila, *više* bijela grada Biograda. Voda sve nosi (= odnaša) *izvan* sramote. Dodje *izvan* sebe (ausser sich). *Izvan* očiju, *izvan* pameti (izpred oči, iz misli). Sad neimadem *van* tebe.

II. Predlogi z dativom.

1. *k, ka:* Svaka tica *k* svome jatu (krdelo, tropa) leti. Ljubav *k* narodu. Šalje njega *ka* Kruševcu gradu.

2. *prama, prema* (proti, naproti): Ti traži hrdju *prama* sebi, a ja ću junaka *prama* sebi. Narod je jedna jedina osobnost, *prema* kojoj su pojedini ljudi ono, što *prema* tielu pojedini *članci.* Od Kupe *prama* sjeveru dižu se brda.

3. *Proti v-va, proću, proć, suprot, suproć: Proć* krstjanom ona neće vojevati. Koliko je griehâ *suproć* duhu svetomu. Tu in tamo se ta predlog veže z genitivom, časi z akuzativom. Otide *protiv* neprijatelja. Pogibe (aorist) na boju protiva Turaka.

III. Predlogi z akuzativom.

1. *kroz, kroza,* (skoz): Igla, ako i *kroz* zlato prodje, gola izidje. Prošao i *kroz* sito i *kroz* reseto. A *kroz* suze gnjevno (srdito) pregovara. Konj se *kroz* dlaku nehvali nego kroz brzinu.

2. *niz, niza* (doli po, po) protivno *uz*: Pa pogleda *niz*

brdo. Roni suze *niz* bijelo lice. Pogledajte dole *niz* Kosovo. Što podje *niz* vodu, nevrnu se uz vodu.

3. *uz*, *uza* (gori po, ob). Bježi robje (= robovi) *uz* goru zelenu. Junak ide *uz* brdo. Lijepo ti je pogledati *uz* visoko vedro nebo. *Uz* vodu težko je plivati. *Uz* sav svoj trud nemože ništa steči (predobiti). *Uzput* (unterwegs), *uzprkos* (vkljnb).

4. *nuz*, *nuza* (poleg, ob):

IV. Predlog z lokalom.

Pri: Lakome su oči *pri* pogači. On nije *pri* pameti. *Pri* najvećoj grmljavini najmanje kiše.

V. Predlogi z genitivom in instrumentalom.

S, *sa* a) z *gen.* (sl. s, z): *S* glave počima riba smrditi. Dunu vjetar *sa* planine. Dok *s* gore nepoleti lišće. *S* konja na magarca (osel). = *Sa* zla na gore. *S* večera (zvečer), *s* jeseni. Tudi o vzroku: Ja ću *s* tebe izgubiti glavu. *Sa* šta (zakaj) brate, ode u hajduke? *S* toga (zato) sam ti tužan i neveseo. Neće biti *s* gorega (ne bo zlo, napčno).

b) z *instr.*: *S* kim si, onaki si. Gora se *s* gorom nesastaje, a čovjek *s* čovjekom vazda. Bolje je znano *s* manom (pogreška), nego neznano *s* falom. Navali na mene *s* ukorom (graja) i psovkom (psovanje). Išla bi baba u Rim, ali nema *sa* čim.

Opomba: Orodje, ali *sredstvo* stoji v hrv.-srb. vselej brez predloga n. pr. Nakon boja *kopljem* (sulica) u trnje. Piše se *rukom* i *perom*. Tica leti *krilima*. Umij mene *studenom vodicom*. Te se gora preodene *listom*, a zemljica *travom* i *cvietom*. Kud on *okom*, oni *skokom*.

VI. Predlogi z akuzativom in lokalom.

1. *Na* a) *z akuz.*: Izići će djelo *na* vidjelo (na svetlo). Izidje *na* goru, da se pomoli Bogu. Narod se diže *na* oružje. Doći ću ti *na* proljeće (spomlad). Vojvodstvo si *na* sablju

dobio (sè sabljo). Nemogu *na* ino (drugač). Lakom, pohlepan *na* blago. On hrani na svoje dvie ruke deset dušâ. b) z *lok.* Bog na nebu a car *na* zemlji. Ko se *na* tudjima kolima (voz) vozi, neće daleko otići. Koga nema *na* djelu (delu), nema mu diela (od dio — dél, pars). *Na* jednom se volu nemože orati. Hvalim ti *na* prijateljstvu i ljubavi. Držim ga *na* svojima rukama. Mili Bože, *na* svemu (za vse) ti hvala.

2. *o, ob, oba* a) z *akuz.*: Sedlom bije *o* javorje, a kopitom *o* mramorje. *Ob* noć ide, a *ob* dan počiva. Ili loncem *o* kamen ili kamenom *o* lonac, težko loncu svakojako. *Ob* zimu, *ob* ljetu.

b) z *lok.*: Nosi pušku *o* ramenu, sablju *o* pojasu. Snieg pade *o* Djurdjevu danu (o sv. Jurju). *O* rukama i *o* štapu (palici) se vučem. *O* glavi mu se radi (po življenju mu se streže, o glavo mu gre). *O* klinu visi, *o* zlu misli (puška).

3. *po* a) z *akuz.*: Ne kaže baba, kako je san snila, već kako je po nju (za njo) bolje. Ne zlo *po* junake, gore *po* djevojke. Po što kupio, *po* to i prodao. *Po* Boga svetoga, neću te prevariti. U zao čâs *po* se i *po* svoju glavu.

b) z *lokalom*: *Po* smrti nema kajanja (kesanja). Teško majci *po* djevojci. Redom pada hrdja *po* junacih. Reci *po* duši (gotovo resnico).

VII. Predlogi z akuzativom in instrumentalom.

1. *Med medju* a) *akuz.* Hajduci se ne broje *medju* ljude.

b) z *instr. Medju* vatrom (ognjem) i vodom biti. Crn ti obraz *medju* braćom.

2. *nad nada* a) z *akuz.*: *Nada* te se nenašlo junaka. Nije zmije *nad* vojvodu Janka.

b) z instr.: *Nada* mnom nemaš nikakve vlasti.

3. *pod*, *poda*: a) z *akuz.*: Sokô se diže nebu *pod* oblake. Pod silu (s silo).

b) z *instr.* Teško nogama *pod* ludom glavom. Brigu (skrb) *pod* glavu, pak spavaj: Bog će izbrinuti.

4. *pred*, *preda* a)z *akuz.*: Doći će sunce i *pred* naša vrata. Pred zoru se mrzne.

b) z *instr.*: Šeće *pred* ovcama, kao mjesec *pred* zviezdama.

VIII. Predlog z genitivom, akuzativom in lokalom.

U a) z *gen.* (sl. pri): Ni prsti *u* ruke (na roki) nijesu svi jednaki. Našla si milost *u* Boga. *U* Boga su pune ruke. Traži *u* ciganke kisela mlieka.

b) z *akuz.*: Tko *u* boj neide, taj negine. *U* kakovo kolo dodješ, onako i igraj. Ruke šire, *u* lice se ljube. Tko *u* ljeto neradi, *u* zimu gladuje.

c) z *lok.* *U* svakoj kući ima doma. *U* dobru se neponesi, *u* zlu se neponišti.

IX. Predlog z genitivom, akuzativom in instrumentalom.

Za a) z *gen.* Bolje je neprijatelju po smrti ostaviti, nego od prijatelja *za* života iskati. *Za* Lazareva vladanja.

b) z *akuz.*: Brini se svatko *za* se, a Bog za sve. Milo *za* drago; šilo *za* ognjilo; žao *za* sramotu. *Za* svašta dosti. Desnom ga je rukom uhvatio za desnicu i *za* britku sablju a lijevom *za* grlo bijelo.

z *instr.*: Teško vuku, *za* kime nelaju, i junaku, *za* kim negovore. Teško tome, ko *za* tudjem pameti ide.

C. Veznik.

Vezniki dele se na *priredne* (hr. uzporedne) in *podredne*.

I. *Priredni* so:

1. *vezavni* ali *spojni*: *i*, *a*, *te*, *ter*, *takodjer*, *pak*, *a i*, *pa i*, *da i*, *dapače i*, *ni*, *niti*, *ne samo* — *nego i*, *već i*, *pače i*; *ne samo ne* — *nego niti*, *već niti*, *pače niti*. N. pr. Uzmi te jedi. Ima hljeba a i novaca. Tuga našla biedu pak se posestrile. Skoči pak onda reci hop. Niti grmi, nit' se zemlja trese, nit

udara more u bregove. A sad od vuka nigdje ni traga ni glasa. Odputova otac, dà i bolestna majka.

2. *ločivni* (razstavni): *ili, oli, bud, budi, iliti, aliti, dà, ili pak*. N. pr. Ili kupi halat (orodje) il' ostavi zanat (obrt). Dodji k meni bud u jutro bud na večer. Nenadjoše me kod kuće, ili pak u tolikoj pobuni nitko i nedodje po me.

3. *protivni*: *a, pa, kako, li, nasuprot, ali, nu, no, nego, već, da, dapače, ipak, opet, sa svim tim, pri svem tom, uza sve to*. Ja dodjoh a on ode. On neide u bielu crkvu, već on ide u to polje ravno, te on sije bjelicu šenicu. San je laža a Bog je istina. Ne resi ga ni srebro ni zlato, nego krepost i mantija crna. Majka tukla, majka bila, ipak mi je majka mila. Sila Boga nemoli, ali Bog silu još manje. Svagdje je dobro, ali je kod kuće najbolje. Diete nije najmanje zaplakalo, dapače se je pomalo utišalo.

4. *vzročni* (uzročni): *bo, jer, jerbo*; *što, jer da*. Kudgod ideš ponesi, jer tko nosi neprosi. Ovo drvo nemože nikakova ploda donieti, jer nije cvalo. Čovjek može dobro činiti, zla se okaniti, jer imade slobodnu volju. Zato je išao noću, što danju nije smio od sunca, da se neraztopi.

5. *sklepavni* (zaključni): *te, pa, dakle, zato, i tako, s toga, sbog toga, radi toga* n. pr. Ovo drvo nije cvalo, dakle neće roditi. Staklo je krhko, radi toga se nedade previjati. Žao mu je, što će dati blago, sa toga se vrlo rasrdio. Gradite sgradu naravnu, pa će biti sgrada jaka. Srbski se pisatelji drže izgovora i tako pišu Srbin i srpski.

II. *Vezniki podredni* so:

1. *časovni* (vremeni): *kad, kada, kako, čim, tek što, jedva što, pošto, poklam*; *prije nego*; *dok, dokle, doklegod, dočim*.

Kad u jutru svane, carev sin ustane. Otac, kako ga ugleda, daleko istrči predanj govoreći. Ali tek što se uhvate u kolo, dune nekakav vihar. Pokajte se, dok imade dana, dok je doba. Pošto se on vrati, onda mu stane (počme) govoriti. Kad ideš k vuku na pir, povedi psa uza se. Neleti, dok ti nenarastu krila. Dok je glavâ, bit će kapâ.

2. *pogojni* (pogodbeni ili uvjetni): *da, ako, kad li, ako li, samo ako, van ako, van da.* N. pr. Ako zima ustima neujede, ona repom ošine. A ljubimo li nauku i poziv, koji smo izabrali, onda smo osigurani. Zaludu (zastonj) je záčina (zabél), kad nije načina. Što bi drvo, da neima lišća. Šta bi ptice, da im pjesme neima. Ako sam zaslužio ovaj novčić, neka pliva povrh vode; ako li nisam, neka potone na dno. Da se za zelen bor hvatim, i on bi se zelen osušio. Da zmija okusi od mene, otrovala bi se.

3. *vzročni* (uzročni): *kad, buduć da, što.* N. pr. A tko da se usudi izreći, da li je u naravi pretežnije polje, da li planina, *kad* je postavljeno od Boga i jedno i drugo?

Budući da se zna, što je u pismu, molio sam, da se pročita. Kaje se, *što* sam ga namolio, da mi pomogne. Srbski se spisatelji po tom diele na dvoje, *što* jedni u pisanju rieči gledaju na korien.

4. *dopustni*: *premda, akoprem, premako*; *da i, ako i; sve da i, budi da; ma, makar.* Ako smo si braća, nijesu kese (mošnje) sestre. Ako je i rdjavo (zlo) vrieme, putnici putuju. Ako i sedam puta padne pravednik, opet ustane; a bezbožnici propadaju u zlu. Premda se smiješ, srdiš se. Sve da i jesi zdrav, morao bi umjerenije živiti. Vjetre, vičem, jače duvaj, ma brod raznesao; vale, more, jače gruvaj, ma me zakopao.

5. *namerni: da, da ne, eda, neka; ne bi li, da tim, da što, da to:* On prodaje devet vinograda, ne bi li se odužio duga. Pusti mene tvome gospodaru, ne bi li mi izlečio jade. Molićemo Boga istinoga, nek nam dade ključe od nebesa. Pošljite mu list knjige biele, neka dodje gradu Vučitrnu. Zamolimo gospodara, ne bi li nam dao sinka svoga Marka, da nam pokaže put.

6. *posledični; da, te, da ne* n. pr. Grmi, da se zemlja trese. Dvie crne oči proniču čovjeka tako, te mora vjerovati, da su same te oči već kadre potući dušmanina.

7. *primerjavni* (prispodobni): *kano, kao, kako; poput, nego*

kano što, nego što, kano da, kamo li, nekmo li (nikar): Volim skočit u vodu Moravu, nego ljubit na sramotu Turke. Nebo je crveno, kao da je krvlju obliveno. Bolje je jelo od zelja, gdje je ljubav, nego od vola ugojena, gdje je mržnja, Sram je mene u oči gledati, a kamo li s tobom besjediti. Agin čador (šator) ine nadkriljuje kano labud ptica biela biele ptice golubove. Kud će suza neg na oko.

8. *vprašavni* (upitni): *li, da-li, je-li, jeda-li; ne-li, zar*: Nepada li kiša s neba? Zar može brat ubiti brata? Zar će i knez s nami ručati? Zar sam ja čuvar brata svojega? Eda li je gromovita ga gdjegod udrila striela? Da li mi oči dobro vide?

Opomba: Od tega *li* treba ločiti čestico *li*, lje, ki povdarja in podiguje značenje besede, h kteri spada n. pr. Velik li si, Bože moj! Golema li čovjeka! krasna li mi prijatelja!

D. Medmet.

Medmeti (uzkličnici) so besedice, ki naznanjajo dušne občutke in ne stoje v nobeni zvezi z ostalim gevorom. Delé se na modmete

1. *veselja:* a, ah, ha, aha, oho, ala, haj,
2. *žalosti*: no, 'jao, joh. joj, ah, oh, uh, vaj, vajme, kuku, kuku le, pomegaj, jadan, bolan,
3. *začudjenja:* o, oho, ihi, ala, gle, nu, nuti,
4. *nepovoljnosti:* uh, hu, pi,
5. *smeha*: ahaha, ihihi, uhuhu,
6. *spodbujanja:* de, deder, dederte,
7. *pozivanja:* o, oj, ho.

Razun teh je mnogo medmetov, ki posnemajo naravne glasove n. pr. tresk, mú, miau itd.

BERILO.

Putnik.

(Od P. Preradovića.)

Bože mili, kud sam zašô!
Noć me stigla u tudjini.
Neznam puta, neznam staze,
Svuda goli kamen gaze
Trudne noge po pustini!

Još konaka nisam našô!
Sjever brije s snježnog brda!
A tudjincu siromaku
Još je veći mrak u mraku,
Još je tvrdja zemlja tvrda!

Na okolo magla pada,
Zastrta je mjesečina,
Nevidi se zviezda traga:
Majko mila, majko draga,
Da ti vidiš svoga sina!

Da ti vidiš njega sada
Okružena od zla svega,
Ti bi gorko zaplakala,
Ruka bi ti zadrhtala,
U žalosti grleć njega!

Zašto tebe nisam slušô,
Kad si meni govorila:
„Neidi sinko od matere,
Koja mekan krevet stere
Tebi usred svoga krila!“

„Neidi sinko, draga dušo,
Nejd' od krova otčinskoga,
Tudja zemlja ima svoje,
Nepoznaje jade tvoje,
Tudja ljubav ljubi svoga.“

Govoreć u sebi tako,
K jednoj kolibici klima,
Koju spazi iznenada
Umoreni putnik sada
I zakuca na vratima.

Otvorajuć sve polako,
Zamišljena tko će biti?
Glavu pruži jedna stara:
„Daj u ime božjeg dara
Bako meni prenoćiti!“

„Primila bih tebe rada,
Ali vidiš, da spavaju
Ovdje sinka tri i kćerce,
Koje cielo majke srdce
I svu kuću izpunjuju.“

„Nij daleko već od dana,
Već pozdravlja pievac vile,
Dok zagrije danak boži,
Malo vatre bar naloži,
Da otopim smrzle žile!“

„Vatra mi je zapretana,
Drva nemam skoro ništa,
Ovo malo, što unutra,
Treba mojoj djeci sutra,
Kad se skupe kod ognjišta.“

„Za tudjinca ništa nemaš,
Tudja majko, kad te moli!
Tudje diete tvoje nije.“ —
S tim mu grozno suze dvije
Niza lice kapnu doli.

Gdje su ruke tvoje majke,
Sad da skupe suze sina?
Gdje koljeno da počine,
Da ti težko breme skine?
Gdje je tvoja domovina?!

Ko da su mu zmije ljute
Ovim riečmi srce stisle,
Ukočeni putnik stoji,
Leden znoj mu čelo znoji,
I otimlje mozgu misli.

Ali oči uzdignute
K strani gleda — ah onamo,
Gdje od drage domovine
Svako jutro sunce sine,
Tam ga želja nosi — tamó:

„Tebi opet duša diše
Tebi opet srdce bije,
Domovino, majko sreće,
K tebi opet sin se kreće,
Od radosti suze lije:

Primi opet tvoje diete;
Primi, viek će tvoje biti,
Ljubit tebe svako doba,
U tvom polju daj mu groba,
Tvojim cviećem grob mu kiti!!"

Č e t a.

(Iz „Smrt Smail-age Čengijića" od Ivana Mažuranića).

Podiže se četa mala
Na Cetinju Gore crne;
Malena je ali hrabra.
U njoj jedva sto junaka;
Ne junaka biranijeh
Po obličju ni ljepoti,
Već po srcu junačkome.
Kojino će udariti
Ne na deset, da uteče,
Nego na dva, da ih sieče;
Kojino će umrijeti
Za krst častni, kiem se krsti,
Za krst častni i slobodu zlatnu.

Čudna četa nekupljena,
Kô se ina kupi četa;
Tu se neču kano drugda:
„Tko je junak, na ždrijelo!"
„Na ždrijelo, junak, tko je!"
Tu nejeknu jeka kršna.

Već kô tajni glas duhova,
Kojiem zbore višnji dusi,
Šapat tamni Gorom crnom
S jedne stiene k drugoj prhnu,
Ter gle čuda! proz mrak scieniš,

Studen kamen prima život,
Drhće, gamzi, diže glavu,
Iz tvrdoga stanca snažnu
Pest pomalja, nogu krepku,
I proz mrazne živce vruća
Rek' bi krvce vri mu rieka.

Vidiš zatiem pušku dugu,
Put nebesa gje se koči,
A što struka o pojasu
Vierna krije, tvoje oči
Tog nevide; ... nu mrak gušči
Sve ti otè noćno biće;
Ode vojnik, odkud glas doliće.

Doba 'e gluho tamne noći.
Oblak krije zviezde jasne,
Noć i struka gvoždje sjajno.
Idje četa noćna, tamna,
A pred njome vitez vrli:
Drug da drugu o njem šapne,
Šapćuć bi ga Mirkom zvao.

Idje četa, ali kamo?
Man ćeš pitat četu istu.
Man ćeš pitat brze munje
I gromove gromke mani,
Kud se ore iznad gore?
Kad ti vazda odgovore:
„Ne mi, ne mi, no gromovnik,
Kom' valjade svi da dvore!"

Idje četa, kuda? kamo?
Sám on znade, koj' je gori.
Valja da je griešnik težak,

Na kog hoće da obori
Taku silu svrh nebesa
Sud njegove pravde vječne.

Stupa četa tiho i gluho
Posried tisieh, glusieh tmina.
Ni tko šapće, ni tko sbori,
Ni tko pjeva, nit se smije.
Od sto glasâ glasa čuti nije.

Već kô oblak gràda težka
Težko u krilu biče krije,
Pršeć muklo, prieteć muklo
Poraz kraju, gdje se vije:
Tako i četa tminom obavita,
Kô desnici podoba se višnjoj,
Stupa mučê, nek se krivci uče
Da, jer grom se neoziva s mjesta
Na krivine, tiem sigurni niesu:
Jer što kašnje, sve to jače tuče.

Ne zvekeće gvoždje svietlo,
Niti grme smrtne cievi,
Ni na lagan stupaj nogû
Ozivlju se sjajne toke:
Već kô znajuć, koga nosi,
Pod opankom hrabre djece
Podaje se vrlet tvrda,
A vrletna nize brda.

Vjerna uz druga drug koraca
Nerazlučno, vjerno i tvrdo,
Ko blizanci zviezde jasne,
Kad sunčani zrak ugasne.

Komljani im i Zagarač,
Bjelopavlić ljuti k tome
Davno veće s traga ostaše,
Ter već gaze lomne Rovce.
A za Rovci družba noćna,
U prozorje rane zore,
Na Moraču slavnu pade,
Od Morače hladne vode
Ime zemlji koj' izvode.

Hrabra četa dan danovat
Na Morači hladnoj sjela.
Tko se snizi k rosnoj travi
Sankom kriepit snagu tiela;
Tko ljut oganj puški ogleda
I fišeke smrtne broji,
Il ostricu pouzdanu
Vjernu nožu gladilicom gladi;
Tko izvabiv iskru iz kremena
Tvrdiem nadom, ter u šušanj laki
Zapretav je, pak navaliv granja
Za čas malen dahom junačkiem
Plámen piri; a tko darak
Stada krotka, četvrticu ovna,
Na ljeskovu veseo vrti ražnju,
Il bijela križku sira
Iz utrobe vjernoj torbi vadi.
Oźedni li? Morača je blizu;
Treba l' kupe? ima dvije ruke.

U to i dan već rudjet poče,
I susjednoj u planini
Javīt krdo čuješ glas pastiera,
Kojemu se zvonko oziva,
Prehodnika ovna zvono.

Kad al eto inoga pastiera,
Gdjeno krotak k svome stadu grede,
Neresi ga ni srebro ni zlato,
Nego kriepost i mantija crna.
Neprate ga sjajni pratioci
Uz fenjere i dupliere sjajne,
Ni ponosnieh zvona sa zvonika:
Već ga prati sa zapada sunce
I zvon smjeran ovna iz planine.
Crkva mu je divno podnebesje,
Oltar častni brdo i dolina,
Tamjan miris, što se k nebu diže
Iz cvieta i iz biela svieta
I iz krvi za krst prolivene.

Kad se četi bliže prikučio
Vriedan sluga vredn'jeg gospodara,
Božju joj je pomoć nazivao.
Pak okupiv hrabre vitezove,
Na studen je kamen pokročio,
Studen kamen, al je srce vruće.
Dobar starac četi besjedio:

„Djeco moja, hrabri zatočnici,
Vas je ova zemlja porodila,
Kršovita, ali vami zlatna.
Djedi vaši rodiše se tudier,
Otci vaši rodiše se tudier,
I vi isti rodiste se tudier:
Za vas ljepše na svietu neima.

„Djedi vaší zanj lievahu krvcu,
Otci vaši zanj lievahu krvcu,
Zanj vi isti krvcu prolievate:
Za vas draže u svietu neima.

Oro gnjezdo vrh timora vije,
Jer slobode u ravnici nije.

„Vas, koji ste vikli tome
Boraviti triezne dane,
Tko vas haje, plode l' krši vinom?
Tko vas haje, plode l' krši žitom?
Tko vas haje, plode l' krši svilom?
Dok po vrelih hladne vode ima;
Dok po dragah bujna stada múču;
Dok po brdih sitna krda bleje?

„Praha imaš; olova ti dosti;
Desnica je jaka u junaka;
Izpod vedja oko sokolovo;
U prsieh vruće srce kuca;
Vjera 'e tvrda, njom okrenut nećeš;
Pobratima pobratim te pazi;
Vierna muža grli žena vierna;
Dar ti djelom, plemenita pjesma;
Gvoždja l' trebaš? Ture ti ga nosi:
Eto svega, što ti srce prosi!

„Al nada sve, što krš ovu kiti,
Krst je častni, što se nad njom vísi.
On je, što ve u nevolji jači,
On milostiv, što ve nebom štiti.

„Ah, da vide svieta púci ostali
Iz nizina, odkud vida neima,
Krst ov slavni, nepobiedjen igda,
Vrh Lovćena što se k nebu diže;
Pak da znadu, kako neman turska
Grdniem ždrielom progutat ga radeć
O te krši zub svoj zaman krši:

Nebi trome prekrstili ruke,
Dok vi za krst podnosite muke,
Nit bi zato barbarim ve zvali,
Što vi mroste, dok su oni spali!

„Za krst častni spravni ste mrijeti.
Zanj se i sad mrijet podigoste,
Srčbe božje hrabri osvetnici:
Al tko bogu vjerno služit grede,
Čistiem srcem služiti mu valja;
Čistom dušom vršiti onom treba,
Koji vrši, bog što sudi s neba.

„Il vas tkogod uvriedio brata,
Il nejaku dragi protivniku
Život dignuv ogriešio dušu,
Ili putnu zatvorio vrata,
Il dô vjeru a krenuo njome,
Ili gladnu uzkratio hranu,
Il ranjenu ne zavio ranu:
Sve je grieh, sve su diela prika;
Bez kajanja neima oprostnika.

„Kajite se, dok imade dana,
Dok je doba, djeco, kajite se;
Kajite se, dok nije pozvana
Duša k onom', koji nebom trese,
Kajite se, jer zemaljskog stana
Tiek izmiče bjegué, kajite se:
Kajite se, jerbo zora rana
Nać će mnogog, kud za vazda gre se.
Kajite se ....“. Ali u grlu

Dobru starcu riečca zapè,
A na siedoj bradi bistra

O sunčanu kaplja zraku
Kô biserak sitan sinù.
Valjda i njega mlada ljeta
Uspomenom gorkom kore,
Tere liečeć stadu rane
Sám se svoje sjeti boli :
Dobar pastier, jer što kaže inom,
I sam svojim potvrdjuje činom.

Stoji množtvo razboljeno
Blagom rieči starca blaga;
Jaganjci su rek' bi tihi,
Što bijahu gorski lavi.
Taka čuda božja rieč pravi.

Ali medju to tko se ukazà
Pred očima čete krotke,
Ter sto ruka za sto noža
U jedan se časak maše?
Čudno biće! sto srdaca
Od nebesa svratit vriedno,
I sto voljâ što uzhtije,
Sve razorit ono jedno!

Novica je, krvnik kleti.
Novica je, pun slobode,
Gdje k pobožnu stupa krugu,
Ter pristupiv starcu bliže,
Krepki ovako glas svoj diže:

„Bogom braćo, hrabri Crnogorci,
Nemašajte za oružje svietlo,
Novica sam, al ne koji prije,
Jer ne na vas, nego s vami gredem,
Turskom krvi sad omastit ruke.
U Turaka dosle što imadoh,

Nemio mi sve ugrabi Turčin.
Neosta mi neg desnica hrabra,
I ta odsle crnogorska budi.
A jer krstu nepodoba junak
Nego kršten, žudim, krstite me,
Jer me radit hitro nuka vrieme.

Sto desnica na te rieči
Oružja se manu ljuta,
A sto oćiju kô proz rosu
Mješte sunca dûgu vidje.

Mignu okom starac dobri;
Morače mu kupu daše:
„Vjeruj, sinko, u višnjega otca,
I njegova od vijeka sina,
I trećega milostiva duha:
Vjeru vjeruj, spasit će te vjera!“
Reče i ljuta poli nevjernika
Pred svjedocim planinam visocim
I njih sini četom u planini.

Tada starac oči podigao,
Blage oči i bijele ruke,
Ter je četu oprostio grieha.
Pak je bogom darivati stáde:
Svakom momku po česticu daje
Tajne piće, hljeba nebeskoga,
Svakom momku po kapljicu daje
Tajna pića, vina nebeskoga.
Žarko sunce, divno čudo gleda,
Gdje slab starac slabe kriepi ljude,
Da im snaga bogu slična bude.

Kada li ih okriepio starče,
Sva se družba izljubila redom.

Stoji četa višnjeg boga puna,
Ne kô krvav nož, kiem rana
Zadaje se smrtna i težka:
Već kô pero sveto i zlatno,
Kojiem nebo za unučad poznu
Djela otaca bilježi vitežka.

Žarko sunce za planinu sjede;
Starac ode, četa dalje grede.

Čudotvorni lokot.

Narodna pripoviedka.

Bila je jedna žena i imala sina. Ovaj je hranio sebe i majku. Pasuć kravu brao je drva, te nosio u grad na prodaju, a za one novce kupio bi kruha sebi i majci. Tako jednom vraćajuć se s kruhom iz grada, nadje u šumi, kroz koju je proći morao, nekoliko pastira, gdje upravo hoće, da ubiju jedno psetance. Njemu se ovo smili i reče im: „Nemojte tući to siromaško živinče, tà nije vam ništa skrivilo; radje ga meni dajte.“ A oni mu odvrate: „Što nam dadeš za njega? Daj nam taj kruh.“ On im zbilja dade kruh i uzme psa sa sobom. Došavši kući, zapita ga majka: „Jesi li donio kruha?“ Ne, nego sam za kruh kupio ovo psetance.“ A ona mu reče: „Čime ćemo ga hraniti, kad sami neimamo, da sami sebe prehranimo?“ „Ja idem opet brati drvlje, prodat ću ga, pak ću kupit kruha.“ On zbilja opet otidje, nabere drvlja, proda ga i kupi kruha. Vraćajuć se opet šumom, nadje one pastire, gdje kolju jednoga mačka i reče im: „Nemojte tući tu živinu ta nije vam ništa učinila; dajte ju radje meni.“ A oni mu odvrate: „Što ćeš nam dati za njega?“ — „Što ćete da vam dadem, kad ništa nemam.“ „Daj nam taj kruh.“ On im dade kruh i odnese mačku. Starica je željno čekala sina iz grada, a kad ga opazi, odmah ga upita: „Nosiš li mi kruha?“ „Ne, evo sam mačka kupio za kruh.“ A majka će opet: „Neimaš

sam što da jedeš, a što će ti taj mačak?“ Ali on joj odgovori: „Biti će i to od koristi; a sad ja opet idem, da berem drvlje, te da kupim kruha“.

On ode i treći put, nabere, proda i kupi kruha. Ide kroz šumu, opazi pastire, gdje tuku zmiju, pa će im on: „Nemojte tući te zmije, ta nije vam ništa skrivila.“ Oni opet zapitaju kruh za nju, a on im dade i vrati se sa zmijom kući. Putem reče mu zmija: „ti me hrani, a kad odrastem, odnesti ćeš me kući mojoj.“

Kako je kući došao, odmah ga zapita majka: „Niesi li ni sad donio kruha,?“ A čemu si ti to donio?“ On joj reče: „biti će i to od koristi.“

Zatim ode četvrti put, da bere granje. Nabravši ga dosta, proda i kupi četiri hljeba kruha, te ga donese kući. Tako se najedu svi: pas, mačka, zmija, majka i on. I tako je on hranio ove životinje. Zmija izraste velika, a on ju uzme, da ju nosi njezinoj kući. Putem reče mu ona: „Kad dojdemo, davati će ti moja majka zlato i srebro, ali ti ništa ne uzmi, nego neka ti dade onaj lokot, što visi za vrati. Kada budeš štogod htio, samo ćeš po njem pokučiti, i odmah izaći će ti dvanaest mladića, koji će te zapitati: Što zapoviedate? Ti samo reci, što želiš, pa ćeš odmah dobiti.“

Dodju zmijinoj kući, roditelji zmijini pitaju ga, što hoće za to, što im je kćer donio. A on po naputku kaže: Ništa drugo, van onaj lokot, što visi za vrati.“ Oni mu stanu govoriti: „Moj dragi, to ti mi ne možemo dati, pa što ćeš se tim lokotom pomoći? Daj da ti damo toliko novaca, koliko možeš ponieti.“ Ali on će opet: „Što će meni vaši novci, samo mi lokot dajte.“ Kad mu već niesu htjeli dati, obrne se, pa će poći. Videć oni, da neće drugo da primi, a bez plaće ne bi pravo bilo da prodje, dadu mu taj lokot. Kad je malo putem odmaknuo, pokuša ono, što mu zmija rekla, te pokuca po lokotu. Odmah se pokaže dvanaest slugâ i zapitaju ga: „Što zapoviedate?“ „Ništa drugo, već da me odmah kući postavite.“ I odmah se nadje pred svojom kolibom.

Mati kad ga je vidjela, veselila mu se: „O moj sinko, ipak si došao; kako je meni težko bez tebe bilo!“ „Ne bojte se, majko, od sele ćemo bolje živjeti. Ja sam donesao takovu stvar, s kojom ćemo lahko živjeti.“ I on s tiha pokuči po lokotu, a dvanaest se mladića pokaže: „Što zapoviedate?“ „Za me, za mater, za psića i mačku jesti i piti.“ I odmah sve budne. To se starici liepo vidjelo i obljubila si sina još više. Sada pade njemu na pamet, da se oženi, te reče svojoj majci: „Majko, idite kralju, nek mi dade svoju kćer za ženu.“ Mati ga pokara: „Ne budali, sinko!“ Nu on joj opet voli, neka samo ide. S početka se starica nije ufala poći, a napokon otidje i reče kralju, da bi njezin sin rado njegovu kćer uzeti za ženu.

„Dobro“ reče car, „ako mi učini, što mu ja zapovjedim, dobiti će moju kćer. Neka do sutra razmetne sve ove brjegove, dokle moje oči mogu dosegnut, i neka najljepša pšenica poraste, da budem ja od nje sutra kolače jeo; ako to ne učini, izgubiti će glavu.“ Starica ode kući plačući, te reče sinu: „Što si učinio, moj sinko! Kralj je rekao, da moraš do sutra sve brjegove, dokle mu oči dosižu, razmesti, i učiniti da najljepša pšenica poraste, pak da kralj već sjutra od nje kolače jede; ako to ne učiniš, izgubiti ćeš glavu.“ „O majko, ako je samo to, onda je kraljevna moja.“ „Moj sinko to nije moguće, ti toga ne možeš učiniti.“ „Ne bojte se, majko, mi idemo spavati, a sjutra ćete vidjeti, što se je sve preko noći napravilo.“ Povečeravši ode majka spavati. On pako pokuči po lokotu i odmah izkoči dvanaest sluga: „Što zapoviedate?“ „Ja hoću, da do sjutra budu ovi brjegovi razmetani, dokle kralj očima doprieti može, i još da najljepša pšenica uzraste.“ I sve se dogodi. U jutro ode starica s kolači kralju. Kralj ustavši se vidi, sve je učinjeno, a bome starica čeka s kolačem, te joj reče: „Dobro, to je učinio; nu sada ti njemu reci, neka do sjutra izkrči sve šume, dokle okom doseći mogu, a tamo da nastanu najljepši vinogradi, u kojih će se sjutra moći grоždje zobati i mošt piti.“ Starica

se vrati opet sinu plačuć i kaže mu sve, što je kralj zapoviedio. A on se samo nasmije i reče joj, neka samo ode spavati, a sjutra da će sve vidjeti. Majka ode spavati, a sin pokuči po lokotu, izadje dvanaest sluga i pitaju: „Što zapoviedati?“ „Ja zapoviedam, da do sjutra budu ove šume izkrčene i da urodi najljepše groždje.“ I to se zbilo. U jutro kralj se ustane i vidi, da je sve gotovo, a starica, da s grošdjem i moštem čeka. Kralj joj opet kaže: „Reci sinu, nek mi još jednu stvar učini, da dobije moju kćer. Neka si do sjutra priskrbi toliko blaga i takav grad, kô što ga ímam ja; ako toga nebude, pasti će mu glava.“ Starica opet prodje kući i reče sinu, što je kralj zapovjedio. Opet on pokuči po lokotu i kad je izskočilo dvanaest sluga pa zapitali: „Što zapoviedate?“ reče im: Sjutra moram ja imati ljepši grad nego što ga ima sam kralj, a svod jednak nek spaja oba grada. Uz grad budi liep i obilan vrt, a u njem svakovrstnoga stablja i svake vrsti ptica, koje će po njem pjevati. I opet se to sve dogodi. U jutro zapregne on najljepših šest konja i otide po kraljevsku kćer. Kralj veseo zapovjedi, nek traje pir pet godina. Nu kad su već treću godinu gostili, uzmanjka kralju svega. Sada reče on, da će sada opet on tri godine gostiti.

Medju gostovi nalazio se i morski kralj, kojemu se bila svikla kraljeva kći. Kralj morski upazi, da nitko ne kuha, a da je uviek svega dosta. Stane bolje na nje paziti, i jednom zbilja upeti, kako on po lokotu tuče. Odmah se sjeti što je. Po noći, kad su svi spavali, ukrade onaj lokot, i pokuca po njem. Odmah se dakako pokaže dvanaest sluga, te ga pitaju, što zapovieda: „Da smo odmah ja ova žena i ovaj grad na crnom moru.“ I tako bude. U jutro prestraše se sva gospoda kad su se našla u prostoj kućarici. Mladoženja odmah znao, da je izgubio lokot. Otidje kralju i zamoli ga, neka mu čuva majku, a on ide tražiti svoj grad. I kralj na to pristane. On otidje sa svojim psom i mačkom. Za malo dodju do mora, gdje opazi svoj grad, te ga onoj dvojici pokaže. On se sje-

dne, nu kako jo bio umoran zaspava. Sada se dogovore pas i mačka, da idu po lokot. Reče pas: „ti ne znaš plivati, nu sjedni na mene, ja ću te nositi.“ Tako dodju do zida, nu sada nije mogao opet pas napried; ali mu reče mačak: „Sad se ti mene ulovi.“ I prispješe sretno do dvora. Nu sada će mačak: „Ti ostani ovdje, a ja idem sam u nutar.“ Morski kralj je imao jednu mačku, pa kad je čuo mrnjaukati, reče: „Pusti mačku u sobu.“ Mačka to jedva dočeka, unidje u sobu i ukrade lokot, pa se opet vrati k vratam, te stane mrnjaukati. A kralj će opet: „Pusti mačku van.“ Vesela ona dodje k psu, te mu kaza, da je ukrala lokot. Oni otidju preko zida i u more. Nu kad su već blizu bili, smisli pas, kako će prilaskati svomu gospodaru, da je on lokot donio, te reče mački: „Daj mi lokot, ili ću te baciti u more.“

Nu ona mu nije htjela dati, i tako se stanu boriti. U borbi padne im lokot u more, i progutne ga jedna riba. Nu mačak ne budi lien sgrabi ribu, te joj reče: „Ako mi ne daš lokota, odmah ću te zaklati.“ Na to riba izriga lokot. Došavši k svomu gospodaru, postave pred njega lokot. On se upravo probudio, pa će da ih pita, kako će u onaj grad. A oni mu odgovore, da su lokot već donieli. On veseo uzme ga u ruke i pokuca. Odmah izadje dvanaest sluga, koji ga upitaju: „Što zapoviedate?“ „Ja hoću, da moj grad tamo dodje, gdje je i bio, ali u njem i onaj kralj s mojom ženom.“ Opet se sve stvori po njegovoj želji. Sada dodje on u grad a žena ga veselo dočeka. Morskoga kralja baci u more, a oni su poslje liepo i veselo živjeli.

Cirkničko jezero.

Izmed obronaka julskih Alpa u Kranjskoj razli se glasovito cirkničko jezero. Sav sviet čudi se od pamtivieka ovomu čudu i čudnoj zagonetki u naravi.

Prostrlo se jezero divno kao sjajno ogledalo na tri četvorne milje. Iz jezera se uzpelo na vidik pet otoka, a na jednom

namjestilo se selce Otok. Nekoliko potokâ unj se izlieva. Obiluje ribami i vodenimi pticami, a ciela mu je okolica upravo rajska. Na sjeveru mu se podigla gora Slivnica, a na jugu i zapadu veliki Javornik Oko jezera nanizalo se devet sela, dvadeset crkava i dva gospodska grada. Kad navale padati velike kiše, onda se jezero razširi, a kad suša dodje, izčezava jezero, voda se spušta tamo dolje u tajni podzemni sviet; a prate ju ribe i sve ptice vodene. Kad počme taj čudni pojav, zazvone zvona u svih okolnih crkvah, zovu ljude onih sela oko jezera, neka se požure lovit ribe. Od časa do časa biva površje sve niže i niže, na dnu jezera sva je zemlja luknjasta, pak brzo guta vodu. Neizmjerne podzemne špilje primaju vodu u se. Sunce razasjalo se po dnu jezera i osušilo ga. Radin čovjek kosi travu na onom mjestu, gdje je prije daleko z vrha ribu lovio, usudi se i sijati: posije si hrži i pšenice.

Prije razpinjao mrežu, da ribe lovi, a sad evo po dnu jezera pošao s puškom, da na divljač puca. Tako je eto pravo, da sav sviet ovo jezero slavi, i istina je, da čovjek u njem ribari, lov lovi i žetvu žanje.

Kad guste kiše navale, prodire silovito voda izpod zemlje na sve luknje. Podzemni sviet izriga opet sve ribe i vodne ptice. Za dvadeset i četiri sata opet se stvorilo čitavo jezero kao što je i prije bilo. Ovo je jezero u savezu sa silnimi podzemnimi špiljami vodâ, koje su niže i više od njega. Kad one padnu jezera nestane, a kad se one dignu, postaje opet jezero. Tako se tumači taj čudni pojav.

Bledsko jezero i bohinjska dolina.

Od Drag. Jambrečaka.

Divna li je zemlja susjedna nam Kranjska! Nije ni tolika kolike su tri slavonske županije, a brojem pučanstva jedva ih nadmašuje Ali na toj miloj, maloj zemljici nakupila je majka priroda toliko krasota, tu se je, reć bi, iztrošila. Ne

treba tančine prirodoslovca, da udješ u trag dražestim ovim, dosta je nešto malo zdrava smisla za krasote prirodne, da shvatiš i oćutiš nježnost, veličanstvo i razkoš, kojom ukrasi priroda domovinu naše braće Slovenaca.

Zelene bujne prodolice, kao usred Alpa, — umilna romantična jezera, kakovih još samo u Švajcarskoj i sjevernoj Italiji imade, — visoke planine veličajna i čarobna oblika, odozdo opasane gustom gorom, a na vršcih goletne, — plodne prodolice, pa opet kamene bezkrajne ravnice, prave pustinje, gdje na milje ne vidiš ni da bi stabalca, gdje kadikad zaurla silna bura, koja obara stolietne dubove kao djetinju igračku, — vodopadi, bujice, ponori, čudnovate špilje, podzemne rieke i jezera, — priroda gotovo neima dražesti i čara, počam od nježnog pa do strahovitog, kojim nije obilno nadarila liepu Kranjsku. Zenica je Kranjskoj bledsko jezero, a pored nje bohinjska dolina.

Željeznicom odvezosmo se iz Ljubljane preko Kranja do postaje Radolce, gdje se je toga dana slavila svečanost Prešernova. Poslje svečanosti krenu čitava povorka put bledskog jezera. Nakon hoda od poldrug sata stigosmo na vrh briega te prviput nazriesmo jezero. Vidik je u istinu nenadan. Nitko živ ne bi izgledao toli pitomu, uljudnu okolicu usred kršnog Krasa. Zelenom obalom modrog jezera redaju se izmjenice livade i šumice, iz kojih se pomaljaju biele čiste kućice. Usred jezera stoji otočić silnimi dubovi obrašćen, a na vrhu mu crkvica. S desna na skutu strme hridine leži selo Bled sa župnom crkvom. a na vršku obali stoji kupalište. Sve to zaokružuju i obuzimlju pitomi zeleni brježuljci, a iza brježuljaka planine, a nada sve digao se kralj kranjskih brjegova starac Triglav!

Kakova je zemlja, takovi su i ljudi. Ta nije svejedno, odraste li čovjek usred kraja liepa i uzvišena, ili usred jednodušna i dosadna. Puk je tuj krasna stasa, liepa obraza, neobično čist i pobožan. Medju djevojkami ima takovih krasota, pravilna lica kao usred rimske Campagne. Kosu glade skro-

mno za uho, te po običaju slavenskom pletu u dvie kite. Jezero je čisto kano vedar dan i ako ga ne uzmuti povjetarce, vidi se do tri hvata dubine na dno, na kom se njihaju raznovrstne tanane trave i mahovine.

U takovu raju mora, da niče pjesma. Bledjani vazda pjevaju, a pjesma im je jednostavna i srdačna.

O crkvici na otoku ima mala pričica. Sva dolina bijaše gusta dubrava, a usred nje stajao kip majke božjn. Jednoga dana privedoše objestni pastiri svoje ovce, da obližu kip i u taj čas sve propade u dubinu i tako posta jezero, a u sredi jezera pomoli se kip Marije. Za pomirbu sagradiše stanovnici crkvicu. Otočić je malen ali ljubak, baš kako se slaže sa jezerom, koje je od prilike pol sate dugačko, a četvrt seta široko. Kamene skaline idu od obale uz brdo do crkvice. Usred crkve visi uže od zvonca, kojim svaki putnik pozvoni, jer se veli, da se sve želje, koje pobožnik u onaj čas goji, izpunjuju po zagovoru Marije. To se zvonce razliega dolinom toli krotko i milozvuko, da i nehotice potiče čovjeka na pobožnost.

Osim toga čuju pravi Bledjani na velike svetkovine iz tih jezera zvonce i vjeruju tvrdo, da na dnu jezera stoji crkvica.

Dočim se je isti dan veći dio putnika vratio natrag u Ljubljanu, ostade nas desetak Hrvata preko noći u Bledu, te rano u jutro krenusmo na više sati udaljeno jezero Bohinjsko na podnožju Triglava. Dobro sagradjena cesta ide uz najromantičniji kraj, sad strmo iznad pjenušave Savice, sad opet medju visokimi jelami i smrekami, izmedj oštrih grebena Krasa, sad preko zelenih alpinskih livada, na kojih obitavaju milijuni pčelica. Ima četiri sata dobre vožnje do sela Bistrice. Tu stadosmo te se tečnimi pastrvami okriepismo, kojimi potok Bistrica i Bohinjsko jezero svake vrsti — i crvenimi i modrimi obiluje — a tad potjerasmo dalje do jezera.

Jezero bohinjsko dugačko je jednu uru, a nešto preko četvrt ure široko. S desna i s lieva zatvaraju ga dvie vrletne gole planine. Dojam posve je različan od umilnog bledskog

jezera. Tišina tu vlada i plaha samoća, a vršci sivkastih planina uzpinju se niemi, otajstveni sred ove puste zabiti. Sad puče na obali puška. Sve se planine potresoše, a za kratak čas začu se silna grmljavina i rogobor. kano da je gdjegod u blizini silna kanonada — to je jeka u tom labirintu planina. Tajnu sjetu razbija ti tek srebren tračak, što ga s daleka tek u jednom zakutku opažaš i o kom ti naš brodar veli, da je izvor Savice. Još pol ure valja se voziti, a tad stigneš tekar na krasnu, zelenu livadu, pokrivenu najnježnijim cviećem — koje cvate u nas u svibnju i — mekom kao svila travom, a po njoj stotine krava, koje plaho zaviruju na varošku nepoznatu gospodu. Pa preko te livade penji se i penji preko granja i korienja, preko stabalja i krši sve do vrška, gdje stoji spomenik nadvojvodi Ivanu, tomu dobrotvoru kranjske zemlje, gdje nam se ukaza u svem svojem veličanstvu vodopad Savice, pošto smo pol sata prije čuli glasan tutanj i buku. Okomita stiena, gola golcata otvorila reć bi čeljust, te izbacuje debelu rieku, koja se tu sunovraća na 35 hvati dubine, u basin, poškrapajuć čitavu okolicu tananom kišicom.

Visoko iznad izvora Savice proteže se golo, šest sati dugačko kamenito polje, pusto i užasno kano mrtvo more. Tu ima osam pod zemljom spojenih jezera, a posljednje jezero ponire u dubinu, te nakon podzemna putovanja izlazi iz ove pećine Sava, čista, kao Minerva iz glave Jupitrove.

Ono malo truda i neprilike, što okusismo, penjući se gorjem do Savice, bje nam tim veličajnim prizorom nagradjeno. Sjedosmo na malom plateau-u hridine nasuprot vodopadu i založismo ono hrane, što smo sa sobom ponieli bili, a vodu si iz samoga vodopada donašasmo. Ako dvadeset koraka od vodopada pružiš čašu u vis, za kratko će se do vrha napuniti sitnom kišom — to je duša od vode!!

Ništa nam nije u tom mirnem užitku smetalo, do li nekoliko drzovitih koza, koje su jatomice dolazile, da nas protjeraju sa liepog mjestanca, koje si bjesmo odabrali, kao da

nam svoga zavidnoga skrovišta nepriuštaju. Moradosmo složno kamenjem navaliti, da raztjeramo nasilnoga dušmanina.

Vratismo se, još jednoč oprostiv se sa starcem sjedoglavcem Triglavom, i svatko je od nas jamačno odlučio: čim uzmogne pohititi amo, u ovaj krasni veličajni kraj.

Вила.

Виле живе по великим планинама и по камењацима око воде. Вила је свака млада, лијепа, у бијелу танку хаљину обучена, и дугачке, низ леђа и прси распуштене косе. Виле ником не ће зла учинити докле их ко не увриједи (нагазивши на њихово коло или на вечеру или друкчије како), а кад их ко увриједи, онда га различно накаже: устријеле га у ногу или у руку, у обје ноге или у обје руке, или у срце, те одмах умре.

Пепељуга.

Преле ђевојке код говеда око једне дубоке јаме, а дође некаков старас бијеле браде до појаса, па им рече: „Ђевојке! чувајте се ви те јаме, јер да које од вас упадне вретено у њу, оне би се мати одмах претворила у краву“. Ово рекавши старац отиде, а ђевојке онда чудећи се његовијем ријечима прикуче се јами још ближе и стану у њу надвиривати и разгледати је, док се једној, која је била најљепша између њих, измакне вретено из руке и падне у јаму. Кад она у вече дође кући, а то јој се мати претворила у краву и стоји пред кућом. Ро том она стане ову краву гонити на пашу с осталијем говедима. Послије некога времена отац се ове дјевојке ожени удовицом која доведе једну своју кћер. Маћеха стане одмах мрзити на своју пасторку особито за то што је она била много љепша од њезине кћери: забрањивала јој је да се умива, чешља и преоблачи, и свакако је тражила узроке да је кара и мучи. Једном јој даде ујутру пуну торбу кућеље па јој

рекне: „Ако ово све данас неопредеш и у кокошку не смоташ, не иди ми на довече кући, убићу те“. Ђевојка сирота идући за говедима прела је колико је могла, а кад на подне говеда полијежу у пландишту, она видећи да се на кућели не познаје што је опрела, стане плакати. Кад је види она крава што јој је била мати ђе плаче, запита је што јој је, а она јој каже све редом што је и како је. Она крава тјешећи је рекне јој да се за то не брине ни мало: „Ја ћу“ вели „кућелу узимати у уста и жвакати па ће се на моје ухо помолити жица, а ти је ухвати на одмах мотај на кокошку“. Тако и учине: крава стане кућелу у уста узимати и жвакати а ђевојка на ухо њезино жицу извлачити и мотати, и одмах буду готове. Кад ђевојка у вече маћехи да велику кокошку, маћеха јој се врло зачуди, па јој сјутридан да још више кућеље, а кад она и ово опреде и смота као и оно прије и увече донесе кокошку готову, она помисли у себи да то њој помажу њезине другарице, па јој трећи дан да још више кућеље, али крадом пошаље за њом и своју кћер да гледа ко то њој помаже прести и мотати. Кад се ова послана ђевојка привуче те види како крава кућелу узима и жваће а пасторка на њезино ухо прећу мота, она се врати кући и каже све матери својој. По том маћеха навали на свога мужа да се крава она закоље; муж је изнајприје жену од тога олвраћао, али најпослије кад се жена није шћела оканити, пристане и он на то, и каже јој да ће је у тај и у тај дан заклати. Кад пасторка за то дозна она стане једнако плакати, а кад је крава запита за што плаче и она јој каже све што је и како је, рече јој крава: „Мучи ти, не плачи, већ кад мене закољу, да неједеш од мене меса, већ кости моје да покупиш, па да их за кућом под тијем и под тијем каменом закопаш у земљу, па кад ти буде кака невоља, дођи на мој гроб и наћи ћеш помоћи“. Кад краву закољу и месо јој стану јести, ђевојка није шћела окусити изговарајући се да није гладна и да не

може, него покупи све њезине кости па их закопа ђе јој је крава казала. Ђевојци је овој било име Мара, али како је послије тога највише радила и слушала у кући: носила воду, готовила јело, прала судове, мела кућу и радила све остале кућевне послове, и како се тако највише око ватре налазила, прозову је маћеха и њезина кћи пепељугом. Једном у неђељу маћеха опремивши се са својом кћери у цркву проспе по кући пуну копању проса па рече пасторци: „Ти пепељуго ако све ово просо не покупиш и ручак не зготовиш док ми из цркве дођемо, убићу те“. Пошто оне отиду у цркву, ђевојка сирота стане плакати говорећи у себи: „За ручак ме није бриге, ласно ћу га зготовити, али ко ће толико просо покупити!“ У том јој падне на ум што јој је крава рекла ако кад буде у невољи да иде на њезин гроб и да ће наћи помоћ, па отрчи одмах онамо, кад тамо, што да види! на гробу стоји великачки сандук отворен пун свакојакијех драгоцјенијех хаљина, а на заклопцу његову два бијела голуба, па јој реку: „Маро! узми из сандука хаљине које хоћеш, па се обуци и иди у цркву, а ми ћемо просо покупити и остало све уредити“. Она весела узме прве хаљине с врха све од саме свиле, пак се обуче и отиде у цркву. У цркви све се, и женско и мушко, зачуди њезиној љепоти и њезинијем хаљинама, а највише што нико није знао ко је она и откуда је, а особито јој се зачуди и око на њу баци царски син који се онђе десио. Кад буде испред свршетка летурђије, она се из цркве искраде па бјежи кући, па свукавши своје хаљине остави их у сандук, а он се сам затвори и нестане га, а она брже к ватри, кад тамо а то просо покупљено, ручак готов и све уређено. Мало постоји ал ето ти јој маћехе са кћерји својом из цркве, и врло се зачуде кад виде све уређено па и просо покупљено. Кад буде у другу неђељу, маћеха се са својом кћери опет спреми у цркву и на походу проспе још више проса по кући па каже пасторци као и

прије: „Ако то све просо не покупиш и ручак не зготовиш и остало све не уредиш док ми дођемо из цркве, убићу те“. Пошто њих двије отиду у цркву, пасторка одмах к материну гробу, кад тамо, а то сандук опет отворен као и прије а на заклопцу стоје два бијела голуба, па јој реку: „Обуци се ти, Маро, па иди у цркву, а ми ћемо просо покупити и остало све уредити“. Онда она узме из сандука хаљине све од чистога сребра, пак се обуче и отиде у цркву. У цркви се опет зачуде све још више него прије, а царев син очију не сметаше с ње; али кад буде испред свршетка летурђије, она се између народа некако украде, те бјежи кући, пак се брже боље свуче и хаљине остави у сандук, па к ватри. Кад јој маћеха са својом кћерју дође из цркве, још већма се зачуде кад виде просо покупљено, ручак готов и остало све уређено, и никако се нијесу могле дочудити. Кад буде у трећу нeђељу, оне се опет спреме у цркву, па на походу маћеха проспе још више проса по кући и каже пасторци као и прије: „Ако ово просо све не покупиш, ручак не зготовиш и остало све не уредиш док ми дођемо из цркве, убићу те“. Пошто оне отиду из куће, пасторка одмах к материну гробу и нађе опет сандук отворен и иа заклопцу два бијела голуба који јој реку да се обуче и да иде у цркву а да се не брине ни за што у кући. Онда она узме из сандука хаљине све од суха злата пак се обуче и отиде у цркву. У цркви јој се сви зачуде још већма, а царев је син био намислио да је не пушта као и прије, већ да је чува да види куда ће. Кад буде испред свршетка летурђије те она пође да иде, а царев син за њом устопце, и тако она између народа провлачећи се и бјежећи некако јој спадне папуча с десне ноге, и она не имајући кад тражити је побјегне а царев син узме јој папучу. Дошавши она кући свуче се и хаљине остави у сандук па одмах к ватри као прије. Царев син по том зађе с оном папучом њезином да је тражи по свему царству огледа-

јући звакој ђевојци папучу на ногу, али којој дуга, којој кратка, којој уска, којој широка, не може ни једној да пристане. И тако идући од куће до куће дође и кући њезина оца. Маћеха њезина кад је виђела да ће царев син доћи и њиховој кући да тражи ону ђевојку, она њу пред кућом сакрије под корито. Кад царев син дође с папучом и запита имају ли каку ђевојку у кући, она му каже да имају и изведе му своју кћер. Кад јој папучу он огледа на ногу, али јој папуча не може ни на прсте да се навуче; онда царев син запита имају ли у кући још каку ђевојку, а она му каже да немају више никаке. У том пијевац скочи на корито пак запјева: „Кукуријеку ево је под коритом“. Маћеха повиче: „Иш, орао те однио!“ Царев син чувши то, потрчи брже боље ка кориту те га дигне, кад тамо, а под њим она иста ђевојка што је била у цркви у онијем истијем хаљинама у којијем је трећи пут била, само без папуче на десној нози. Кад је царев син угледа, он се готово обезнани од радости, па јој брже боље папучу назује на десну ногу, и видећи да јој је не само таман на ногу него да је управо и онака као и она што јој је на лијевој нози, одведе је своме двору и ожени се њоме.

SLOVARČEK.

A.

A - a, ali, in, pa.
akoprem - akoravno, če tudi.
akov, a - vedro.
alem, a - demant, dragi kamen.
amo - sim.
aps, a - ječa, temnica.
arak, rka - pola (papira).
arci - nemški Erz - (v sestavah).
arcibiskup, a - nadškof.
artija, e - papir.
aždaja, e - zmaj.

B.

Baba, baka, e - babica, starka.
baciti, im - vreči.
bačva, e - bečva, sod.
badalj, dlja - bodec, osten.
badava - zastonj; *ban badava* čisto zastonj.
badnjak, a - sveti večer.
bajka, e - basen.
balavac, vca - smrkavec.
balčak, a - držaj, ročnik.
balvan, a - bruno, klada.
bar, barem - vsaj.
bara, e - luža, mlaka, močvir.
baran, a - oven.
barjak, a - zastava.
barut, a - smodnik.
baš - ravno, ravnokar.
bašča, e - vrt.
baštinik, a - dedič.
baštiniti, im - dedovati, podedovati.
batina, e - palica.
baviti se, im se - bivati, nahajati se, pečati se.
bedem, a - ograja, stolp, nasip.
bena, e - bedak, butelj.
benav, benast, a, o, - butast, bedast.
bezazlen, a, o - brez zlobe, priprost, nedolžen.
bezbiedan, dna, dno - váren, brez nevarnosti.
bezbrižan, žna, žno - brezskrben.
bezdan, dna - brezno.
biediti, im koga čim - kriviti, dolžiti.
bil, i; *bilina, e* - zel, rastlina.
biljega, e - beliž, znamka, kolek.
bilježiti - zaznamnjati.
biran, a, o - izbran, izvrsten.
blagdan, a - praznik, svetek.
blagovati, ujem - obedovati, gostiti se.

blizanci, naca, pl. - dvojčki.
bo, jerbo - ker, kajti, namreč.
boba, e - jagoda.
boca, e - steklenica.
bockati, am - pikati, zbadati.
bodriti, im - spodbadati, hrabriti, spodbujati.
boginje, â, pl. - osépnice, koze.
bogojavljenje - sv. trije kralji.
bok, a - bedro, stran.
bolest, i - bolezen.
boraviti, im - bivati, nahajati se, zdrževati se.
brak, a - zakon, zakonski stan.
brašno, a — moka.
bravar, a - ključar.
brdo, a — hrib, breg.
brdjanin, a - hribovec, gorjanec.
brid, i - rob, kraj.
brieg, a - breg, hrib, gora.
briga, e - skrb.
brinuti, nem se - skrbeti, marati.
brježuljak, ljka - hribec, grič.
bubreg, a - ledice.
budaliti, im - noreti, blazniti.
budué, budué da - bodoč; ker, ko, kajti.
bujan, jna, jno - bujen, obilen, bohoten.
bujica, e - hudournik, bistrica.
buka, e - hrup, šunder, ropot.
buknuti, nem - buhniti, švigniti.
buktjeti, tim - švigati, plamteti, plapoleti.
bulazniti, im - blesti, blazniti.
buljiti, im - zijati, debelo gledati.
buna, e - vpor, vstaja, punt.
buncati, am - čenčati, bedasto govoriti.
buntovnik, a - vstajnik, vpornik, puntar
bure, eta - sôd.
burmut, a - tobak šnopanec.
busen, a - trata, ledina.
busija, e - zaseda, preža.
bušiti, im - vrtati.
but, a - stegno, bedro.
buzdovan, a - bàt, kij, gorjača.

C.

Carina, e - col, mito, colnija, mitnica.
cedulja, e - listek.
ciča, e - hud, oster mraz.
cigli á, o - edin, zgolj.
cikati, am - ječati, javkati; pojemati.
cipela, e - črevelj.
cipelar, a - črevljar.
cjelov, a - poljub.
crljen, a, o - rudeč.
crnac, nca - zamorec.
crnomanjast, a, o - črnkast, zagorel.
crpiti, im - črpati, zajemati.
crven, a, o = crljen.
cucak, cka - pes.
cura, e - deklé.

Ć.

Ća - tje, daleč, proč.
ćelav, a, o - plešast.
ćilim, a - pogrinjalo, preproga.
ćorav, a, o - enook, brljav.
ćorda, e - sablja
ćošak, ška - pomoli, ogel.
ćuba, e - čop, šop.
ćud, i - nrav, srce, čut.
ćudorednost, i - nravnost, čednost, poštenost.

C.

Cador, a - šator.
čadje, â, pl. - saje.
čagrtati, am - škrtati, ropotati.
čakšire, â, pl. - hlače.
čamac, mca - čoln.
čamiti, im - sehneti, giniti.
čangrizav, a, o - čmeren, puščoben.
čarapa, e - nogovica.
čarka, e - praska, mali boj.
čas, a - čas; minuta.
časak, ska - trenutek; sekunda.
čaša, e - kupa, kozarec.
čavao, vla - čavelj, žrebelj.
čavrljati, am - brbrati, blebetati.
čedan, dna, dno - pohleven, ponižen.
čednost, i - pohlevnost, ponižnost.
čedo, a - dete, otročič.
čelik, a - jeklo.
čeljad, i (coll.) - družina, posli, ljudje.
čeljade, eta - človek, oseba, pojedinec, posel.
čest, i - del, kos.
čest, a, o - pogosten, množen.
čestica, e - delec, koščeck.
ćestimice, adv. - deloma, nekoliko, po eni strani.
čestitati, am - srečo vošiti.
čěsto, češćc — po gostem, dostikrat, večkrat.
četa, e - truma, tropa. (U Crnojgori i Hercegovini ljudi, koji idu, da otmu ili zapliene što od drugieh n. pr. Crnogorci od Turaka ili Turci od Crnogoraca).
četimice, adv. - krdeloma, v tropah.
čeznut, nim - hrepeneti.
činiti, nim se - zdeti se, videt se.
činovnik, a - uradnik.
čislo, a - število.
čitank, e - berilo.
čitav,a, o - cel, ves.
član, a - člen, ud.
čobanin, a - ovčar, pastir.
čopor, a - tropa, krdelo.
čučati, am - čepeti.
čupati, am - puliti, skubsti.
čuven, a, o - čut, razlašen, slaven.
čvor, a - vozál.

D.

Daća, e - dar, davek.
dahtati dehteti, sopihati.
dakle - tedaj, torej, po tem takem.
dakako - kaj pa da, se ve da.
danguba e, - lenuh, postopač.
danak, nka - davek.
dapače - celó, marveč.
daščara, e - šatra, koča.
davorija e - bojna pesem, vojaška pesem.
ded, deder - daj, nuj, hajd.
derati, am - dreti, trgati.
derište,a - paglovec, smrkovec.
desiti se, im se - nahajati se, dogoditi se, primeriti se, nameriti se.
deva, e - velblud, kamela.
dičan, čna, čno - sloveč.
dičiti, im - hvaliti, slaviti.
dieva, e - devica, dekle.
dika, e - čast, slava, hvala, ponos.

dimati, am - pihati, puhati.
dirati, am - dotikati, dregati.
divan, vna, vno - čuden, prekrasen.
diviti se, im se - čuditi se.
divljač, i - divjačina.
djelatan, tna tno - delaven.
djelomice, adv. - deloma, po eni strani.
djevojka, e - dêklica.
dobaviti, im - pribaviti, priskrbeti.
dobit, ì - dobitev, zmaga.
dobitnik, a - dobilec, zmagovalec.
dobroćudan, dna, dno - dobrosrčen.
dockan, docno, adv. - kasno.
dočepati se, am se - doseči, uloviti.
dočetak, tka - konec, končnica.
dodijati, am - naveličati, priskutiti, nadležen biti.
doduše, adv. - sicer, res da.
dogodjaj, a - dogodek.
doista, adv. - gotovo, zares.
dojam, jma - vtis, učinek.
dokinuti, nem - odpraviti.
doknaditi, im - nadomestiti.
dokolica, e - počitek, brezdelnost, praznovanje.
dokučiti, im - doseči, umeti, zapopasti.
dolaziti, im - dohajati.
dolikovati, uje - prilegati se, podajati se, spodobiti.
domašaj, a - streljaj, doseg.
donjekle - do nekje, do neke mere.
dopitati, am - prisoditi, dodeliti.
doprieti, rem - dospeti, doseči.
dopremiti, im - dopeljati, pribaviti.
dosadan, dna, dno - nadležen, siten.
dosjetiti se, im se - domisliti se.
dosjetka, e - domislek, dovtip, bistroumje.
doslovno, doslovce, adv. - od besede do besede.
dospieti, spijem - dospeti, priti, dozoreti, utegniti.
doviti se, ijem se, - iznajti, izmisliti.
dozlogrditi, im - presedati, nadležen biti.
doznačiti, im - prikazati, navkazati, dodeliti.
drač, a - osát, plevél.
dragulj, a - dragi kamen.
drapati, pljem - praskati, trgati.
dražcst, i - milina, mikalo, čar.
dreselost, i - otožnost, turobnost.
drevan, vna, vno - starinski, starodaven.
drhtati, drhćem - drgetati, trepetati.
drugda - časi, sicer.
drum, a - cesta.
drveće, a (coll.) - drevje.
dubok, a, o - globok.
dućan, a - štacuna, prodajalnica.
dúga, e - mavrica, božji stol.
dugme, eta - gumb.
dunuti, nem - pihniti.
duplir, a (u Crnojgori) - velika voščena sveča.
duplja, e - duplo, votlina.
durnuti, nem - suniti, pahniti, dregniti.

dušmanin, a - neprijatelj.
duvati, am - pihati, puhati.
duž - ob, kraj, poleg.
dvoriti, im - služiti, streči.
djavao, vla - hudič.
djipati, pljem - skakati.
džigerica biela - pluča; *dž. crna* - jetra.
džilit, a - kopje, sulica.

E.

Eda - jeli?
eno, eto, evo - lej, glej.

F.

Fala, fáliti - hvala, hvaliti.
fàliti, im - manjkati, grešiti.
fenjer, a - svetilka.
fišek, a - patrona, smojnica.

G.

Gad, a - gnjus, stud.
gadan, dna, dno - ostuden, gnjusen.
gadjati, am - mériti, na muho vzeti.
gamziti, gamizati - lezti, laziti, plaziti se.
garav, a, o - sajast.
gatati, am - vedeževati, prorokovati.
gazda, e - gospodar.
gdje - kje, kjer, ka, da.
glad, a in glad, i - lakota.
gladilica, e - osla, brus.
glib, a - blato, mlaka, brozga.
gluma, e - igrokaz, gledišćna igra.
glumac, mca - gledišćni igralec.
glup, a, o - butast, bedast, zabit.
gljiva, e - goba, gliva.
gnjev, a - jeza, srd, togota.
godimice, adv. - vsako leto.
godina, e - leto, letina.
godišnji, a, e - letni.
golem, a, o - velikanski.
goletan, tna, tno - gol.
gorak, rka, rko - grenek, bridek.
goropadan, dna, dno - vrtoglav, besen, stekel, silen.
gorostas, a - velikan, orjak, hrust.
gospodja, ali gospoja, e - gospa.
govno, a - gnoj, blato.
grâd, a - grad, mesto.
gràd, a toča.
graditi, im - staviti, zidati, delati, narejati.
gradjanin, a - mestjan.
gradski, a, o - grajski, mestni.
graja, e - krika, hrup, ropot.
grana, e - veja.
granuti, nem - vziti, prisijati, napočiti.
grkljan, a - grlo, goltanec.
grliti, im - objemati.
grmljavina, e - grom, grmenje.
groktati, kćem - krokati, hripati.
groznica, e - mrzlica.
grudi, pl. f. - prsi.
gruhati i gruvati - bobneti, grmeti, telebiti.
grustiti, im - gnjusiti, studiti se.
gubica, e - gobec.
guja, e - kača, gad.
gungula, e - hrup, šunder, vstaja, vriš.

gunj, *a* - plahta, plašč.
gurati, *am* - rivati, tiskati.
gusar, *a* - morski ropar.
gviriti, *im* - upirati oči.
gvoždje, *a* - železje, železo

H.

Hajati, *em* - marati, skrbeti za kaj.
hajka, *e* - ščuvanje, gonja.
halabuka, *e* - hrup, šum.
hametom, *adv.* - popolnoma, do čista, do tal.
harač, *a* - glavnina, davek od vsake glave.
harati, *am* - pustošiti, pleniti, razdevati.
harnost, *i* - hvaležnost.
hartija, *e* - papir.
hiljada, *e* - tisuč.
himba i hinba, *e* - potuha, hinavščina.
hir, *a* - trma, muha.
hititi, *im* - vreči.
hleb i hljeb, *a* - kruh.
hodnik, *a* - mostovž, (Gang).
hodočastiti, *im* - romati, na božjo pot iti.
hora, *e* - ura, čas, pravi čas.
hotice, *hotimice*, *adv.* - hoté, hotoma.
hram, *a* - cerkev, hiša božja, tempelj.
hrba, *e* - sulica, kopje.
hrdja, *e* - rja; malovrednež, plašljivec.
hrdjav, *a*, *o* - rijast, zarjavel; slab, spriden.
hrid, *i in a*; *hrida*, *e in hridina e* - skalina, pečina.
hrliti, *im* - hiteti, nagliti.
hrpa, *e* - skupina, kup, kopa, krdelo.
hrvati se, *am se* - rovati se, trgati se, tepsti se.
huka, *e* - krika, hrup.
huliti, *im* - psovati, preklinjati.
hulja, *e* - grdoba, malopridnež.
hunjavica, e - nahod, kihavica.
hvastati se, *am se* - bahati se, širokoustiti se.
hvat, *i in a* - seženj.
hvatati, *am* - loviti, prijemati.

I.

Igda, *ikada*, *ikad* - kedaj.
igdje - kje.
ili - ali.
imutak, *tka* - imetek, premoženje.
in, *a*, *o* - drug, drugačen.
inače - drugač, sicer.
inamo - drugam.
indi - tedaj, toraj.
istina, *e* - resnica.
istom - samo, ravno, še le.
istovjetan, *tna*, *tno* - isti, ravno tisti, enak.
izbaviti, *im* - oteti, rešiti.
izčašiti, *im* - izviniti, izpahniti.
izčezavati, *am* - izginjati, pojemati.
izčeznuti, *nem* - izginiti.
izdašan, *šna*, *šno* - zdaten, obilen.
izgledati, *am* - ugledati, očekovati.
izjava, *e* - izreka, sporočilo.
izkon, *a* - početek.
izmjenice, *adv.* - menjaje se, eno za drugim.

iznebuha adv. - nanagloma, iznenada.
izprazan, zna, zno - prazen, nečimern, puhel.
izvaditi. im - vzeti iz, izvleči, izdreti, posneti.
izvjestan, stna, stno - gotov, očiten, resničen.
izvjestiti, im - sporočiti, oglasiti.

J.

Jačina, e - moč, jakost.
jad, a - tuga, gorjè, reva, bridkost.
jadikovati, ujem - javkati, tarnati.
jagmiti, im - trgati se za kaj, viti se,
jamačan, čna, čno - zanesljiv, gotov.
jamčiti, im - porok biti.
jamstvo, a - poroštvo.
jarki, a, o - žarki, svitel, blišeč.
jaruga, e - draga, prepad.
jato, a - roj, tropa, krdelo.
jatomice, adv. - krdeloma, tropoma.
jauk, a - javk, jok, tarnanje.
jedared - enkrat.
jedljiv, a, o - srdarit, naglo jezen.
jednoć, jednom - enkrat, nekdaj.
jedva, jedvice - komaj, toliko da.
jeftin, a, o - po ceni, dober kup.
jeka, e - jek, glas.
jer, jere, jerbo - ker, kajti.
jeknuti, em - zadoneti, razlegniti se.
jezgra, e - jedro, cvet, izbor.
jezgrovit, a, o - jedrnat.
jogunast, a, o - nagajiv, trmast, trmoglav.
još, jošt, jošte, jošter - še
juče, jučer - včeraj.
jur, jurve - vre, že.
juriš, a - naskok, napad, naval.
juriti, im - dirjati, planiti.
jutros - to jutro, danes zjutraj.

K.

Kabanica, e - plašč.
kaca, e - kad.
kaciga, e - čelada.
kadar, dra, dro - zmožen, sposoben.
kadifa, e - baršun, žamet.
kadkad a, kadikad - včasi.
kajanje, a - kesanje.
kajati se, em se - kesati se.
kakvoća, e - kakošnost, kakovost.
kaludjer, a - mnih, redovnik.
kamata, e - obrést.
kaniti, im - nameriti, na misli imeti.
kano, kao, kô - kakor.
kapara, e - nadavek, ara.
kaput, a - suknja.
karanfilj, a - klinček, nageljc.
karika, e - obroč, členek, sklep, veriga.
kaštiga, e - kazen.
kat, a - nastropje.
kavga, e - kreg, prepir.
kazalište, a - gledališče.
kazati, žem - kazati, reči, povedati.
keba, e - pipec.
kefa, e - krtača.

kesa, e - mošnja.
kesiti se, im se - režati.
kicoš, a - gizdalin.
kidati, am - trgati, lomiti.
kip, a - podoba obraz, soha.
kist, a - čopič, pinzelj.
kiša, e - dež.
kišobran, a - dežnik, omrela.
kititi, im - kinčati, lepšati.
kivan, vna, vno - neprijazen, srdit na koga, ujedljiv.
klesar, a - kamnosek, kamnotesec.
kleveta, e - obrekovanje, opravljanje.
klica, e - kal, mladika.
klimati, am - majati, kimati, omahovati.
klip, a - bat, storž.
klizati, zam - drsati, dričati.
kloniti se, im se - ogibati se, umikati se.
klonuti, nem - upasti, pojemati; *klonuti duhom* - srčnost izgubiti, srce mu vpade.
kob i - znamenje, slutnja, naklomba, osoda.
koban, bna, bno - usoden, osodepoln.
kočiti se, im se - košatiti se, šopiriti se; otrpniti.
kod - pri, poleg.
kokoška, e - klobčič.
kokot, a - petelin.
kola â pl. - voz.
kolajna, e - verižica, ovratnica, svetinja.
kolati, am - krožiti, sukati se.
kolebati se, am se - majati se, zibati se.
koliba, e - koča, bajta.
količina, e - kolikost.
kolovoz, a - vel. srpanj, avgust.
komad, a - kos, odlomek.
konac, nca, - konec; nit
konak, a - dvor, stan; prenočišče.
konobar, a - kletar, točaj.
kopanja, e - korito, kadunje, neške.
kopča, e - petlja, zaponec.
koprena, e - zavoj, tančina, pajčolan.
kora, e - skorja.
kore, korice, â pl. - nožnice.
koriti, im - grajati, očitati, svariti.
korizma, e - post.
korov, a - plevél.
kos, a, o - popréčen.
kosa, e - lasjé.
kosnuti, nem - zadeti o kaj, dotekniti se.
kostrešiti se, im se - ščetiniti se, ježiti se.
kostur, a - kostra, kostnjak, okostnica.
košulja, e - robača, srajca.
kotač, a - kolobar, kolo.
kotrljati, am - valjati, valiti, trkljati.
koturati, am - trkljati, točiti, valiti.
kotva, e - sidro, maček.
kov, a in kov, i - kovina, ruda.
kovčeg, a - skrinjica, kofer.
krabulja, e - krinka, larva.
kraljevna, e - kraljica.
krcati, am - nakladati, tovariti.
krdo, a - krdelo, tropa, čreda.
krenuti, nem - ganiti, makniti, oditi, odpraviti se.
kretati, ćem - gibati, premikati.
krevet, a - postelja.

kriomčar, *a* - tihotapec.
krivda, *e* - krivica.
krivudast, *a*, *o* - kriv, zakrivljen.
kržka, *e* - kos, košček, urezanec.
krmača, *e* - svinja, prasica.
krmak, *a* - prasec.
krov, *a* - streha.
kroz, *kroza*, - skozi.
krst, *a* - križ.
krstiti se, *im se* - križati se.
krš, *a in krš*, *i* - prod, grušec, kamenje, skalovje.
kršan, *šna*, *šno* - skalnat, kamenit, čvrst, jak.
kršiti, *im* - krehati, lomiti.
kršovit, *a*, *o* = kršan.
krupan, *pna*, *pno* - velik, debel, čokat.
krut, *a*, *o* - tvrd, žilav, trden.
krvnik, *a* - morilec, ubijalec.
kucati, *am* - trkati, biti, utripati.
kuća, *e* - dom, hiša; *kući* - domov, *kod kuće*, domá.
kućarica, *e* - hišica, kočica.
kud, *kuda* - kod, koder.
kuditi, *im* - grajati, karati, oči tati.
kudrav, *a*, *o* - kodrast.
kukati, *am* - javkati, tarnati.
kukavan, *vna*, *vno* - reven, beden, siromašan.
kula, *e* - stolp, trdnjava, grad.
kùpiti, *im* - skupljati, zbirati.
kupus, *a* - zelje, kapus.
kurjak, *a* - volk.
kvočka, *e* - koklja.
kvrga, *e* - grča, svrž.

L.

Lagan, *a*, *o* - lahek, počasen.
lagav, *gva* - sod.
lagum, *a* - podkop, rov.
lak, *a*, *o* - lahák, hka, hko.
lakrdija, *e* - burka, šala.
lamati, *am* - lomiti.
lanac, *nca* - veriga.
lasan, *sna*, *sno* - lahek.
laskati, *am* - prilizovati se.
lastan, *stna*, *stno* - zložen, ugoden, priročen, lahek.
laštiti, *im* - loščiti, likati, gladiti.
latiti se, *im se i laćati se*, *am se* - lotiti se.
lebditi, *im* - vznašati se, plavati.
lecati se, *am se* - bolehati, plašiti se, bati se.
ledja, *â (pl)* - pleča.
lelek, *a* - javk, jok, stok.
lem, *a* - lim, klej.
lemati, *am* - pretepati, tleči.
lepeza, *e* - pahalo, mahalica.
lepršati, *am* - frfrati, vihrati.
leptir, *a* - metulj.
lešina, *e* - mrtvo truplo, mrtvola.
licomjeran, *rna*, *rno* - hinavski.
licomjerstvo - hinavščina.
lier, *a* - lilija.
lies, *a* - les, rakev, mrtvaška truga.
lih, *a*, *o* - prazen, brezkoristen, neraven.
lihvar, *a* - skopuh, oderuh.
lija, *e* - lisica.
lim, *a* - plošča, pleh.
lipanj, *pnja* - rožnik, junij.
listopad, *a* - vinotok, oktober.

lišiti, *im* - opleniti, pripraviti ob kaj.
livada, *e* - trata, senožet.
lješina, *e* - lešina.
ljuljati, *am* - gugati, zibati.
lokot, *a* - viseča ključavnica.
loman, *mna*, *mno* - kamenit, strm.
lopov; *a* - malopridnež, potepuh.
lopta, *e* - oblica, žoga.
loš, *a*, *e* - slab, zel.
loza, *e* - rozga, trs, vinska trta; rod, pleme.
lozinka, *e* - geslo.
ložiti, *im* - polagati, kuriti.
ložnica, *e* - spavalnica, spavališče.
luč, *a* - trska, luč.
luča, *e* - žarek, trak.
lud, *a*, *o* - bedast, nor.
ludjak, *a* - bedak, norec.
lùk, *a* - čebula.
lûk, *lúka* - lok.
lukav, *a*, *o* - zvit, prekanjen.
lukavština, *e* - zvijača, prekanjenost.
lupati, *am* - lópati, tleči, tepsti.
lupež, *a* - tat, slepar.
lutati, *am* - bloditi, klatiti se.
lutka, *e* - donda, igračka.

M.

Magarac, *rca* - osel.
mahnit, *a*, *o* - nor, blazen, zmešan.
mahom, *adv.* - bo bi trenil, pri tej priči.
mahuna, *e* - luska, strok.
makar - ako tudi, če tudi, če prav.
malaksati, *am* - slabeti, pešati
malj, *a* - kij, bàt, tolkač.
mana, *e* - pomankljej, pogreška, napaka.
manastir, *a* - samostan.
man, *mani* = *zaman*, *zahman* - zastonj.
manuti, *mahnuti se*, *em se* - odreči se, pustiti.
mantija, *e* - kuta, mniška obleka.
marše, *eta* - živinče.
marva, *marha*, *e* - živina, goved.
mast, *i* - boja, barva.
mašća, *e* - mast.
mašiti se, *im se* - prijeti, seči za čim.
mašta, *e* - domišljija, fantazija.
medjašiti, *im* - mejiti.
medju - med.
mejdan, *a* - bojišče, dvoboj.
mekan, *a*, *o* - mehek.
mekoputan, *tna*, *tno* - mehkužen, razmazan.
melem, *a* - oblaga, hladilo, drago mazilo.
metež, *a* - zmeda, homatija.
metnuti, *em* - vreči, deti.
micati, *čem* - gibati, mikati.
miris, *a* - duh, dišava, vonj.
mirodija, *e* - dišava, vonjava.
misa, *e* - maša.
mititi, *im* - podkupiti.
mjed, *a in i* - toč, mesing.
mjestance, *a* - mestice.
mješovit, *a*, *o* - zmešan, pomešan.
mješte = *mjesto* - mesto, za.
mlitav, *a*, *o* - mlačen, len.
moliti, *im* - moliti, prositi.

momak, mka - dečko, mladeneč, junak.
motka, e - preklja, drog.
motriti, im - ogledovati, opazovati.
možda - morda.
mrk, mrkli, a, o - mračen, temen.
mrlja, e - madež, maroga.
mršav, a, o - medel, shujšan, suh.
mrva, mrvica, e - košček, drobtina.
mrviti, im - drobiti.
mrziti, im - črtiti, sovražiti.
munja e - strela.
munjina, munjevina - elektrika.

N.

Nadmašiti, im - preseči, veči biti.
nadnica, e - dnina, dnevni zaslužek.
nadničar, a - dninar, delavec.
nado, a - jeklo.
nadoknaditi, im - nadomestiti.
nadri, indekl. - kriv, lažnjiv n. pr. nadrimudrost - puhla, prividna modrost, nadripisar - zakotni pisar.
nadrljati, am - načrčkati.
nadjenuti, em - nadeti.
nadvirivati - tajno pogledovati, lukati.
nagadjati, am - ugibati, domišljati se.
nagnuće, a - nagnenje.
nagraditi, im - obdariti, naplačati, povrniti.
nagrnuti, em - nagrebsti, navaliti.
nahrupiti, im - prilomastiti, napasti.
nahustiti, im - našuntati, nadražiti.
najaviti, im - naznaniti, napovedati.
najmiti, im - najeti.
nakan, a, o - namenjen, voljan, hoteč.
nakaza, e - spaka, grdoba.
nakit, a - kinč, lišp.
naklon, a, o - naklonjen, nagnjen, dobrohoten.
naknada, e - odškodovanje, povračilo.
naknaditi, im - odškodovati, povrniti.
naknadno - poznej, v dodatku.
nakon i nakom - po, za.
nakrcati, am - naložiti, natovariti.
nakupiti, im - skupiti, nakopičiti, nabrati.
nakvasiti, im - namočiti.
nalaziti, im - nahajati.
naličan, čna, čno i nalik, a, o - podoben.
naličiti, im - podoben biti.
namaći i namaknuti, em - namekniti, pripraviti, priskrbeti.
namet, a - naklada.
namira, e - zadostilo, poplačilo, pobotnica.
namiriti, im - umiriti, zadovoljiti, poplačati.
namisao, sli - namislek, namen.
nanizati, am - zvrstiti, nabrati.
napast, i - skušnjava.
naperiti, im - naravnati, pomeriti na kaj.
napokon - naposled, nazadnje.

napomenuti, nem - opomniti, omeniti.
napor, a - trud, prizadetje.
napose - posebej, posebno.
naprasit, a, o - ošaben.
naprečac - spotoma, koj.
naprtiti, im - naložiti, natovaviti.
naputiti - napotiti, podučiti.
naricati, čem - tóžiti, tugovati, žalovati.
naročit, a, o - izrečen, določen, poseben.
nasamariti, im - opeharati, ukaniti.
nasrnuti, em - naleteti, zaleteti se, napasti.
nasrt, a - napad, naskok.
nastava, e - nadaljevanje, poduk, nauk.
nastaviti, im - nadaljevati.
nastojati, jim - prizadevati se, truditi se.
nasusret - naproti.
natjecati se, čem se - tekmati se, skušati koga prekositi.
natjerati, am - natirati, nagnati.
natrag, natražke - nazaj.
natucati, am - jecljati, naznačevati.
navala, e - navál, napad.
naviestiti, im - napovedati, oglasiti.
naviknuti, nem - navaditi.
navlastit, a, o - poseben.
navratiti, im - navrniti.
nazočan, čna, čno - pričujoč.
nećak, a - sestrič, sestre sin.
nedobana, bno - nevčasen, nezrel, nedorasel
nedostatak, tka - pomanjkanje.
nedjelo, a - zločinstvo, zlo delo, hudobija.
nehajan, jna, jno - nemaren, zanikaren.
nehajati, jem - ne marati, nemaren biti.
neharan, rna, rno - nehvaležen.
nehotice - nehoté.
neka - naj.
nekmo, nekmoli - nikar že, nikar ne še.
nekolicina, - nekoliko njih.
neman, i - grdoba, spaka, strašilo.
nemoj, - te - nikar - te.
nepogoda, e - nevreme, nevihta.
nesgrapan, pna, pno - okoren, nespreten, neotesan.
nesiguran i *nesjeguran, rna, rno* - negotov, nevaren.
nestati, nem - izginiti, zmanjkati.
nestašan, šna, šno - nagajiv, poreden.
nesviest, i - nezavest, omedlevica.
netom - komaj, toliko da.
neumoran, rna, rno - neutrudljiv.
nevaljan, a, o - neveljaven slab, spriden.
nevolja, e - nadloga, revščina, stiska.
nezgrapan = nesgrapan.
nicati, čem - kaliti, kal poganjati.
nišaniti, im - meriti, pomeriti na kaj.
ništica, e - ničla.
niz, niza - doli po.

njihati, šem - ujčkati, zibati.
njuh. a - voh, vonj, duh.
njušiti, im - vohati, slediti.
nuditi, nudjati - ponuditi,. ponujati, siliti.
nukati, am - spodbadati, nagovarjati, siliti.
nuz - poleg, pri.
nužda, e - nuja, potreba, sila.

O.

Obala, e - breg, obrežje.
obaliti, im - pobiti, zvrniti, umanjšati, znižati.
obaviest, i - naznanilo, pojasnilo.
obaviestiti, im - sporočiti, oglasiti.
obaviti, im - opraviti, storiti. dogotoviti.
obezbiediti, im - zavarovati, zagotoviti.
obeznaniti se, im se - omedleti, onesvestiti se.
obiediti, im - okriviti, po krivem obdolžiti.
obiest, i - prevzetnost, ošabnost.
obitalište, a - prebivališče.
obitavati, am - prebivati, stanovati.
obitelj, i - družina, rodbina..
objava, e - oglas, naznanilo.
objestan, stna, stno - prevzeten, ošaben.
oblok, a - okno.
oboriti, im - zvrniti, podreti, pobiti, pobesiti.
obraditi, im - obdelati.
obratiti, im - obrniti.
obresti, etem, - odkriti, iznajti.
obricati, čem - obetati, obljubovati.
obronak, nka - rob, breg, reber.
obsada, e - obseda, oblega.
obsjena, e - slepotila, slepilo, mamilo.
obuća, e - obutev, obuvalo.
obuhvatiti, im - obseči.
ocal, cla - jeklo.
očajan, jna, jno - obupen, obupljiv.
očajati, am - odlašati, odkladati.
odgaliti, in - odgrniti.
odjeća, e - obleka.
odjuriti, im - oddirjati.
odkale - odklej, odkod.
odkidati, am - odlomiti.
odlanuti, em - olajšati, zlajšati se.
odluka, e - odloček, sklep.
odmah - koj, precej.
odmor, a - počitek.
odnošaj, a - razmera.
odojak. jka - prešiček.
odoljeti, im - upreti se, ustaviti se, premagati.
odora, e - plen, oprava, obleka.
odovle, odovud, a odovod, od tod.
odpaditi se, im se - odpasti, odvaditi se.
odpratiti, im - odpraviti, odposlati.
odpremiti, im - odpraviti.
odraziti, im - odbiti.
oduran, rna, rno - gnjusen, priskuten.
oduševljenje, a - navdušenje.
odvažan, žna, žno - srčan, smel.
odviše - odveč, preveč.

odvesti, vezem - odpeljati.
odvjet, a - odgovor, odziv.
odvjetnik, a - advokat.
odvratiti, im - odvrniti.
ogavan, vna, vno - ostuden, gnjusen.
ogroman, mna, mno - velikanski, orjaški.
ogrtač, a - ogrinjalo.
ohol, a, o - prevzeten, napuhnjen.
oholost, i - prevzetnost, napuh.
oka, e - teža $1^1/_2$ kila in mera 4 litre.
okaljati, am - oskruniti, ognjusiti, zablatiti.
okaniti se, im se - popustiti, jenjati.
oklada, e - stava, vadlja.
okladiti, im se - staviti, vadljati.
oklievati, am - oprezvati, odlašati.
okom, okomit, a, o - navpik, ravnotežen.
okrenuti, nem - obrniti, zasukati, premeniti.
olovo, a - svinec.
odmah - koj, precej.
onomad - nedavno, oni dan.
opačina, e - napaka, spridenost, pregreha.
opak, a, o - napek, spriden, hudoben.
opasan, sna, sno - nevaren.
opasnost, i - nevarnost.
opetovati, ujem - ponavljati.
opip, a - tip, tipalo.
oporaviti se, im se - okrevati, opomoči si.
opraštati, am - odpuščati, prizanašati, poslavljati se.
opredieliti, im - določiti, odrediti.
opreka, e - nasprotje.
opremiti, im - odpraviti, odposlati.
oprezan, zna, zno - pazljiv, pozoren, premišljen.
oprostiti, im - odpustiti, prizanesti; opr. se - posloviti se.
oriti se, im se - glasiti se, razlegati se, odmevati.
osiediti, im - osiveti.
osim - razun, mimo, brez.
osjećati, am - čutiti.
osjegurati, am - zavarovati.
oskudica, e - pomanjkanje, siromaštvo.
oskvrniti, im - oskruniti, omadleževati.
ostrica, e - ostrina, rez, rezina.
osuda, e - obsodba, sodba.
osvaditi, im - ovaditi, zatožiti, dolžiti.
osvanuti, em - svitati, zdaniti se.
osveta, e - maščevanje.
osvetiti se, im se - maščevati se.
osvetnik, a - maščevalec.
osvjedočiti, im - prepričati.
osvrnuti, nem se - ogledati se.
ošinuti, nem - kreniti, udariti.
ošteta, e - pokšodovanje.
oštetiti, im - poškodovati.
otajan, otajstven, a, o - skriven, skrivnosten.
otale, odatle - odtod, od tega.
oteti, otmem - odvzeti, ugrabiti.
otimati, am, in mljem - odjemati, odvzemati.
otrag, a - zadej.
otrov, a - strup.
otvoriti, im - odpreti.
otvarati, am - odpirati.

ovamo - simo.
ovdi, *ovdje*, *ovdjeka* - tu, tukaj.
ovoće, *a* - sadje.
ovrha, *e* - izvršba, izpeljava, izpolnitev.
ovud, *ovuda* - tód, ovód.
ozbiljan, *ljna*, *ljno* - resnoben.
ozleda, *e* - poškodovanje.
ozlediti, *im* - raniti, poškodovati.
ožujak, *jka* - sušec, mart.

P.

Pačati se, *am se* - vtikati se, mešati se, pečati se.
pače, *adv.* - marveč, temveč, nasproti.
pačiti, *im* - ovirati, škoditi.
pakost, *i* - zlobnost, hudobnost.
pamtiviek, *od pamtivieka* - odkar pomnijo ljudje, odkar svet pamti.
pamuk, *a* - pavola, bombaž.
pandja i pandža, *e* - krempelj, parkelj
pandur, *a* - javni stražnik, policaj.
papak, *pka* - parkelj, kopito.
papuča, *e* - škrpet (Pantoffel).
par, *a* - hip, trenutek.
parba, *e* - prepir, spor, pravda.
parcov, *a* - podgana.
parnica, pravda, tožba.
parub, *a* - parobek, štor.
pasmina, *e* - pasem, pleme, svojad.
pastuh, *a* - žrebec.
patiti, *im* - trpiti.
patka, *e* - raca.
patnja, *e* - trpljenje, muka.
patriti, *im* - iti koga, čegav biti.
patuljak, *ljka* - pritlikovec.
paučina, *e* - pajčevina.
pauk, *a* - pajek.
paun, *a* - pav.
pazar, *a* - semenj, trg.
pazariti, *im* - tržiti, sajmovati.
pazikuća, hišnik, vratar.
peckati, *am* - pikati, zbadati.
pečal, *i* - skrb, žal, otožnost.
pedalj, *dlja* i *pedanj* - ped, i.
pedepsa, *e* - kazen.
pehar, *a* - čaša, kupa, vrč.
pekar, *a* - pek.
pelud, *i* - cvetni prah.
pendžer, *a* - okno.
pentati, *am* - jecljati.
perivoj, *a* - cvetnjak, gaj.
perjanica, *e* - pero za klobukom.
peršin, *a* - peteršilj.
piće, *a* - pitje, pijača.
piac in piaca, *e* - trg.
pietao, *tla* - petelin.
pile, *eta* - pišče, eta.
piljiti, *im* - oči upirati, štrleti v kaj.
pir, *a* - svatba, ženitvanje.
piriti, *im* - puhati, netiti.
pisnuti, *nem* - črhniti.
pitati, *am* - prašati.
pitom i pitoman, *mna*, *mno* - krotek, naseljen, obdelan.
pitomac, *mca* - gojenec, rejenec.
pješice i *pješke*, *adv.* - péš.
pjetao, *tla* i *pjevac*, *vca* - petelin.
pjenušav, *a*. *o* - penast, peneč.
plačkati, *am* - pleniti, ropati.
plandište, *a* - senčnat kraj, kjer goveda o poletni vročini leže; počinek.

plandovati, ujem - opoldne počivati, pohajkovati, postopati.
plešiv, a, o - plešast.
plima i *ojeka* - Ebbe u. Flut.
plivati, am - plavati.
plod, a - sad, prirodek, pridelek.
pljuštavica, e - ploha, naliv.
pobiediti, im - premagati.
pobieda, e - zmaga.
počelo, a - prvina, početek, načelo.
počinak, nka - počitek.
počiniti, im - storiti.
počitati, am - spoštovati.
podašan, podatan tna, tno - radodaren, popustljiv.
podčinjen, a, o - podložen.
podhvat, a - podvzetje.
podlost, i - prosto, nizko mišljenje, nesramnost.
podmititi, im - podkupiti.
podmiriti, im - umiriti, zadovoljiti, plačati.
podmukao, kla, klo - potuhnjen, zvit, prekanjen.
podpuno, adv. - popolnoma.
podrum, a - prizemlje, klet.
podvorba, e - postrežba.
podvoriti, im - postreči.
podvostručiti, im - podvojiti.
pogibao, bli i *pogibelj, i* - pogin, nevarnost.
pogibeljan, ljna, ljno - nevaren.
poharati, am - opleniti, oropati.
pohodit, im - obiskati.
pojav, a - prikaz.
pojaviti, im - prikazati.
pojmiti, im - razumeti, zapopasti.
pok, pokle - ko, po tem ko, ker.
poklad, a - zaklad.
poklisar, a - poslanec, glasnik.
poklop, a - pokrov.
pokojni, a, o - ranjki.
pokoljenje, a - rod, koljeno, rodovina
pokret, a - kretanje, gibanje.
pokretnina, e - premakljivo blago.
pokročiti, im - stopiti naprej.
pokucati, am - potrkati.
pokučiti, im - podati.
pokućje i *pokućtvo, a* - pohišje, hišna oprava.
pokunjiti, im - pobiti, popariti, ob srce pripraviti.
pokupiti, im - skupiti, sbrati, pobrati.
polagan, a, o - počasen
polako, polahko - polagoma, počasi.
polučiti, im - doseči, zadobiti.
poluditi, im - znoreti.
polugodište, a - polletje.
pometnja, e - zmota, pogrešek.
pomičan, čna, čno - gibljiv, premakljiv.
pomnja, e - pazljivost, pozornost
pomrčati, im - mrknuti.
pomrsiti, im - zaplesti, zamotati, pokaziti, zmesti.
ponor, a - ponikva, t. j. mesto, kjer voda ponira, t. j. se v zemljo gubi.
ponuka, e - pobuda, nagib.
popiknuti se, em se - spotakniti se.
poput - podoben.
poradi - zavolj, zarad.
poraziti, im - pobiti, pogubiti. razdjati.

pored - tik, kraj, poleg.
poremetiti, im - zmešati, zmesti, zmotiti
porez, a - davek.
poreći, poricati - oporeči, oporekati.
porieklo, a - rod, pleme, koleno.
porodica, e - družina, rodbina.
poruga e - sramota, zasmehovanje.
porugljiv, a, o - zasmehljiv, zabavljiv.
posao, sla - delo, opravilo.
posielo, a - večerna zabava.
poslen, a, o - delaven, marljiv.
poslije, poslje - poznej, po, po tem.
pospremiti, im - pospraviti, urediti.
posrnuti, em - spotakniti se.
postići, ignem - doseči.
postojan, jna, jno - stalen, stanoviten.
postolar, a - črevljar.
posve, posvema - zevsema, do čista.
poticati, ičem - spodbadati.
potjera, e - gonjenje, preganjanje, lov.
potucati se, am se - potepati se, klatiti se.
potvoriti, im - okriviti, obdolžiti
pouzdan, a, o - zanesljiv, zaupljiv, zvest.
pouzdati se, am se - zaupati, zanesti se.
povjest, i - zgodovina.
povod, a - uzrok, nagib.
povorka, e - tropa, krdelo, vrsta.
povriediti, im - poškodovati, razžaliti.
pozajmiti, im - posoditi.
požuda, e - poželjenje, pohlepa.
požuriti, im - pohititi, podvizati.
pra, e - prepir, pravda.
prah, a - prah, smodnik
pram, prama, prema - proti, k.
pram, a - šop, kita, lasje.
pramaljeće, a - spomlad.
praštati, am - odpuščati, prizanašati.
pratilac, ioca - spremljevalec.
pratiti, im - spremljati, sprovoditi.
pravac, vca - mér, ravnilo, vodilo.
pravedan, dna, dno - pravičen.
prčiti se, im se - šopiriti se, nos vihati.
predsuda, e - presodek.
pregršt, i - perišče, prgišče.
prekinuti, prekidati - prelomiti, pretrgati, prejenjati.
prekjuče, - r - predvčeraj.
prekršaj, a - prestopek.
prekršiti, im - prelomiti, prestopiti.
prelja e - predica.
preljub, a - prešestvo.
prema - proti, k, do.
premac, mca - raven, enak.
premda - akoravno.
prenuti se, nem se - zganiti se, stresti se.
prestići, ignem - preteči, preseči, prekositi.
prešen, šna, šno - nujen, silen.
pretjerivati, am i *ujem* - prenapenjati.

pretvarati, am - predelavati, hliniti, pritajevati.
pretvoriti, im - predelati, spremeniti.
previjan, a, o - prekanjen, zvit.
prevrtljiv, a, o - omahljiv, nestanoviten.
prezime, imena - primek.
prezirati, am - zaničevati.
prhnuti, em - odfrfrati, vzleteti.
prianjati, am - prijemati se, držati se.
priča, e - basen, pravljica, pripovedka.
pričati, am - pravljice pripovedati.
pričest, i - obhajilo.
priek, a, o - popреčen, kriv, osoren.
prietiti, im - groziti, žugati.
prihvatiti, im - poprijeti.
prijati, am - prilegati se, goditi, na roko iti.
prijava - naznanilo, poročilo.
prikopčati, am - pripeti.
prikučiti se, im se - prigniti se, nagniti se, približati se.
prilagoditi, im - prikrojiti, pristrojiti, vravnati.
prilaskati se, am se - prilizniti se, prikupiti se.
primjetiti, im - opaziti.
prinuditi, im - prisiliti.
prinukati, am - prisiliti.
prionuti, em - prijeti se.
priprema, e - priprava.
pristao, ala, alo - pristojen, prikladen, čeden.
pristaša, e - privrženec.
pristojba, e - taksa.
prisutan, tna, tno - pričujoč, navzoč.
pritoman, mna, mno - pričujoč' navzoč.
priuštiti, im - privošiti.
priviknuti, em - privaditi.
privremeni, a, o - začasni.
privriediti, im - pridelati, pri služiti, pridobiti.
prkos, a - klubovanje, trma.
prkositi, im - kljubovati.
prljav, a, o - zamazan.
prnja, e - cunja, capa.
probit, i *probitak, tka* - prid, dobiček, korist.
probitačan, čna, čno - koristen, pridoven, dober.
probušiti, im - prebiti, prevrtati, predolbsti.
prodolica, e - dolinica.
profućkati, am - zapraviti, potratiti.
prokšen, a o - razposajen, srborit, lahkoumen.
proljeće, a - spomlad.
proljetos - te spomladi.
promašiti, im - zgrešiti, ne pogoditi, ne zadeti.
promatrati, am - pregledovati, premišljevati.
promet, a - prodaja, kupčija, obrt.
promicati, ičem - premikati, pospeševati.
promisao, sli - previdnost.
proniknuti, pronicati - prešiniti, preseči, spreviditi.
propovjed, i - pridiga.
prosinac, nca - gruden, december.
prostiti, im - odpustiti prizanesti.
prosvjed, i - ugovor, protest.
prosvjedovati, ujem - upirati se, ugovarjati.

prosvjeta, *e* - omika, izobraženost.
prošast, *a*, *o* - prošli, pretekli.
proštenje, *a*, *o* - odpuščenje, prizanašanje, shod, sejem.
protjerati, *am* - pregnati.
proturati, *am* - preriti, prepehati, protiskati.
protusloviti, *im* - prigovarjati, oporekati.
provala, *e* - predor, prelom, napad, naskok.
proz (u Crnoj gori) = kroz, - skozi.
prozor, *a* - okno.
prozorje, *a* - svit, osvitek, zor.
prozvati, *zovem* - imenovati.
prpošan, *šna šno* - jezikav, vedečen.
prsluk, *a* - oprsnik, telovnik.
prsnuti, *em* - prskniti, razpočiti se.
pršiti, *im* - prskati, frfrati, prašiti; peršeć - nestanoviten.
prtljag, *a* i *prtljaga*, *e* - prtež (Gepäck).
pružiti, *im* - raztegniti, podigniti, podati, ponuditi.
psetance, *a* - psiček.
pucati, *am* - pókati, strelati.
puce, *eta* - gumb.
pučanstvo, *a* - prebivalstvo, stanovništvo, ljudstvo.
pućina, *e* - široko, debelo morje.
pučki, *a*, *o* - ljudski, naroden.
puk, *a* - 1) pok, 2) polk, narod, ljudstvo.
put, *a* - pot; putem - potem, medpotoma.
put, *a* - k, proti.

R.

Rad, *a* - delo, opravek, posel.
radi - zarad, zavolj.
radin, *a*, *o* - delaven.
raditi, *im* - delati, prizadevati si.
radnik, *a* - delavec.
radnja, *e* - delo, opravilo.
radoznalost, *i* - radovednost.
rakija, *e* - žganje.
rat, *a* - vojska.
ratoboran, *rna*, *rno* - bojaželjen.
ratovati, *ujem* - vojskovati.
raz, *a* - udar, pah.
razabrati, *berem* - razbrati, povzeti, posneti, sprevideti.
razbluda, *e* - pohotnost, nasladnost, mehkužnost.
razbor, *a* - razum, pamet, sprevidnost.
razborit, *a*, *o* - razumen, pameten.
razcviliti, *im* - razžalostiti, užaliti.
razdalek, *a*, *o* - daleč vsak sebi, narazen, oddaljen.
razgaliti, *im* - razvedriti, razbistriti.
razglobiti, *im* - razuditi, razstaviti, razločiti.
razgovietan, *tna*, *tno* - razločen, jasen.
razi zemlje - pri zemlji, pri tleh.
razigrati, *am* - razvedriti, razveseliti.
razilaziti se, *im se* - razhajati se.
razit, *a*, *o* - vodoraven, horizontalen.

razjariti, *im* - razsrditi, razkačiti.
razjediti, *im* - razsrditi, razjeziti.
razkalašen, *a*, *o* - razpašen, razposajen, razuzdan.
razkinuti, *em* - razlomiti, raztrgati.
razkomadati, *am* - razkosati, razdrobiti.
razkoš, *i* - radost, veselje, naslada.
razkrstiti se, *im se* - raziti se, razdvojiti se.
razkršće, *a* - razpotje, križpot.
razljutiti, *im* - razjeziti, razsrditi.
razmak, *a* - daljina, vzdaljenost.
razmatrati, *am* - premišljevati.
razmetnik, *a* - zapravljivec.
razmrsiti, *im* - razsnovati, razplesti.
razoriti, *im* - razdjati.
razpačati, *am* - razpečati, razprodati.
razpolagati, *am* - ravnati s čim, obračati kaj.
razpra, *e* - razprtija, razdor.
razpršiti, *im* - raztresti, razsipati, razpoditi.
razpuće, *a* - razpotje.
razsap, *spa* - razsip.
razštrkati, *am* - raztresti, razsuti.
raztjerati, *am* - razpoditi.
razvrat, *a* - prevrat, prekucija.
resiti, *im* - lepšati, kinčati.
revan, *vna*, *vno* - marljiv, priden.
ridati, *am* - tuliti, vekati.
ridj, *ridjast*, *a*, *o* - rujav.
rieč, *i* - beseda.
rikati, *ričem* - rjoveti, tuliti.
rima, *e* - srok, stik, soglasje.
rječit, *a*, *o* - zgovoren.
rječnik, *a* - besednjak, slovar.
ročište, *a* - rok, za sestanek dogovorjen kraj ali čas.
roda, *e* - štorklja.
rodjak, *a* - rojak, sorodnik.
rogobor, *a* - šum, bučenje, mrmranje.
roniti, *im* - iti pod vodo, točiti, kapljati.
roptati, *am* - hrumeti, rohneti.
rotkva, *e* - retkev.
rt, *a* - ost, končina, predgorje.
rubača, *e* - robača, srajca.
rubenina, *e* - perilo.
rublje, *a* - perilo.
ručak, *čka* - kosilo, zajutrek.
ručati - jesti, kositi.
ručka, *e* - ročnik, držaj.
ručnik, *a* - obrisalka, otirača.
rud, *a*, *o* - rudečkast, kodrast.
rudo, *a* - oje.
rugati se, *am se* - rogati se, zasmehovati, zasramovati.
ruglo, *a* - zasmehovanje, posmeh.
rugoba, *e* - grdoba.
ruho, *a* - ruha, obleka.
rujan, *jna*, - kimovec, september.
rujan, *jna*, *jno* - rumen.
rukati, *ručem* - rjoveti.
rukovet, *i* - peščica, pest.
rulja, *e* - drhal, tropa.
rupa, *e* - jama, luknja.
rus, *a*, *o* - ros, rujav, rudečkast.
rušiti, *im* - razdevati.

rutav, *a*, *o* - kosmat.
ružan, *žna*, *žno* - grd.
ružiti, *im* - grditi, psovati.

S.

Sablast, *i* - pošast, strašilo.
sablazan, *zni* - pohujšanje, spotikljej.
saborisati, *išem* - zborovati.
sad, *sada*, *sade*,*sadekar* - sedaj.
sadašnji, *a*, *e* - sedanji.
sadra, *e* - mavec, gips.
sag, *a* - pogrinjalo, preproga.
sagraditi, *im* - sezidati, postaviti.
sahat, - sat, ura.
sakat, *a*, *o* - pohabljen, pokvečen, hrom.
saletiti, *im* - zleteti s česa, nadlegovati, moledovati.
san, *sna*; *sanak*, *nka* - sen, spanje.
sánduk, *a* - predal, škrinja.
sapun, *a* - mjilo, žajfa.
sastajati se, *em se* - sestajati, shajati se.
sastanak, *nka* - shod.
sasvim - zevsema, do cela, po polnoma.
sat - ura.
satnik - stotnik.
sav, *sva*, *sve* - ves, vsa, vse.
savez, *a* - zveza.
savjest, *i* - svest, vest.
savjet, *a* - svèt.
savršen, *a*, *o* - zvršen, zgotovljen, popolnoma.
sbuntovati, *ujem* - zmotiti, zbégati.
sbilja, = zbilja.
scieniti, *im* - misliti, meniti, soditi.
sčepati, *am* - popasti, prijeti.
sdušan, *šna*, *šno* - vésten.
sdvojiti, *im* - obupati.
seja, *seka*, *e* - sestra.
seljak, *a* - kmet, poljodelec.
selo, *a* - vas.
sglavak, *vka* - člen, sklep.
sgloba, *e* - sestava, stik, sklad.
sglobiti, *im* - skleniti, stekniti, zvezati.
sgoditi, *im* - pogoditi, zadeti.
sgrada, *e* - poslopje.
sguriti, *im* - zgrbiti, skriviti, skljućiti.
shodan, *dna*, *dno* - zgoden, primeren, sposoben.
shvatiti, *im* - zapopasti, razumeti.
sićan = sitan.
siečanj, *čnja* - pr-sinec, januar.
sied, *a*, *o* - siv.
sievati, *am* - bliskati se.
siguran, *sjeguran*, *rna*, *rno* - varen, brezskrben, gotov.
sinuti, *em* - zabliščati, zalesketati.
sitan, *tna*, *tno* - malen, droben.
sjećati, *am* - spominjati.
sjednica, *e* - seja.
sjena, *e* - senca.
sjeta, *e* - miloba, žaloba, otožnost.
sjetilo, *a* - čutilo.
sjetiti, *im* - spomniti.
sjutra - jutri.
skanjivati se, *am se* - oprezovati, obotavljati se.
skapati, *am* - pogibati, crkati.
skopčati, *am* - speti, zvezati, skleniti.
skinuti, *nem*, *skidati*, *am* - sneti, strgati, svleči, odstaviti.

skitati, *am* i *ćem se* - klatiti, potepati se.
sklizati, *žem se* - drčati, drsati se.
sklizak, *ska*, *sko* - gladek, polzek.
sklon, *a*, *o* - naklonjen; nagnjen, udan.
sklopiti, *im* - skleniti, stekniti, strniti, zvezati.
skolke, *â* - mrtvaški oder.
skor, *a*, *o* - hiter, nagel, nedaven.
skot, *a*, - zalega.
skrižaljka, *e* - tabela.
skroman, *mna*, *mno* - čeden, pohleven.
skrovište, *a* - skrivališče, zakotje.
skroz - skozi.
skučiti, *im* - skljućiti, skloniti, upogniti.
skut, *a* - rob, obšiv, okrajek.
skvrna, *e* - madež.
slagati, *slažem se* - skladati se, vjemati se.
slavulj, *a* - slavec.
sličan, *čna*, *čno* - podoben.
sljepočice, *â* - senci.
sljubiti, *im* - skleniti, stekniti, zvezati.
slovo, *a* - pismo, črka, beseda.
slučaj, *a* - dogodek, naključba.
slučiti, *im se* - prigoditi se, primeriti se.
služavka, *e* - služkinja.
smaći i *smaknuti*, *knem* - umoriti, ubiti.
smatrati, *am* - gledati, opazovati, držati za kaj.
smedj, *a*, *e* - rujav.
smetati, *am* - motiti, ovirati.
smetnja, *e* - zmeda, zmotnjava, ovira.
smion, *a*, *o* - smel, srčan, predrzen.
smjeran, *rna*, *rno* - ponižen, pohleven.
smotra, *e* - razgled, pregled.
smotren, *a*, *o* - pazljiv, pozoren.
smotriti, *im* - opaziti, zagledati.
smutiti, *im* - zmotiti, skaliti.
smutnja, *e* - zmota, zadrega.
snaga, *e* - moč, sila, jakost.
snažan, *žna*, *žno* - krepek, močen, jak.
snebivati se, *am se* - v zadregi biti, osupnjen biti.
sniziti, *im* - znižati.
sokač, *a* - kuhar.
sokak, *a* - ulica.
spas, *a* - rešitev, zveličanje.
spasiti, *im* - rešiti, zveličati.
spasovo, *spasov dan* - (praznik) vnebohod.
spojiti, *im* - združiti, zvezati
spoljašnji, *a*, *o* - vnanji.
spona, *e* - vez.
spor, *a*, *o* - počasen.
spram, *sprama* - proti.
sprat, *a* - nadstropje.
spravan, *vna*, *vno* - pripravljen, gotov, voljan.
sprdati se, *am se* - zasmehovati.
spreman, *mna*, *mno* - pripravljen, gotov.
spremiti, *im* - pripraviti, prirediti, pospraviti.
sraziti se, *im se* - skupaj zadeti, trčiti.
srdjba, *srčba*, *e*, - srd, jeza.
srh, *a* - greben, rob.
srnuti, *em*, *srtati*, *srćem* - skočiti, udriti, planiti.

srpanj, *pnja* - mali srpanj, julij.
stablo, *a* - steblo, drvo, demin. *stabalce*.
stado, *a* - čreda.
staja, *e* - hlev.
stanac, *nca* - kamen, koji je iz zemlje iznikao (izrasel), čvrsto stoječ.
stas, *a* - rast, postava.
stati, *stanem* - stati, postati, začeti.
steći, *em*, *sticati*, *čem* - pridobiti, doseči.
stečaj, *a* - propadek, konkurs.
stega, *e* - omejitev, strahovanje.
stepen, *a* - stopenj, stopinja.
stići, *stignem* - doiti, dohiteti, doseči, dospeti.
stid, *a* - sram.
stih, *a* - stik, verz.
stoka, *e* - živina, goved.
stol, *a* - miza.
stolac, *lca* - stol.
stopa, *e* - stopinja, črevelj, (za méro).
stranac, *nca* - tujec.
stranski, *a*, *o* - tuj, vnanj, inostran.
stražnji, *a*, *e* - zadnji.
strepiti, *im* - trepetati.
strog, *a*, *o* - ošter, natančen, resen.
strovaliti, *im* - podreti, razmetati.
struja, *e* - tok, tek, val, tokava.
struka, *e* - nekak plašč v Crnigori i Hercegovini.
stub i *stup*, *a* - steber, panj.
stube, *â* - stopnice.
studen, *a*, *o* - mrzel, hladen.
studeni, *oga* - listopad, november.
stvoritelj, *a* - stvarnik.
sud, *a* - sod, sodba, sodnija.
sukob, *a* - srečanje, navskrižje, spor.
sulud, *a*, *o* - prismojen, aboten.
sumpor, *a* - žveplo.
sunovratiti, *im* - strmoglaviti.
suproć, *suprot* - proti, nasproti.
susresti, *etnem* - srečati.
susret - proti, naproti.
sutra - jutri.
svadjati se, *am se* - prepirati se, kregati se.
svagda - vselej.
svagdje - povsod.
svanuti - zdaniti se.
svatko - svaki.
svedj - vselej.
svibanj, *bnja* - veliki traven, maj.
svidjati se, *svidíti se* - zdeti se, vseč biti, hteti se.
svigdje - povsod.
sviknuti, *nem* - privaditi.
svirati, *am* - piskati.
svjedočba, *e* - spričevalo.
svjedok, *a* - priča.
svladati, *am* - premagati.
svod, *a* - obok.
svojstvo, *a* - lastnost.
svojta, *e* - svojad, svoji, rodovina.
svota, *e* - znesek, suma.
svratiti, *im* - odvrniti, obrniti, odsesti.
svrdao, *dla* - sveder.
svrha, *e* - konec, izid, namen.
svršetak, *tka* - konec.
svud, *svuda* - povsod.

Š

Šaka. e - pest, perišče.
šapat, pta - šepet, šepetanje.
šaran, a - krap.
šaren, a, o - pisan, šarast, marogast.
ščepati, am - popasti, sgrabiti.
šećer, a - sladkor.
šegrt, a - rokodelski učenec.
šenut, a, o - aboten, prismojen
šešana, e - kratka puška, risanica.
šešir, a - klobuk.
ševa, ševrljuga, e - škrjanec.
ševrdati, am - nestanoviten, omahljiv, vetrenjast biti.
šibica, e - vžigalica, biglica.
šija, e - zatilnik.
šikara, e - grmovje.
šikljati, am - bruhati, brizgati.
šilj, a - piramida.
šìljak, ljka - ost, vrh.
šiljast, a, o - špičast, ošter.
šišmiš, a - netopir.
škrt, a, o - skop, lakomen.
špilja, e - jama, brlog.
štampati, am - tiskati.
štediti, dim - hraniti, varovati, varčno ravnati.
štedan, dna, dno i *štedljiv, a, o* - varčen.
šteta, e - škoda, kvar.
štetovati, ujem - v škodi biti, na izgubi biti.
štilac, štioca - bralec.
štiti, štijem - šitati, brati.
štititi, im - braniti, čuvati, varovati.
štivo, a - berilo.
što - kaj, kar, ker.
štovati, štujem - spoštovati.
štropot, a - hrum, šum, rožljanje.
štrcati, am - štrkati, brizgati, sikati.
štrepiti = strepiti.
štucati am - kolcati, rigati se komu.
šubara, e - kučma.
šugav, a, o - krastav, garjev.
šuma, e - gozd, hosta.
šumar, a - gozdnar, logar.
šumast, a, o - gozdnat, prismuknjen, avšast.
šupalj, plja, plje - votel.
šupljikast, šupljikar, a, o - luknjìčast, luknjav.
šupljina, e - votlina.
šušanj, šnja - šumenje, sušina, suho listje.
šutiti, im - molčati.

T.

Tá - vendar, toda, vsaj.
tad, tada, tader - tedaj.
tajna, e - tajnost, skrivnost.
taki - takoj, precej.
takodjer - tudi.
talas, a - val.
taliti, im - topiti, tajati.
tamaniti, im - vničevati.
tamjan, a - kadilo.
tanan, a, o - tanek, droben.
tane, eta - svinčenka, kroglja.
tanjir, tanjur, a - taljer, pladenj, okrožnik.
tarac, a - tlak, dražba.
tašt, a, o - tešč, nečimern, puhel.
tavan, a - tla, pod, strop.
tavan, vna, vno - tamen.
te, ter, tere - ter, in.

tegliti, *im* - vleči.
tek, *tekar* - komaj, samo še le.
telal, *a* - glasnik, oznanovalec.
teret, *a* - teža, breme.
tezulja, *e* - tehtnica, vaga.
težati, *am* - obdelovati.
težiti, *im*, *za čim* - hrepeneti, prizadevati si.
težnja, *e* - želja, hrepenjenje, prizadeva.
timor, *a* - skalina, pečina.
tinji, *a*, *e* - skorajšen, brz, nagel.
tjerati, *am* - goniti.
tješiti, *im* - tolažiti.
tlak, *a* - tisk, tlačenje.
tlapnja, *e* - sanjarija.
tobolac, *lca* - mošnja.
tobor, *tobože* - bojé, neki, na videz.
točan, *čna*, *čno* natančen.
točka, *e* - pika, členek.
toke, *â* - srebrne ali medene ploče na prsih za kinč, naprsnice.
toljaga, *e* - kij, bat.
toviti, *im* - pitati, rediti.
trag, *a* - sled, *straga* - zadej.
traljav, *a*, *o* - cunjav, capast, piškav, malovreden.
trapiti, *im* - trpinčiti, mučiti, zatirati.
travanj, *vnja* - mali travenj, april.
tražiti, *im* - iskati, zahtevati.
trčati, *im* - drčati, dirjati, hiteti.
treptiti, *im* - tripati, migljati, lesketati se.
trh, *a* - breme.
trice, *â* - malenkosti, otročarije.
trom, *a*, *o* - len, okoren.
tronut, *a*, *o* - ganjen, ginjen.
trovati, *trujem* - zavdajati, kužiti.
trpeza, *e* - miza.
trs, *a* - trta, vinska trta.
trsiti se, *im se* - prizadevati si, vpirati se.
trvenje - trenje.
trzati, *zem* - utripati, trgati, zganiti se.
tuda, *tudier* - tod, tukaj.
tudjinac, *nca* - tujec.
tumariti, *am* - tavati, klatiti se.
turiti, *im* - suniti, dregniti.
tutanj, *tnja* - bobnenje, grmenje.
tutnjiti, *im* - bobneti, doneti, grmeti.
tvrdica, *e* - skopuh.

U.

Uapsiti, *im* - v zapor djati, ukleniti.
ubav, *a*, *o* - ljubek, mil, ličen.
ubaviestiti, *im* - sporočiti, pojasniti.
ubitačan, *čna*, *čno* - ugonobljiv, poguben.
ubojica, *e* - ubijalec.
učenik, *a* - učenec.
ući, *udjem* - vniti, vnidem.
učestvovati, *ujem* - udeleževati se.
učest, *i*, *učešće*, *a* - udeležba, sočutje.
učiniti, *im* - storiti.
učtiv, *a*, *o* - spoštljiv, vljuden.
udati se, *am se* - omožiti se.
udes, *a* - osoda, naklomba.
udesiti, *im* - uravnati, prirediti,
udoban, *bna*, *bno* - priročen. zložen, zgoden.

*

udostojiti, *im* - za vrednega imeti, ceniti.
udvoran, *rna*, *rno* - vljuden, prijazen.
uglaviti, *im* - ustanoviti, določiti, skleniti.
ugledan, *dna*, *dno* - imeniten, veljaven, čislan.
ugnjetavati, *am* - zatirati, gnječiti, tlačiti.
ugursuz, *a* - malopridnež, nepoprednež.
ugušiti, *im* - zadušiti.
uhar, *a* - dobiček, korist.
uhoda, *e* - vohun, ogleduh.
uhvatiti, *im* - uloviti, zgrabiti.
ukinuti, *em* - odpraviti, odstraniti.
ukidati, *am* - odpravljati, odstranjevati.
uklanjati se, *am se* - ogibati se.
ukloniti, *em* - odpraviti; *u. se* - ogniti se.
ukočiti, *im* - otrpniti, ostrmeti.
ukoriti, *im* - očitati, grajati, svariti.
ukrcati, *am* - naložiti ladjo; *u. se* - iti na ladjo.
ulagivati se, *am se* - prilizovati se.
ulaz, *a* - vhod.
umah - takoj, precej.
umetak, *tka* - vtikljej, vstavek.
umilan, *umiljan* i *umiljat*, *a*, *o* - mil, prijeten.
umjeren, *a*, *o* - zmeren.
umoran, *rna*, *rno* - truden.
umoriti, *im* umoriti; utruditi.
unakrst - navskriž.
unatoč - vkljub, nasproti.
unučad, *i* - vnuki.
upetiti, *im* - opaziti.
uporaviti, *im* - rabiti, obrniti, upotrebiti.
upravo - ravno.
uputa, *e* - napotek, vodilo.
uputiti, *im* - napotiti, napeljati.
uraditi, *im* - storiti, zgotoviti.
ures, *a* - kinč, lepotija.
ūrlikati, *čem* - tuliti, rjoveti.
urota, *e* - zarota.
usavršiti, *im* - dovršiti, dogotoviti.
usjev, *a* - setev.
usijati i *usjati*, *jam* - užariti, razbeliti.
uskoriti, *im* - pospešiti.
usnuti, *nem* - zaspati.
uspjeti, *uspijem* - obnesti se, posrečiti se, doseči.
uspomena, *e* - spomin.
usrdan, *dna*, *dno* - prisrčen iskren.
ustanak, *nka* - vstaja, vpor.
ustaša, *e* - vstajnik, vpornik.
ustopce, *ustopice*, *uzastopice* - korak za korakom, za petami.
ustručavati se, *am se* - ustavljati se, obotavljati se.
usud, *a* - usoda, osoda.
usuditi se, *im se* - podstopiti se, drzniti se.
uštap, *a* - ščip, polna luna.
uštrb, *a* - odlom, kvar, škoda.
ušutkati, *am* - umiriti, jezik zavezati.
utamaniti, *im* - zatreti, pokončati.
utanačiti, *im* - dogovoriti, skleniti.
utez, *a* - utéž, težilo, (Gewicht).
utišati, *am* - umiriti, potolažiti.

utjeha, *e* - tolažba.
utroba, *e* - drob, trebuh.
uturati, *am* - vriniti, vsiliti.
utuviti, *im* - vtisnití, zabiti si v glavo.
utvariti se, *am se* - domišljati si.
uvažiti, *im* - prevdariti, pretehtati.
uviek - na veke.
uvreda, *e* - žalitev, razžaljenje.
uvriediti, *im* - razžaliti.
uza, *e* - temnica, ječa.
uz, *uza* - pri, poleg
uz - predpona glagolov imperfektivnih v značenju futura, n. pr. ako uzide, ako uzpiše.
uzduž - ob, poleg, kraj.
uzhititi, *im* - navdušiti, vneti, razveseliti.
uzica, *e* - motvoz, vrvica.
uzkratiti, *im* - prikratiti, vztegniti, pridržati.
uzmutiti, *im* - skaliti.
uzkrs, *a* - vstajenje od smrti, velika noč.
uzkrisiti - od smrti obuditi.
uznik, *a* - jetnik.
uzporediti, *im* - prispodobiti, primeriti.
uzpravan, *vna*, *vno* - pokončen, raven.
uzprezati se, *žem se* - vdrževati se.
uzprkos - vkljub.
uztrpljivost, *i* - potrpežljivost.
užasan, *sna*, *sno* - grozen, strašen.
uže, *eta* - konopec, vrv, vez.

V.

Va - v; vaviek - na veke, vedno.
vaditi, *im* - jemati, vzemati.
vaj, *a* - joj, gorjé.
vajar, *a* - rezbar.
vajkada - davno.
valjan, *a*, *o* - veljaven, vreden, vrl.
valjati, *am* - veljati, vrediti; valja - treba.
valjda - blezo, prej ko ne, ne mara.
vanjski, *a*, *o* - vnanji.
varati, *am* - goljufati.
varav, *a*, *o* - goljufiv, sleparski.
varoš, *a* - mesto.
varoški, *a*, *o* - mestni.
vaskolik, *a*, *o* ves, vesoljni.
vaskrs, *a* = uzkrs.
vašar, *a* - semenj.
vatra, *e* - ogenj.
vazam, *zma* - velika noč.
vazda - vedno, zmeraj.
ve - (po jugoistočnom govoru) - vas (akuzativ).
već - uže, nego, ampak, marveč.
večeras - to večer.
vedja, *e* - veha, trepavica.
vele - veliko, mnogo.
veličajan, *jna*, *jno* - veličasten.
velmoža, *e* - velikaš.
veljača, *e* - svečan, februar.
velji, *a*, *e* - velik.
veno, *vieno*, *a* - dota.
veoma - jako, zeló.
vepar, *pra* - mrjasec.
vičan, *čna*, *čno* - vajen, primčen.
vidik, *a* - vid, pogled, razgled.

vidjelo, a - svetloba, svítlo, dan.
viećati, am - posvetovati se, sklepati.
vieće, a - posvetovanje, svetovalstvo.
viećnik, a - svetovalec.
viest, i - glas, sporočilo, naznanilo.
vikao, kla, klo - vičan.
vikati, vičem - vpiti, kričati.
vir, a - vrtinec.
viriti, im - moleti, štrleti, strmo gledati.
vis, a - višina, višava.
više - več.
vjenčati, am - venčati, poročiti.
vjeresija, e - vera, zaúp, kredit.
vještina, e - veščina, zvedenost, spretnost.
vježbati, am - vaditi, uriti, učiti.
vlast, i - moč, oblast.
vlastelin, a - veliki posestnik.
voće, a - sadje.
voćka, e - sadno drevesce.
voliti, im - rajši imeti, prednost dajati.
vratiti, im - vrniti.
vrebati, am - prežati, streči na kaj.
vrelo, a - vrelec, vir, izvirek.
vriedjati, am - žaliti, razžalovati.
vrieme, vremena - vreme, čas.
vrlet, i - strm, strmina.
vrletan, tna, tno - strm.
vrpca, e - trak, vrvica.
vrstan, stna, stno - pripraven, sposoben.
vršiti, im - storiti, spolnjevati.
vrviti i *vrvljeti, im* - mrgoleti, rojiti.

Z.

Zabadava - zastonj, zaman.
zabašuriti, im - prikriti, utajiti.
zabezeknuti se, nem se - osupnuti se, zbegati se.
zabit, i - zatišje, zavetje, pozaba.
zabluda, e - blodnja, zmota.
zaboraviti, im - pozabiti.
zabuniti, im - zbegati, osupniti.
začin, a - začimba, dišava, sladilo.
zadaća, e - naloga.
zadesiti, im - pripetiti se, prigoditi se.
zadirkivati, am - dražiti, nagajati.
zadjevica, e - razprtija, zdražba.
zadocniti, im - zakasniti.
zadrhtati, drhćem - zadrhteti, zatrepetati.
zaglibiti se, im se - zagaziti v blato, zagrezniti.
zagonetka, e - zastavica.
zagrliti, im - objeti.
zagušiti, im - zadušiti.
zaira, e - živež, hrana, zaloga.
zaīsta - res, gotovo.
zajam, jma - zajem, posojilo.
zajamčiti, čim - porok biti za kaj.
zaklopac, pca - pokrov.
zaklŏpiti, im - pokriti, zatisniti.
zaključak, čka - sklep, konec.
zaključiti, im - skleniti.
zakopčati, am - zapeti.
zakrčiti, im - zagraditi, zadelati.
zakucati, am - potrkati.
zakup, a - najem.

zaliha, e - zaloga.
zaludan, dna, dno - brezvspešen, prazen, zamán.
zametnuti, em - zavreči.
zamjetiti, im - zapaziti, zagledati.
zamrljati, am - zamazati.
zamrsiti, im - zmesti, zaplesti, zamotati.
zamršaj, a - homatija, zmešnjava, zapletenost.
zanat, a - obrtnija, delo, rokodelstvo.
zanovietati, am - blebetati, zabavljati.
zaoriti, im - zadoneti.
zapanjiti, im - osupniti.
zapitati, am - zaprositi, poprašati.
zapetljati - zapeti, zavozlati, zadrgniti.
zapremiti, im - zavzeti, zasesti.
zapretati, ćem n. pr. vatru - s pepelom pokriti.
zapt, a - strah, strahovanje, red.
zar - mar, li?
zasiecati, am - zasekati, segati v kaj.
zaštita, e - varstvo, bramba, zavetje.
zatamaniti, im - zatreti, pokončati.
zatočnik, a - čim obvezan, dolžan; bojovnik, branitelj, zagovornik.
zatraviti, im - očarati.
zatvoriti, im - zapreti.
zaudarati, am - smrdeti.
zavaditi, im - skregati, znaprijateljiti.
zavičaj, a - domačija, domovina.
zavidan, dna, dno - nevošljiv.
zaviriti, im - pogledati v kaj.
zavjet, a - obljuba, zakon, zaveza.
zaurlati, zaurlikati - zatuliti, zabučati.
zazirati, em - bati se, ogibati se.
zbilja - zares, v resnici.
zbiti se, zbijem se dogoditi se.
zboriti, im - govoriti.
zdenac, nca - studenec.
zdjela, e - skleda.
zenica, e - zrenica, punčica v očesu.
zgoda, e - priložnost, prilika.
zimus - to zimo.
zlokoban, bna, bno - zlovesten, nesrečen.
zlostavljati, am - grdo ravnati, mučiti.
zlotvor, a - zločinec, hudodelec.
zmija, e - kača, gad.
znak, a - znamenje, znamka.
znaličan, čna, čno - zvedav, radoveden.
znatan, tna, tno - precejšen, nemajhen.
znoj, a - pôt.
znojiti se, im se - potiti se.
zraka, e - žarek, žar.
zublja, e - trska, baklja.
zujiti, im - brenčati, šumeti.
zulum, a - trinoštvo, krvološtvo.
zvekan, a - tepec, prismoda.
zveket, a - žvenket, rožljanje.
zvuk, a - zvok, glas.

Ž.

Žacati se, am se, bati se, ne upati se.
žaliti, im - milovati, obžalovati.

žumor, *a* - šumljanje, šepetanje, mrmranje.
žara, *e* - žerjavica.
žban, *a* - vrč.
ždral, *a* - žrjav.
žega, *e* - vročina, pripeka.
žesta, *e* - vinski cvet.
žestok, *a*, *o* - silen, nagel, hud.
žica, *e* - struna, nit.
židak, *dka*, *dko* - tekoč, gibek.
žigica, *e* - biglica, vžigalnica.
žigosati - sramotiti.
žitak, *tka* - živež.
žitelj, *a* - stanovnik, prebivalec.
živa, *e* - živo srebro.
život, *a* - življenje.
žliezda, *e* - žleza.
žmiriti, *im* - mežati, mežikati.
žuboriti, *im* - šumljati.
žuditi, *žudjeti*, *im* - želeti.
žuriti se, *im se* - hiteti.
žut, *a*, *o* - žolt, rumen.

